

Försvarsutskottets betänkande 2018/19:FöU7

Civilt försvar och krisberedskap

Sammanfattning

I betänkandet föreslår utskottet ett tillkännagivande till regeringen med anledning av motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2018/19. Regeringen bör skyndsamt se över möjligheterna att samhällets alarmeringstjänst ska tillåtas positionera hjälpsökandes mobiltelefoner per automatik.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga övriga motionsyrkanden, främst med hänvisning till redan pågående arbeten. Motionsyrkandena handlar bl.a. om skydd mot olyckor, samhällets krisberedskap och civilt försvar.

I betänkandet finns 37 reservationer (M, SD, C, KD, L) och ett särskilt yttrande (S, V, MP).

Behandlade förslag

Cirka 110 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2018/19.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Redogörelse för ärendet.....	11
Ärendet och dess beredning.....	11
Utskottets överväganden.....	12
Översyn av krisberedskapen.....	12
Stärkt krisledningsförmåga.....	14
Särskild lagstiftning för hantering av civila kriser.....	16
Utveckling av det civila försvaret.....	18
Ny myndighet för det psykologiska försvaret.....	22
Försvarsmaktens stöd till det civila samhället.....	23
Översyn av de sjöoperativa myndigheternas verksamhet.....	26
Utbildning för att stärka ungdomars kunskap om värnplikten och totalförsvaret.....	29
Skyddsrum.....	31
Översyn av skyddslagen.....	33
Skydd av samhällsviktig infrastruktur.....	36
Energiberedskap.....	38
Livsmedelsberedskap.....	41
Läkemedelsberedskap.....	45
Försörjningstrygghet.....	48
Nationellt betalningssystem.....	50
Böndernas roll vid kriser.....	51
Krisinformation till allmänheten.....	53
Positionering av nödställda människor.....	55
Utryckningstider för brandkår, ambulans och polis.....	58
SOS Alarm.....	59
Kommunikationssystemet Rakel.....	60
Effektiva kommunala räddningsinsatser.....	61
Krisfond.....	63
Nationell insatsstyrka för brandbekämpning.....	65
Utbildning av räddningstjänstpersonal.....	67
Deltidsbrandmän.....	69
Brandskydd för personer med funktionsnedsättning och äldre personer.....	71
Brandförsvarets utrustning.....	73
Skogsbrandsbekämpning.....	74
Säker installation av braskaminer.....	80
Torka.....	82
Översvämningar och skred i Götaålv dalen och Vänerområdet.....	85
Katastrofsjukhus på Södermalm i Stockholm.....	87
Hantering av biologiska smittor.....	91
Hjärtstartare.....	92
Förutsättningar för frivilliga livräddare.....	95
Fyrverkerier.....	96
Explosiva varor.....	99
Informations- och cybersäkerhet.....	101
Lokala säkerhetsnämnder vid kärntekniska anläggningar.....	106
Statens haverikommission.....	107

Reservationer	109
1. Stärkt krisledningsförmåga, punkt 2 (M).....	109
2. Särskild lagstiftning för hantering av civila kriser, punkt 3 (M).....	110
3. Utveckling av det civila försvaret, punkt 4 (M).....	110
4. Utveckling av det civila försvaret, punkt 4 (SD)	111
5. Utveckling av det civila försvaret, punkt 4 (C).....	112
6. Utveckling av det civila försvaret, punkt 4 (KD).....	113
7. Ny myndighet för det psykologiska försvaret, punkt 5 (SD)	114
8. Försvarsmaktens stöd till det civila samhället, punkt 6 (KD, L)	114
9. Översyn av de sjöoperativa myndigheternas verksamhet, punkt 7 (SD)	115
10. Översyn av de sjöoperativa myndigheternas verksamhet, punkt 7 (KD)	116
11. Översyn av skyddslagen, punkt 10 (SD)	116
12. Skydd av samhällsviktig infrastruktur, punkt 11 (M)	117
13. Skydd av samhällsviktig infrastruktur, punkt 11 (SD)	118
14. Energiberedskap, punkt 12 (SD).....	118
15. Energiberedskap, punkt 12 (C).....	119
16. Livsmedelsberedskap, punkt 13 (M)	120
17. Livsmedelsberedskap, punkt 13 (SD).....	121
18. Livsmedelsberedskap, punkt 13 (KD)	121
19. Försörjningstrygghet, punkt 15 (M)	122
20. Försörjningstrygghet, punkt 15 (SD).....	123
21. Böndernas roll vid kriser, punkt 17 (KD)	123
22. Utryckningstider för brandkår, ambulans och polis, punkt 20 (KD) ..	124
23. SOS Alarm, punkt 21 (SD).....	124
24. Krisfond, punkt 24 (M, C).....	125
25. Utbildning av räddningstjänstpersonal, punkt 26 (M, C).....	126
26. Förbättrade villkor för deltidsbrandmän, punkt 27 (M, C)	126
27. Förmågan att bekämpa skogsbränder, punkt 31 (SD).....	127
28. Skogsbrandsbekämpning från luften, punkt 32 (M, C).....	128
29. Skogsbrandsbekämpning från luften, punkt 32 (KD)	129
30. Statligt stöd för skogsbrandsbevakning, punkt 33 (M, C)	129
31. Översvämningar och skred i Götaälvdalen och Vänerområdet, punkt 36 (SD)	130
32. Förutsättningar för frivilliga livräddare, punkt 40 (C).....	131
33. Skärpning av lagen om brandfarliga och explosiva varor, punkt 42 (SD)	131
34. Handgranater, punkt 43 (M, C, KD).....	132
35. Informations- och cybersäkerhet, punkt 44 (M)	132
36. Informations- och cybersäkerhet, punkt 44 (SD).....	133
37. Informations- och cybersäkerhet, punkt 44 (C)	134
Särskilt yttrande	136
Positionering av nödställda människor, punkt 19 (S, V, MP).....	136
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	137
Motioner från allmänna motionstiden 2018/19	137

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Översyn av krisberedskapen

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:1016 av Lotta Finstorp (M) och

2018/19:1798 av Mathias Tegnér (S) yrkande 1.

2. Stärkt krisledningsförmåga

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:2817 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 2 och

2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 10.

Reservation 1 (M)

3. Särskild lagstiftning för hantering av civila kriser

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:2817 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 5 och

2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 13.

Reservation 2 (M)

4. Utveckling av det civila försvaret

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:766 av Roger Richtoff m.fl. (SD) yrkandena 2 och 27,

2018/19:2472 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 5,

2018/19:2821 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 1 och

2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 6.

Reservation 3 (M)

Reservation 4 (SD)

Reservation 5 (C)

Reservation 6 (KD)

5. Ny myndighet för det psykologiska försvaret

Riksdagen avslår motion

2018/19:766 av Roger Richtoff m.fl. (SD) yrkande 31.

Reservation 7 (SD)

6. Försvarsmaktens stöd till det civila samhället

Riksdagen avslår motion

2018/19:2472 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkandena 12 och 13.

Reservation 8 (KD, L)

7. Översyn av de sjöoperativa myndigheternas verksamhet

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:766 av Roger Richtoff m.fl. (SD) yrkande 25 och

2018/19:2472 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkandena 27–29 och 31.

Reservation 9 (SD)

Reservation 10 (KD)

8. Utbildning för att stärka ungdomars kunskap om värnplikten och totalförsvaret

Riksdagen avslår motion

2018/19:1800 av Linus Sköld m.fl. (S).

9. Skyddsrum

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:914 av Anders Hansson (M),

2018/19:1171 av Per-Arne Håkansson (S) och

2018/19:1499 av Lotta Finstorp (M).

10. Översyn av skyddslagen

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:466 av Joar Forssell (L),

2018/19:506 av Joar Forssell (L) yrkande 2,

2018/19:764 av Roger Richtoff m.fl. (SD) yrkande 2,

2018/19:836 av Åsa Lindestam (S),

2018/19:1656 av Marta Obminska (M) och

2018/19:2675 av Laila Naraghi och Sanne Lennström (båda S).

Reservation 11 (SD)

11. Skydd av samhällsviktig infrastruktur

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:1121 av Thomas Morell m.fl. (SD) yrkande 42 och

2018/19:2901 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 34.

Reservation 12 (M)

Reservation 13 (SD)

12. Energiberedskap

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:764 av Roger Richtoff m.fl. (SD) yrkande 1 och

2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 8.

Reservation 14 (SD)

Reservation 15 (C)

13. Livsmedelsberedskap

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:766 av Roger Richtoff m.fl. (SD) yrkande 30,

2018/19:1287 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4,

2018/19:1381 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 18,

2018/19:2150 av Betty Malmberg (M) yrkandena 1 och 2,

2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkandena 7 och 9,
 2018/19:2741 av Maria Gardfjell m.fl. (MP) yrkande 1 och
 2018/19:2896 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 4.

Reservation 16 (M)

Reservation 17 (SD)

Reservation 18 (KD)

14. Läkemedelsberedskap

Riksdagen avslår motionerna
 2018/19:854 av Johan Hultberg (M) och
 2018/19:1442 av Kristina Axén Olin (M).

15. Försörjningstrygghet

Riksdagen avslår motionerna
 2018/19:766 av Roger Richtoff m.fl. (SD) yrkande 29 och
 2018/19:2896 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 5.

Reservation 19 (M)

Reservation 20 (SD)

16. Nationellt betalningssystem

Riksdagen avslår motion
 2018/19:2917 av Ann-Sofie Alm (M).

17. Böndernas roll vid kriser

Riksdagen avslår motion
 2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 39.

Reservation 21 (KD)

18. Krisinformation till allmänheten

Riksdagen avslår motionerna
 2018/19:1198 av Marléne Lund Kopparklint m.fl. (M) och
 2018/19:1669 av Marta Obminska (M) yrkande 1.

19. Positionering av nödställda människor

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen skyndsamt bör se över möjligheterna att samhällets alarmeringstjänst ska tillåtas positionera hjälpsökandes mobiltelefoner per automatik och att riksdagen tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:533 av Lina Nordquist och Helena Gellerman (båda L),
 2018/19:1203 av Maria Malmer Stenergard (M),
 2018/19:1669 av Marta Obminska (M) yrkande 2 och
 2018/19:1754 av Johan Hultberg (M).

20. Utryckningstider för brandkår, ambulans och polis

Riksdagen avslår motion

2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 64.

Reservation 22 (KD)

21. SOS Alarm

Riksdagen avslår motion

2018/19:766 av Roger Richtoff m.fl. (SD) yrkande 28.

Reservation 23 (SD)

22. Kommunikationssystemet Rakel

Riksdagen avslår motion

2018/19:910 av Anders Hansson (M).

23. Effektiva kommunala räddningsinsatser

Riksdagen avslår motion

2018/19:2681 av Isak From (S) yrkande 2.

24. Krisfond

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:2425 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 67,

2018/19:2817 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 9 och

2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 17.

Reservation 24 (M, C)

25. Nationell insatsstyrka för brandbekämpning

Riksdagen avslår motion

2018/19:179 av Magnus Jacobsson (KD).

26. Utbildning av räddningstjänstpersonal

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:913 av Anders Hansson (M),

2018/19:2817 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 7 och

2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 15.

Reservation 25 (M, C)

27. Förbättrade villkor för deltidsbrandmän

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:2817 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 8 och

2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 16.

Reservation 26 (M, C)

28. Arbetsskadeförsäkring för deltidsbrandmän

Riksdagen avslår motion

2018/19:180 av Magnus Jacobsson (KD).

29. Brandskydd för personer med funktionsnedsättning och äldre personer

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:1205 av Marléne Lund Kopparklint (M) och

2018/19:1632 av Lotta Olsson (M).

30. Brandförsvarets utrustning

Riksdagen avslår motion

2018/19:1206 av Sten Bergheden (M).

31. Förmågan att bekämpa skogsbränder

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:1281 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 22 och

2018/19:1714 av Sten Bergheden (M) yrkande 1.

Reservation 27 (SD)

32. Skogsbrandsbekämpning från luften

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:1183 av Åsa Eriksson (S),

2018/19:1714 av Sten Bergheden (M) yrkande 2,

2018/19:2088 av Isak From och Kristina Nilsson (båda S) yrkande 2,

2018/19:2472 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 30,

2018/19:2681 av Isak From (S) yrkande 1,

2018/19:2817 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 3 och

2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 11.

Reservation 28 (M, C)

Reservation 29 (KD)

33. Statligt stöd för skogsbrandsbevakning

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:2817 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 10 och

2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 18.

Reservation 30 (M, C)

34. Säker installation av braskaminer

Riksdagen avslår motion

2018/19:1664 av Marléne Lund Kopparklint (M).

35. Torka

Riksdagen avslår motion

2018/19:1175 av Hanna Westerén m.fl. (S).

36. Översvämningar och skred i Götaälvdalen och Vänerområdet

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:766 av Roger Richtoff m.fl. (SD) yrkande 26,

2018/19:924 av Sten Bergheden och Camilla Waltersson Grönvall (båda M),

2018/19:929 av Sten Bergheden och Camilla Waltersson Grönvall (båda M),

2018/19:2566 av Ann-Sofie Alm (M) och

2018/19:2969 av Aron Emilsson och Charlotte Quensel (båda SD).

Reservation 31 (SD)

37. Katastrofsjukhus på Södermalm i Stockholm

Riksdagen avslår motion

2018/19:1220 av Beatrice Ask m.fl. (M).

38. Hantering av biologiska smittor

Riksdagen avslår motion

2018/19:1101 av Marléne Lund Kopparklint och Arin Karapet (båda M).

39. Hjärtstartare

Riksdagen avslår motion

2018/19:1387 av Karin Enström (M).

40. Förutsättningar för frivilliga livräddare

Riksdagen avslår motion

2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 19.

Reservation 32 (C)

41. Fyrverkerier

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:1182 av Ingela Nylund Watz (S) och

2018/19:2294 av Elisabeth Falkhaven och Emma Hult (båda MP).

42. Skärpning av lagen om brandfarliga och explosiva varor

Riksdagen avslår motion

2018/19:136 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 3.

Reservation 33 (SD)

43. Handgranater

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:2589 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 10,

2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 33 och

2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 13.

Reservation 34 (M, C, KD)

44. Informations- och cybersäkerhet

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:923 av Edward Riedl (M),

2018/19:1381 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 17,

2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkandena 20–23,

2018/19:2900 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkandena 27 och 28
samt

2018/19:2901 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 52.

Reservation 35 (M)

Reservation 36 (SD)

Reservation 37 (C)

45. Lokala säkerhetsnämnder vid kärntekniska anläggningar

Riksdagen avslår motion

2018/19:2275 av Jörgen Warborn (M).

46. Statens haverikommission

Riksdagen avslår motion

2018/19:1009 av Boriana Åberg (M).

Stockholm den 4 april 2019

På försvarsutskottets vägnar

Beatrice Ask

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Beatrice Ask (M), Niklas Karlsson (S), Paula Holmqvist (S), Jan R Andersson (M), Roger Richtoff (SD), Mattias Ottosson (S), Hanna Gunnarsson (V), Pål Jonson (M), Josef Fransson (SD), Kalle Olsson (S), Caroline Nordengrip (SD), Elisabeth Falkhaven (MP), Alexandra Anstrell (M), Heléne Björklund (S), Lars Thomsson (C), Robert Halef (KD) och Maria Nilsson (L).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet cirka 110 yrkanden i 65 motioner från den allmänna motionstiden 2018/19. Motionerna behandlar frågor om skydd mot olyckor, samhällets krisberedskap och civilt försvar.

Utskottet har löpande inhämtat information under riksdagsåret 2017/18 respektive 2018/19 i de frågor som är aktuella, t.ex. vid besök av

- Riksrevisionen, med anledning av skrivelse 2017/18:66 Riksrevisionens rapport om Strålsäkerhetsmyndighetens kärnkraftstillsyn (den 27 mars 2018)
- Riksrevisionen, med anledning av skrivelse 2017/18:141 Riksrevisionens rapport om finansieringssystemet för kärnavfallshantering (den 3 maj 2018)
- Kärnavfallsrådet, med anledning av rapporten Kunskapsläget på kärnavfallsområdet 2018 (SOU 2018:8, den 3 maj 2018)
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), om MSB:s informationsbroschyr Om krisen eller kriget kommer (den 17 maj 2018)
- Statssekreteraren vid justitiedepartementet, Charlotte Svensson, om ansvaret för informations- och cybersäkerheten (den 22 maj 2018)
- Utredningen En nationell alarmeringstjänst – för snabba, säkra och effektiva hjälpinsatser (SOU 2018:28, den 24 maj 2018)
- Justitie- och inrikesminister Morgan Johansson och försvarsminister Peter Hultqvist, om de samordnade skogsbrandsbekämpningsinsatserna sommaren 2018 (den 24 juli 2018)
- Riksrevisionen, om granskningsrapporten Riksrevisionens rapport om livsmedels- och läkemedelsförsörjning – samhällets säkerhet och viktiga samhällsfunktioner (RiR 2018:6, den 8 november 2018)
- MSB, om myndighetens verksamhet (den 27 november 2018)
- Räddningstjänstutredningen (SOU 2018:54, den 29 november 2018)
- Försvarsberedningens ordförande Björn von Sydow (den 24 januari 2019)
- Kustbevakningen, om myndighetens verksamhet (den 31 januari 2019)
- Skogsbrandsutredningen (SOU 2019:7, den 14 mars 2019)
- MSB, om dess förebyggande skogsbrandsarbete (den 14 mars 2019)

Den 17 april 2018 anordnade utskottet dessutom en offentlig utfrågning om cybersäkerhet med deltagande av justitie- och inrikesminister Morgan Johansson, chefen för Säkerhetspolisen, Klas Friberg, generaldirektören för Försvarsmakten, Peter Sandwall, generaldirektören för MSB, Dan Eliasson, samt överdirektören för Försvarets radioanstalt, Charlotta Gustafsson.

Utskottets överväganden

Översyn av krisberedskapen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en översyn av krisberedskapen.

Motionerna

I motion 2018/19:1016 understryker Lotta Finstorp (M) behovet av en generell krishanteringsförmåga. En sådan förutsätter ett tydligt definierat ansvar på alla nivåer i samhället. Vidare finns det för majoriteten av de identifierade hoten och riskerna ingen väsentlig brist på resurser i vårt samhälle, men det gäller att veta hur man kommer åt dem i händelse av kris, anför motionärerna. De föreslår därför att det bör göras en översyn med syftet att tydligt identifiera ansvar för krisberedskapen i hela samhället.

Mathias Tegnér (S) anför i motion 2018/19:1798 att världen står inför en stor mänsklig och miljömässig katastrof på grund av jordens temperaturhöjning. Den naturliga slutsatsen av detta är att man måste förbereda sig för extremväder, enligt motionären som föreslår att behovet av ökad insatsberedskap vid naturkatastrofer och kriser i klimatkrisens spår bör ses över (yrkande 1).

Bakgrund

Tidigare behandling

I betänkande 2016/17:FöU7 anförde utskottet, liksom det gjort flera gånger tidigare, att den befintliga och civila krisberedskapsverksamhet som utvecklats under flera år bildar bas för det civila försvaret. Utskottet har konstaterat att det i Försvarsberedningens anvisningar från januari 2017 bl.a. ingick att mot bakgrund av behoven vid höjd beredskap och ytterst i krig lämna förslag för den fortsatta inriktningen av totalförsvaret (dvs. militärt försvar och civilt försvar) för 2021–2025 samt särskilt belysa den fortsatta utvecklingen av en sammanhängande planering för totalförsvaret. Eftersom detta arbete precis hade startat vid det aktuella tillfället ansåg utskottet inte att det fanns skäl att föreslå några ytterligare åtgärder från riksdagens sida när det gäller krisberedskapssystemet i stort eller i fråga om olika aktörers ansvar.

Utskottet har också uttryckt att de utredningar som tagits fram mot bakgrund av skogsbranden i Västmanland 2014 och med anledning av flyktingsituationen 2015 samt samarbetet mellan MSB och Försvarsmakten om totalförsvarets utveckling och Riksrevisionens granskningsarbete var exempel på viktiga ingångsvärden i detta arbete som utskottet avsåg att följa.

Det fanns alltså enligt utskottet inte anledning att föregripa pågående arbeten med påverkan på krisberedskapssystemet, och därför avstyrktes samtliga motionsyrkanden på området vid det aktuella tillfället.

Pågående arbete

Den 9 januari 2017 beslutade försvarsminister Peter Hultqvist om anvisningar för Försvarsberedningens (Fö 1992:B) fortsatta arbete (Fö2017/00020/MFI) där bl.a. förslag till inriktning ska lämnas för det civila försvaret. Försvarsberedningens rapport ska redovisas senast den 14 maj 2019. En delredovisning lämnades den 20 december 2017: Motståndskraft – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025 (Ds 2017:66). I delredovisningen anger Försvarsberedningen följande:

Den återupptagna planeringen för det civila försvaret [ska] så långt som möjligt [...] bygga på strukturer och processer som används inom krisberedskapen. Utgångspunkten är att förmågan att hantera kriser i samhället i fredstid också ska ge en grundläggande förmåga att hantera krigssituationer. Försvarsberedningen bedömer att arbetet med krisberedskapen gör att det i dag finns förutsättningar för grundläggande uthållighet och robusthet i samhället. Det lägger grunden till förmågan att skydda befolkningen, minska samhällets sårbarhet, hantera störningar och upprätthålla viktiga samhällsfunktioner. Beredningen konstaterar samtidigt att krisberedskapen inte är dimensionerad för att hantera ett väpnat angrepp och de påfrestningar som ett krig medför. Samhället saknar därför flera av de resurser, förmågor och strukturer som kommer att krävas vid krigsfara och krig.

De förslag som beredningen lämnat om ledningsförhållanden på central, regional och lokal nivå ska utredas vidare. En sådan utredning ska inkludera en översyn av MSB:s mandat och uppgifter samt förslag till en struktur med sektorsansvariga myndigheter och beredskapsmyndigheter.

Regeringen beslutade i augusti 2018 om kommittédirektivet Ansvar, ledning och samordning inom civilt försvar (dir. 2018:79). En särskild utredare ska analysera och föreslå en struktur för ansvar, ledning och samordning inom civilt försvar på central, regional och lokal nivå. Strukturen ska även stärka samhällets förmåga att hantera fredstida kriser. Förslagen ska utgå från Försvarsberedningens rapport Motståndskraft, enligt direktivet. Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2020.

Regeringen tillsatte i augusti 2018 utredningen Utvärdering av operativa räddningsinsatser vid skogsbränder 2018 (dir. 2018:81). Syftet med utvärderingen var att ta till vara erfarenheter och få ny kunskap inför liknande händelser i framtiden. Utredaren hade bl.a. som uppgift att utvärdera

- samordning, samverkan och ledning av insatserna
- användning av samhällets samlade resurser och
- kommunikation och information till allmänheten.

Uppdraget redovisades i februari 2019 (SOU 2019:7) och anför sammantaget att alla utredningar om skogsbränderna sommaren 2018 bör resultera i åtgärder

som gör att Sverige är bättre rustat för kommande stora skogsbränder och andra stora och komplicerade händelser.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer med Försvarsberedningen – liksom det gjorde i betänkande 2017/18:F6U7 – i att strukturer och processer som används inom krisberedskapen så långt som möjligt även bör användas i planeringen av det civila försvaret. Utskottet välkomnar därför den föreslagna översynen av MSB:s mandat och uppgifter samt förslag till en struktur med sektorsansvariga myndigheter och beredskapsmyndigheter. Utredningen om ansvar, ledning och samordning inom civilt försvar bedöms kunna utveckla frågan än mer. Även Skogsbrandsutredningens förslag är relevanta i sammanhanget. Alla dessa förslag anser utskottet sammantaget tillmötesgå motionärernas intentioner i huvudsak. I väntan på Försvarsberedningens slutrapport och regeringens beredning av de åtgärder som utredningar föreslår finns det för närvarande inte skäl för utskottet att föreslå ytterligare åtgärder i fråga om en översyn av krisberedskapssystemet, MSB:s verksamhet eller en ökad insatsberedskap. Motionsyrkandena avstyrks därmed.

Stärkt krisledningsförmåga

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om stärkt krisledningsförmåga.
Jämför reservation 1 (M).

Motionerna

Beatrice Ask m.fl. (M) anför i motion 2018/19:2817 yrkande 2, liksom Daniel Bäckström m.fl. (C) gör i motion 2018/19:2840 yrkande 10, att den svenska modellen med självständiga och sinsemellan likställda myndigheter har många fördelar. Det kan dock försvåra snabba och resoluta ingripanden när en kris uppkommer som spänner över flera myndigheters ansvarsområden. Det kan i sådana situationer finnas anledning att ha en tydligare hierarki med en krisledande instans som har befogenhet att i ett krisläge styra över andra myndigheter, anser motionärerna som därför föreslår att det bör skapas en modell för snabbare och tydligare statlig krisledning.

Bakgrund

Pågående arbete

I delredovisningen av sin slutrapport, Motståndskraft – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025 (Ds 2017:66) uttrycker Försvarsberedningen i fråga om organisation och ledning följande:

Det är i många fall klokt att utgå från den fredstida krisledningsorganisationen som kompletteras med förstärkningsåtgärder som ger större uthållighet och fler funktioner beroende på ansvar och uppgifter under höjd beredskap.

De förslag som beredningen lämnat om ledningsförhållanden på central, regional och lokal nivå ska utredas vidare. En sådan utredning ska inkludera en översyn av MSB:s mandat och uppgifter samt förslag till en struktur med sektorsansvariga myndigheter och beredskapsmyndigheter. Indelningskommitténs förslag till regional indelning för statliga myndigheter bör beaktas i utredningen av civilområdenas geografiska indelning. Den av beredningen föreslagna utredningen bör även inkludera en analys av kommunernas olika behov av resurser för att stärka ledningsförmågan med särskilt fokus på storstadsområdena och Gotland. Utredningen bör vidare analysera behovet av ett samordningsforum mellan myndigheter med viktigare uppgifter i totalförsvaret, att jämföra med den tidigare Totalförsvarets chefsnämnd.

Regeringen beslutade den 16 augusti 2018 om kommittédirektivet Ansvar, ledning och samordning inom civilt försvar (dir. 2018:79). En särskild utredare ska analysera och föreslå en struktur för ansvar, ledning och samordning inom civilt försvar på central, regional och lokal nivå. Strukturen ska även stärka samhällets förmåga att hantera fredstida kriser. Förslagen ska utgå från Försvarsberedningens rapport Motståndskraft, enligt direktivet. Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2020.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer – liksom det gjorde i betänkande 2017/18:FöU7 – i Försvarsberedningens syn att det vid en krigssituation krävs ändamålsenliga och tydliga lednings- och ansvarsförhållanden för att skapa samordning såväl inom det civila försvaret som mellan det militära och civila försvaret för att totalförsvaret ska kunna lösa sina uppgifter. Vikten av tydliga lednings- och ansvarsförhållanden gäller även vid fredstida kriser, anser utskottet som därför välkomnar den föreslagna utredningen om ledningsförhållanden m.m.

I väntan på Försvarsberedningens slutrapport, den föreslagna utredningens resultat och regeringens beredning av föreslagna åtgärder finns det för närvarande inte skäl för utskottet att föreslå ytterligare åtgärder i fråga om stärkt krisledningsförmåga. Motionsyrkandena avstyrks.

Särskild lagstiftning för hantering av civila kriser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en särskild lagstiftning för hantering av civila kriser.

Jämför reservation 2 (M).

Motionerna

Beatrice Ask m.fl. (M) anför i motion 2018/19:2817 yrkande 5, liksom Daniel Bäckström m.fl. (C) gör i motion 2018/19:2840 yrkande 13, att reglerna i 13 kap. regeringsformen om krig och krigsfara ökar handlingsutrymmet för de högsta statsorganen så att de åtgärder som situationen kräver kan vidtas. För civila kriser finns inte motsvarande regleringar för att öka handlingsutrymmet vilket Grundlagsutredningen dock gett förslag på (SOU 2008:125). Motionärerna föreslår att möjligheten bör prövas att införa särskild lagstiftning om hanteringen av civila kriser.

Bakgrund

Pågående arbete

Regeringen beslutade den 16 augusti 2018 om kommittédirektiv Ansvar, ledning och samordning inom civilt försvar (dir. 2018:79). En särskild utredare ska analysera och föreslå en struktur för ansvar, ledning och samordning inom civilt försvar på central, regional och lokal nivå. Strukturen ska även stärka samhällets förmåga att hantera fredstida kriser. Förslagen ska utgå från Försvarsberedningens rapport Motståndskraft – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025, enligt direktivet.

Utredaren ska bl.a.

- analysera och lämna förslag på en struktur med statliga myndigheter indelade i sektorer och sektorsansvariga myndigheter
- analysera och lämna förslag på en ändamålsenlig geografisk indelning för civil ledning och samordning på regional nivå och på hur dessa områden ska ledas
- analysera och lämna förslag på en förtydligad ledningsförmåga för kommuner och landsting
- analysera och lämna förslag på hur MSB:s roll att verka för samordning kan utvecklas
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2020.

Regeringen beslutade dessutom i mars 2017 att låta en parlamentarisk kommitté se över vilka författningsändringar som kan behöva göras för att bättre kunna värna totalförsvarets intressen på olika områden i samhället (dir.

2017:31). Översynen ska omfatta en kartläggning av det regelverk som syftar till att skydda totalförsvsverksamhet mot yttre hot. En analys ska göras av det befintliga regelverket för att se om det finns behov av författningsåtgärder när det gäller ansvarsförhållandet mellan staten, kommunerna och enskilda. Kommittén fick också i uppdrag att analysera vissa frågor som rör skyddslagen (2010:305) och skyddsförordningen (2010:523) och bedöma om åtgärder behövs vidtas för ett ökat skydd för totalförsvaret vid överlåtelse och upplåtelse av fast egendom eller viktigare infrastruktur, som exempelvis hamnar, flygplatser och energianläggningar. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 april 2019.

I delredovisningen av sin slutrapport, Motståndskraft – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025 (Ds 2017:66), understryker Försvarsberedningen:

Vikten av att det finns en god författningsberedskap, dvs. att den svenska författningen innehåller de bestämmelser som är nödvändiga för att totalförsvaret ska kunna lösa sina uppgifter och för att det svenska samhället ska fungera i laga former även under kriser och i krig. Försvarsberedningen konstaterar att nuvarande regelverk ger en bred uppsättning legala instrument för att mobilisera och dra nytta av samhällets samlade resurser i syfte att nå största möjliga försvarseffekt.

Beredningen hänvisar till den parlamentariska kommitténs arbete och gör följande bedömning:

I takt med att totalförsvarsplaneringen fortskrider kommer sannolikt behov av revideringar och kompletteringar av författningen att identifieras. Vidare kan de förslag som Försvarsberedningen lämnar i [sin] rapport komma att ge upphov till ny eller reviderad författning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer med Försvarsberedningen – liksom det gjorde i betänkande 2017/18:F6U7 – i vikten av att det finns en god författningsberedskap och välkomnar att både Försvarsberedningen och regeringen ser över behoven av ny eller reviderad författning samt ledningsstrukturer även för fredstida kriser. Utskottet ser framför allt positivt på regeringens beslutade översyn av författningsändringar som kan behöva göras för att bättre kunna värna totalförsvarets intressen. I väntan på den parlamentariska kommitténs resultat av den aviserade översynen, Försvarsberedningens slutrapport, utredningen om ansvar, ledning och samordning inom civilt försvar och regeringens beredning av föreslagna åtgärder finns det för närvarande inte skäl för utskottet att föreslå ytterligare åtgärder i fråga om lagar och förordningar. Motionsyrkandena avstyrks.

Utveckling av det civila försvaret

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om utveckling av det civila försvaret.

Jämför reservation 3 (M), 4 (SD), 5 (C) och 6 (KD).

Motionerna

I motion 2018/19:766 av Roger Richtoff m.fl. (SD) anförs att det militära försvaret inte kan fungera utan det civila försvaret, som är en vital del av totalförsvaret. Ett trovärdigt och fungerande totalförsvaret kräver att den civila delen, likaväl som den militära, är väl samövat, finansierat och att tydliga mål redan finns i fredstid. Sveriges dåliga uthållighet i krig är en brist som sänder signaler av svaghet till omvärlden, enligt motionärerna. De föreslår därför att det civila försvaret bör ges förutsättningar för den uthållighet som krävs för att utföra sina uppgifter över hela konfliktskalan (yrkande 2).

Motionärerna anför vidare att det behövs en ansvarig myndighet för att upprätta det civila försvaret igen. I motionen föreslås att MSB som har haft rollen av väckarklocka och utredare bör omorganiseras och få ett tydligare fokus på civilt försvar. MSB bör ges befogenhet att agera som rikscivilförsvarsmyndighet för att underlätta samarbetet mellan de regionala myndigheterna i fredstid. En civilbefälhavare bör utses i riket, samt regionalt och lokalt (yrkande 27).

Mikael Oscarsson m.fl. (KD) understryker i motion 2018/19:2472 att för att säkerställa att samhällsfunktioner upprätthålls vid ett krisläge där svensk nationell säkerhet hotas, ett s.k. skymningsläge, är ett fungerande civilt försvar absolut nödvändigt. Motionärerna menar att ännu har inte någon komplett planering för totalförsvaret presenterats, och det finns anledning att ifrågasätta myndigheters förmåga på central och regional nivå att prioritera och fördela resurser vid höjd beredskap. I motionen föreslås därför att regeringen bör arbeta för att skyndsamt utveckla förmågan att samutnyttja samhällsresurser (yrkande 5).

I motion 2018/19:2821 påtalar Beatrice Ask m.fl. (M) vikten av civil-militär samverkan. I ett läge där Sverige står inför sektorsövergripande hot måste dessa kunna mötas med samhällets alla resurser. Samverkan mellan Försvarsmakten och polisen måste t.ex. bli bättre. Civilmilitär samverkan handlar också om hur det civila samhället kan stödja Försvarsmakten, inte minst i händelse av kris och krig, understryker motionärerna som sammanfattningsvis föreslår att den civilmilitära samverkan bör stärkas, i sammanhanget bör behovet av att krigsplacera människor och att överväga ett eventuellt återinförande av civilplikten lyftas fram (yrkande 1).

Daniel Bäckström m.fl. (C) menar i motion 2018/19:2840 att under många år har totalförsvarsperspektivet saknats när verksamhet har utvecklats. Motionärerna menar att det betyder att det har byggts in sårbarheter i verksamheter

som kan behövas under en längre kris eller höjd beredskap och ytterst krig. I motionen anförs också att staten i så stor utsträckning som möjligt bör vara tydlig i förväntningarna om vad det är det civila försvaret ska klara av och under hur lång tid. I motionen föreslås därför att totalförsvarsperspektivet behöver genomsyra fler politikområden och att funktionalitetskrav och leveranskrav för samhällsviktig verksamhet ska tas fram så att inte sårbarheter byggs in i system och verksamheter (yrkande 6).

Bakgrund

Pågående arbete

Regeringen har bl.a. i budgetpropositionen för 2018 betonat att säkerställandet av den samlade förmågan i totalförsvaret är en förutsättning för att genomföra den försvarspolitiska inriktningen för perioden 2016–2020. Planeringen för civilt försvar har återupptagits och ska genomföras utifrån de anvisningar regeringen har beslutat. Det är därför av stor vikt att planeringen samordnas mellan det civila och det militära försvaret, att kunskapshöjande åtgärder och övningar genomförs och att beredskapsåtgärder vidtas i samverkan med berörda aktörer.

För att stärka förmågan hos bevakningsansvariga myndigheter och andra aktörer inom civilt försvar har regeringen tidigare tillfört permanenta medel. Medlen ska tillföras kommuner, regioner, länsstyrelser, övriga bevakningsansvariga myndigheter och frivilliga försvarsorganisationer. Förstärkningarna skapar förutsättningar att fullfölja den inriktning som anges i den försvarspolitiska inriktningspropositionen (prop. 2014/15:109), enligt regeringen.

I budgetpropositionen för 2019, utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap, redovisar regeringen att arbetet med civilt försvar har fortsatt att intensifieras. Med utgångspunkt i ett särskilt regeringsuppdrag har MSB och Försvarsmakten fortsatt att främja och utveckla en sammanhängande planering för totalförsvaret. Fokus i uppdraget har bl.a. varit aktörsgemensam samverkan som lever upp till de höga krav på sekretess och robusthet som ställs vid höjd beredskap, samt planering för att verka från en alternativ eller skyddad ledningsplats. Inom ramen för uppdraget genomförs även en fördjupad analys av Försvarsmaktens behov av stöd och samhällets förmåga att lämna stöd.

De bevakningsansvariga myndigheterna har i allt högre utsträckning utöver kunskapshöjande insatser även genomfört konkreta åtgärder i fråga om verksamhet, organisation och arbetsformer. Flera myndigheter har bl.a. genomfört analyser av de författningar som styr myndigheternas arbete under höjd beredskap. Kunskaps- och förmågehöjande aktiviteter som t.ex. utbildningar och övningar har genomförts i betydande omfattning.

I Försvarsmaktsövningen Aurora deltog bl.a. ett trettiotal civila myndigheter. Framför allt övades den militära delen av totalförsvaret, men vissa moment gav även erfarenheter för utvecklingen av det civila försvaret. Under vå-

ren 2018 genomförde MSB samverkansövningen Samö 2018 på såväl nationell som regional nivå. Fokus var bl.a. på tillämpning av regelverk och kommunikation med höga krav på robusthet och sekretess.

MSB har tillsammans med Försvarsmakten, berörda myndigheter och övriga deltagande aktörer även påbörjat förberedelserna för Totalförsvarsövning 2020. På regional nivå har flera länsstyrelser genomfört totalförsvarsseminarier med kommuner, regioner, näringsliv och frivilligorganisationer inom länet.

Civilt försvar har prioriterats och på olika sätt hanterats inom samtliga samverkansområden. För att samordnat hantera det pågående utvecklingsarbetet har MSB och Försvarsmakten med stöd av berörda bevakningsansvariga myndigheter bildat sju arbetsgrupper inom områdena energi, transporter, hälso- och sjukvård samt omsorg, livsmedelsförsörjning (inklusive dricksvatten), information och kommunikation, finansiella tjänster samt skydd och säkerhet.

Av MSB:s regleringsbrev för 2019 framgår att myndigheten i arbetet med civilt försvar särskilt ska prioritera följande områden:

- planering för stöd till Försvarsmakten under höjd beredskap avseende försörjning av kritiska förnödenheter, egendom och tjänster
- stärka arbetsformer, inklusive utrustning och tekniska system, för samverkan som möter de krav på sekretess och robusthet som ställs vid höjd beredskap
- planering för att kunna verka från en alternativ och/eller skyddad ledningsplats.

I budgetpropositionen för 2019, utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap, har MSB fått ökade resurser för att stärka arbetet med att bygga upp det civila försvaret genom att bl.a. prioritera stöd för beredskapsplaneringen, för utveckling av räddningstjänsten vid höjd beredskap och för sjukvårdens säkerhet i kris och krig.

Regeringen har vidare gett i uppdrag åt Försvarsmakten och MSB att främja och utveckla en sammanhängande planering för totalförsvaret. Ett uppdrag redovisades i en öppen sammanfattning i februari 2019 (FM2019-4316:4, MSB2017-03498-4).

Uppdrag har också lämnats till MSB att gemensamt med Försvarsmakten precisera gällande dimensionerande utgångspunkter för planering för civilt försvar (Ju2018/04292/SSK). Uppdraget redovisades i februari 2019. Redovisningen är inte en öppen handling.

En utredning om ansvar, ledning och samordning inom civilt försvar har tillsatts av regeringen (dir. 2018:79). Denna ska redovisas senast den 31 mars 2020.

I delredovisningen av sin slutrapport, Motståndskraft – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025 (Ds 2017:66), anger Försvarsberedningen:

Den återupptagna planeringen för det civila försvaret [ska] så långt som möjligt [...] bygga på strukturer och processer som används inom krisberedskapen. Utgångspunkten är att förmågan att hantera kriser i samhället i fredstid också ska ge en grundläggande förmåga att hantera krigssituationer. Försvarsberedningen bedömer att arbetet med krisberedskapen gör att det i dag finns förutsättningar för grundläggande uthållighet och robusthet i samhället. Det lägger grunden till förmågan att skydda befolkningen, minska samhällets sårbarhet, hantera störningar och upprätthålla viktiga samhällsfunktioner. Beredningen konstaterar samtidigt att krisberedskapen inte är dimensionerad för att hantera ett väpnat angrepp och de påfrestningar som ett krig medför. Samhället saknar därför flera av de resurser, förmågor och strukturer som kommer att krävas vid krigsfara och krig.

Ett utvecklat civilt försvar i enlighet med beredningens förslag kräver en möjlighet att med stöd av civilplikt kunna krigsplacera viss personal med relevant kompetens.

Redan i december 2014 hade skyldigheten att fullgöra repetitionsutbildning enligt lagen om totalförsvarsplikt aktiverats. Försvarsberedningen anser att regeringen snarast bör fatta beslut för att aktivera motsvarande regelverk rörande civilplikt utom vad avser grundutbildning med civilplikt.

Utskottets ställningstagande

På samma sätt som gjordes i betänkande 2017/18:F6U7 instämmer utskottet i Försvarsberedningens syn att den nuvarande försvarspolitiska inriktningen – som gör gällande att det civila försvaret ska bygga på krisberedskapen – bör kompletteras med åtgärder för de specifika krav som höjd beredskap och ett krig ställer. Det civila försvarets förmåga kommer således att utgöras både av samhällets grundläggande förmåga att hantera fredstida kriser och av samhällets planering och förberedelser för höjd beredskap och krig. Det myndighetsarbete som bedrivs på uppdrag av regeringen och i samverkan mellan bl.a. MSB och Försvarsmakten är centralt i sammanhanget. Att en struktur för ansvar, ledning och samordning inom civilt försvar håller på att tas fram, välkomnas av utskottet.

Utskottet anser inte att det finns skäl att föregripa Försvarsberedningens slutrapport och regeringens beredning av föreslagna åtgärder i denna och andra utredningar. För närvarande finns det sålunda inte skäl för utskottet att föreslå ytterligare åtgärder i fråga om utvecklingen av det civila försvaret och totalförsvaret. De aktuella motionsyrkandena avstyrks då utskottet dessutom anser att motionärernas intentioner i huvudsak redan tagits i beaktande, framför allt i Försvarsberedningens, MSB:s och Försvarsmaktens arbete hittills.

Ny myndighet för det psykologiska försvaret

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en ny myndighet för det psykologiska försvaret.

Jämför reservation 7 (SD).

Motionen

Roger Richtoff m.fl. (SD) anför i motion 2018/19:766 att vid snabba förlopp, vare sig det är vid väpnat angrepp eller vid en katastrof, är behovet av rätt information stort. Det psykologiska försvaret ska verka för att personal och civilbefolkning nås av rätt information i tid. I krig är det också viktigt att undergräva en angräpars moral och taktiska förmåga genom informationsinsatser. I motionen föreslås därför att en utpekad myndighet bör ges ett klart ansvar för det psykologiska försvaret (yrkande 31).

Bakgrund

Pågående arbete

Regeringen har betonat att arbetet med ett psykologiskt försvar är av stor vikt och behöver förstärkas. En särskild utredare har därför utsetts som ska analysera och lämna förslag om en ny myndighet som ska ha det övergripande ansvaret för att utveckla och samordna det psykologiska försvaret. Utredningen En ny myndighet för psykologiskt försvar (dir. 2018:80) ska redovisa uppdraget senast den 15 augusti 2019.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i det Försvarsberedningen uttrycker i sin delrapport Motståndskraft – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025 (Ds 2017:66) om att kärnan i det psykologiska försvaret är att kunna säkerställa och upprätthålla befolkningens försvarsvilja. Beredningen konstaterar att det behövs en tydligare styrning, ansvarsfördelning och samordning av myndigheterna för att hantera frågor som rör psykologiskt försvar. Precis som det uttrycks i rapporten måste det psykologiska försvaret ta sin utgångspunkt i att bevara det öppna samhällets fria kunskaps- och informationsutbyte, anser utskottet. Det är därför positivt att regeringen tillsatt en utredning inför inrättandet av en ny myndighet för psykologiskt försvar. Som utskottet också uttryckte i betänkande 2018/19:FöU1 välkomnas om myndigheten kunde komma på plats under denna mandatperiod. Eftersom motionärens intention kan sägas vara omhändertagen anser utskottet inte att det finns skäl att vidta några ytterligare åtgärder för tillfället. Motionsyrkandet avstyrks.

Försvarsmaktens stöd till det civila samhället

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om Försvarsmaktens stöd till det civila samhället.

Jämför reservation 8 (KD, L).

Motionen

I motion 2018/19:2472 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) anför att Försvarsmakten har kompetenser och resurser som skulle kunna spela en stor roll vid olika typer av påfrestningar på samhället, t.ex. naturkatastrofer, terrorhandlingar och allvarliga olyckor. Under lång tid har det dock funnits en uttalad tveksamhet såväl på politisk nivå som hos myndigheter att utnyttja Försvarsmaktens olika förmågor vid händelser där olika civila myndigheter har huvudansvaret, enligt motionärerna. I motionen föreslås att det bör tillsättas en utredning i syfte att utreda hur Försvarsmakten skulle kunna vara övriga samhället behjälplig vid krissituationer (yrkande 12).

I samma motion anför att en faktor som bidrar till att Försvarsmaktens resurser riskerar att bli outnyttjade i situationer där de skulle kunna göra stor nytta är att det inte genomförs några mer omfattande samövningar. Motionärerna föreslår att det bör säkerställas att samövningar i större utsträckning än i dag kan ske myndigheter emellan. De fyra regionala staber som nu upprättas för att utöva territoriell ledning och förbättra samverkan mellan civila och militära myndigheter, skulle kunna ges uppgiften att initiera en ökad övningsverksamhet där kvalificerade militära resurser (inte bara hemvärnet) ställs till andra myndigheters förfogande för att bidra vid naturkatastrofer, stora olyckor eller andra händelser som kan påverka människors säkerhet (yrkande 13).

Bakgrund

Tidigare behandling

I betänkande 2018/19:FöU10 välkomnade utskottet Riksrevisionens granskningsrapport Nationellt försvar på regional nivå och såg positivt på att de regionala stabernas arbete bidrar till Försvarsmaktens förmåga att lösa nationella uppgifter. När det gällde motionsyrkandet om att de fyra regionala staberna borde få i uppgift att initiera en ökad övningsverksamhet där kvalificerade militära resurser ställs till andra myndigheters förfogande för att bidra vid naturkatastrofer, stora olyckor eller andra händelser som kan påverka människors säkerhet ville utskottet lyfta fram vad Riksrevisionen anförde om att de regionala staberna bör övas i sin fullständiga roll. En hög ambitionsnivå när det gäller övningsverksamhet och utbildning är i linje med uttalandena i samband med det senaste försvarspolitiska beslutet (prop. 2014/15:109, bet. 2014/15:FöU11, rskr. 2014/15:251). Samtidigt ville utskottet påminna om att

den försvarspolitiska inriktningen innebär att Försvarsmaktens stöd till det civila samhället inte ska vara dimensionerande för Försvarsmakten. Därmed ansåg utskottet att syftet med motionen var tillgodosett. Motionen avstyrktes.

Pågående arbete

Riksdagen har bl.a. tillkännagett att det bör genomföras en översyn av länsstyrelsernas och de regionala stabernas funktioner och verksamhet, att de rättsliga förutsättningarna för Försvarsmaktens stöd till samhället bör ses över och att de regionala staberna bör omorganiseras (bet. 2016/17:FöU6 punkt 6, rskr. 2016/17:176).

Av budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 6) framgår med anledning av tillkännagivandet att när det gäller en översyn av länsstyrelsernas och de regionala stabernas funktioner och verksamhet har regeringen i regleringsbrevet för 2018 gett i uppdrag till Försvarsmakten och länsstyrelserna att redovisa hur de regionala stabernas samarbete med länsstyrelserna utvecklas avseende totalförsvarsplaneringen. Redovisning lämnades i oktober 2018 där det framgår på en övergripande nivå att arbetet pågår och utvecklas.

I fråga om omorganisering av de regionala staberna konstaterar regeringen att det pågår flera processer som berör området. Indelningskommittén lämnade i början av 2018 sitt betänkande Myndighetsgemensam indelning till regeringen (SOU 2018:10). I betänkandet identifierades tre verksamhetsområden där behovet av samordnad regional indelning är särskilt stort, däribland krisberedskap och totalförsvar. Kommitténs förslag innebär att ett antal myndigheter, däribland Försvarsmakten, delas in i sex geografiska områden. För närvarande bereds kommitténs förslag inom Regeringskansliet.

Försvarsmakten har tagit fram ett förslag till en ny lednings- och organisationsstruktur för myndigheten. I det arbetet ingår att se över de regionala stabernas organisation, ansvar och roll.

Regeringen beslutade den 16 augusti 2018 om kommittédirektivet Ansvar, ledning och samordning inom civilt försvar (dir. 2018:79). Utredningen ska bl.a. analysera och lämna förslag på en ändamålsenlig geografisk indelning för civil ledning och samordning på regional nivå och på hur dessa områden ska ledas. Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2020. Tillkännagivandet är inte slutbehandlat, enligt regeringen.

Av budgetpropositionen för 2019 framgår också att i försvarsmaktsövningen Aurora deltog bl.a. ett trettiotal civila myndigheter. Framför allt övades den militära delen av totalförsvaret, men vissa moment gav även erfarenheter för utvecklingen av det civila försvaret. Under våren 2018 genomförde MSB samverkansövningen Samö 2018 på såväl nationell som regional nivå. Fokus var bl.a. på tillämpning av regelverk och kommunikation med höga krav på robusthet och sekretess. MSB har tillsammans med Försvarsmakten, berörda myndigheter och övriga deltagande aktörer även påbörjat förberedelserna för Totalförsvarsövning 2020. På regional nivå har flera länsstyrelser genomfört

totalförsvarsseminarier med kommuner, landsting, näringsliv och frivilligorganisationer inom länet.

I delredovisningen av Försvarsberedningens slutrapport, Motståndskraft – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025 (Ds 2017:66), anges Försvarsberedningens syn till att ”Försvarsmaktens regionala indelning och bemanning behöver ses över och revideras för att åstadkomma en rationell sammanhållen geografisk indelning för det civila och militära försvaret inom ramen för totalförsvaret.” Försvarsberedningen anger också att ”polisen kan vara i behov av stöd från Försvarsmakten i fredstid t.ex. för att hantera en gråzonsproblematik”.

Utskottets ställningstagande

I samband med att riksdagen beslutade om den försvarspolitiska inriktningen för Sveriges försvar under perioden 2016–2020 (prop. 2014/15:109, bet. 2014/15:FöU11, rskr. 2014/15:251) framhöll utskottet det som positivt att en av Försvarsmaktens fyra uppgifter även i fortsättningen var att bistå det övriga samhället vid allvarliga olyckor och fredstida kriser. Som utskottet tidigare gett uttryck för, bl.a. i betänkandena 2018/19:FöU1 och 2018/19:FöU10, är uppgiften viktig, men utskottet understryker nu som då att den inte ska bli dimensionerande för Försvarsmakten. Undantag har gjorts för stödet till polisen med helikoptertransporter. Utskottet anser fortfarande att detta stöd är viktigt men bedömer för närvarande att man inte bör lägga till fler undantag.

Liksom Riksrevisionen anført anser utskottet att de regionala staberna bör övas i sin fullständiga roll. En hög ambitionsnivå när det gäller övningsverksamhet och utbildning är också i linje med uttalandena i samband med det senaste försvarspolitiska beslutet. Den övningsverksamhet som bl.a. Försvarsmakten och Polismyndigheten bedriver gemensamt välkomnas i sammanhanget.

Utskottet instämmer i Försvarsberedningens syn att planeringen för det civila försvaret ska ta sin utgångspunkt i en helhetssyn som omfattar hela hotskalan och samordnas såväl med Försvarsmaktens försvarsplanering som med beredskapsplaneringen för fredstida krissituationer. Det arbete som MSB och Försvarsmakten bedriver med att skapa förutsättningar för ett utvecklat civilt försvar välkomnas av utskottet. Allt detta sammantaget får anses ligga i linje med motionärernas intentioner.

I väntan på Försvarsberedningens slutrapport, kommande utredningar samt regeringens beredning av föreslagna åtgärder och ett tillkännagivande finns det för närvarande inte skäl för utskottet att föreslå ytterligare åtgärder i fråga om Försvarsmaktens stöd till det civila samhället, inklusive övningsverksamheten. Motionsyrkandena avstyrks.

Översyn av de sjöoperativa myndigheternas verksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en översyn av de sjöoperativa myndigheternas verksamhet.

Jämför reservation 9 (SD) och 10 (KD).

Motionerna

Roger Richtoff m.fl. (SD) anför i motion 2018/19:766 att marinen och Kustbevakningen (KBV) båda har till uppgift att utifrån sina olika uppdrag övervaka sjöterritoriet och omgivande farvatten. Samordning av deras respektive resurser skulle vara gynnsam av såväl operativa som ekonomiska skäl. Motionärerna föreslår därför att ett organiserat samarbete och gemensamma övningar snarast bör etableras mellan marinen och KBV (yrkande 25).

I motion 2018/19:2472 Mikael Oscarsson m.fl. (KD) förs det fram att dagens struktur för sjö- och flygräddning är ineffektiv eftersom kapitalintensiva resurser – helikoptrar – inte utnyttjas effektivt. För sjö- och flygräddningen ligger ansvaret primärt hos Sjöfartsverket, liksom ansvaret för sök och räddning SAR. Det kan vara både till sjöss och på fjället. Ansvaret för sjöövervakning och räddningstjänst till sjöss ligger hos KBV. Någon samverkan mellan Försvarsmakten och Sjöfartsverket vad gäller sjöräddning existerar inte i dag, menar motionärerna som föreslår att åtgärder bör vidtas för att effektivisera de sjöoperativa myndigheternas verksamhet (yrkandena 27 och 29). Dessutom anser motionärerna att åtgärder bör vidtas för att, i enlighet med utredningen Maritim samverkan (SOU 2012:48), överföra huvudmannaskapet för sjö- och flygräddningen från Sjöfartsverket till KBV (yrkande 28) och att det civila försvarets tillgång till helikoptrar bör utredas (yrkande 31).

Bakgrund

Pågående arbete

KBV redovisade i maj 2016 ett regeringsuppdrag att ta fram en nationell strategi för sjöövervakning för civila behov (Ju2016/04206/SSK). I redovisningen, som utarbetats i samverkan med övriga myndigheter i Sjöövervakningsrådet, inklusive Försvarsmakten, konstateras att det finns en stor utvecklingspotential inom sjöövervakningsområdet. En förbättrad samordning skulle enligt myndigheterna kunna leda till att statens samlade resurser för sjöövervakning kan användas på ett mer effektivt sätt, en syn som regeringen sagt sig dela, bl.a. i budgetpropositionen för 2018.

I delredovisningen av sin slutrapport, Motståndskraft – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025 (Ds 2017:66) anger Försvarsberedningen följande:

Planering bör bedrivas för att Försvarsmakten efter behov ska kunna nyttja de fordon, fartyg samt luftfarkoster som finns i statlig ägo. Exempel på sådana är Sjöfartsverkets helikoptrar och isbrytare. För att åstadkomma ett rationellt nyttjande av dessa typer av statliga resurser är det viktigt att ansvariga myndigheter vid upphandling tar hänsyn till totalförsvarets behov.

Som svar på interpellation 2017/18:328 anförde försvarsminister Peter Hultqvist i riksdagen den 2 februari 2018 att grundregeln för militär flygverksamhet är att flygräddningsresurser ska finnas tillgängliga för insats i området för planerad flygverksamhet. Försvarsmaktens behov av flygräddning med räddningshelikopter utförs av Sjöfartsverket och regleras enligt det samverkansavtal som finns mellan Försvarsmakten och Sjöfartsverket. I samverkansavtalet finns överenskommelser om exempelvis flygräddningshelikoptrarnas tillgänglighet, helikopterkategori, geografisk basering och kostnader. Försvarsmakten är primärt i behov av att Sjöfartsverket uppfyller villkoren i det gemensamma samverkansavtalet. En principöverenskommelse om vilka principer och ersättningar som ska gälla för den flygoperativa personalen inom Sjöfartsverkets räddningshelikopterverksamhet har nyligen ingåtts, vilket är centralt för samverkansavtalet. Omförhandlingarna är inte en fråga för regeringen, anförde ministern. Likaså är samverkansavtalet en fråga mellan myndigheterna. Försvarsministern angav vidare att regeringen noga följer utvecklingen. Dock ansågs det i dagsläget inte aktuellt att genomföra några organisatoriska förändringar av flygräddningstjänsten. Om en sådan förändring skulle bli aktuell behövs den föregås av grundliga studier och analyser, menade statsrådet, då det i dag varken finns materiella eller personella förutsättningar för att kunna genomföra den här typen av insatser inom Försvarsmakten. Det är av det skälet som man har detta samverkansavtal, och Försvarsmakten betalar Sjöfartsverket för att upprätthålla räddningsförmågan, framförde försvarsministern.

Statens haverikommission (SHK) anger i sin temautredning: Räddningsinsatser med Sjöfartsverkets helikoptrar (RO 2019:01, 29 januari 2019) att man efter att ha fått kännedom om ett antal händelser där Sjöfartsverkets sjö- och flygräddningshelikoptrar inte varit tillgängliga som förväntats, genomförde en översiktlig förstudie. Denna förstudie ledde till att SHK beslutade att genomföra temautredningen om räddningsinsatser med Sjöfartsverkets helikoptrar.

Utredningen visar att Sjöfartsverket uppfyller de övergripande krav som ställs på myndigheten avseende sjö- och flygräddning, vilken till största del genomförs med andra resurser än sök- och räddningshelikoptrar. Det finns emellertid uppenbara svårigheter att upprätthålla beredskapen på de fem helikopterbaserna som verket förfogar över. Detta har påverkat genomförandet av räddningsinsatser i olika omfattning såväl som beredskapen för sjö- och flygräddning. Detta har i sin tur bl.a. haft betydelse för hur Försvarsmakten kunnat genomföra sina flygningar.

Utredningen konstaterar att de faktorer som i huvudsak har påverkat tillgängligheten är dels det faktum att organisationen är underdimensionerad för att kunna klara ambitionsnivån i det program för sjö- och flygräddningstjänsten som Sjöfartsverket upprättat, dels den avtalskonflikt mellan arbetsgivare och arbetstagare som pågått under den aktuella tiden. I utredningen konstateras

också att det finns förbättringspotential i fråga om Transportstyrelsens möjligheter att utöva tillsyn av sjöräddningstjänsten, avseende Sjöfartsverkets planering av helikopterverksamheten baserad på operativ riskhantering, samt avseende regelverket för offentlighet och sekretess. Av dessa har de två senare också påverkat tillgängligheten.

Det pågår ett arbete inom Sjöfartsverket med att förbättra arbetsklimatet inom helikopterverksamheten och att förbättra rapportering av driftsstopp till tillsynsmyndigheten, enligt SHK. Vidare har Transportstyrelsen påbörjat en analys av säkerhetskulturen inom verksamheten. SHK avstår därför från att lämna några säkerhetsrekommendationer i dessa avseenden.

I övrigt lämnar SHK bl.a. följande säkerhetsrekommendationer till regeringen om att

- i förordning bemyndiga Transportstyrelsen att utfärda föreskrifter avseende sjöräddningstjänst
- genomföra en översyn av behovet av helikoptrar för Sjöfartsverkets sjö- och flygräddningsverksamhet. Översynen bör bl.a. avse antalet helikoptrar, det valda underhållskonceptets påverkan på helikoptrarnas tillgänglighet och bemanningsnivån. Syftet bör vara att säkerställa att Sjöfartsverkets helikopterverksamhet är dimensionerad på ett tillfredsställande sätt i förhållande till behovet av flygande enheter för såväl civil som militär sjö- och flygräddningstjänst.

Sjöfartsverket rekommenderas t.ex. att

- vidta åtgärder för att minska begränsningarna av helikoptrarnas tillgänglighet som t.ex. beror på alltför långa tider av flyguppehåll och på hur verket planerar övningar och sätter samman besättningar.

Efter skogsbränderna sommaren 2018 gav regeringen i uppdrag åt Sjöfartsverket att utreda förutsättningarna för att verkets sju räddningshelikoptrar ska kunna användas för att släcka skogsbränder. Räddningshelikoptrarnas huvuduppgift är statlig sjö- och flygräddning i hela det svenska territoriet samt den svenska räddningsregionen som sträcker sig över stora delar av Östersjön. Sjöfartsverket föreslår regeringen att utöka räddningshelikopterflottan med ytterligare tre till fyra helikoptrar och att anställa fler besättningar. På så sätt blir räddningshelikoptrarna i ännu större utsträckning en stödresurs för samhället vid skogsbränder, fjällräddning, drunkningsolyckor i insjöar och större händelser, enligt myndigheten. Ett utökat helikoptersystem enligt Sjöfartsverkets förslag skulle också innebära att förmågan att stötta Försvarmakten med flygräddningsresurser förbättras. Investeringen beräknas kosta ca 450–600 miljoner kronor, anger Sjöfartsverket.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill – liksom det gjorde i betänkande 2017/18:F6U7 – understryka vikten av att de sjöoperativa myndigheternas verksamhet sköts på ett effektivt

sätt. Arbetet med en nationell strategi för sjöövervakning för civila behov är ett exempel på en sådan vilja hos relevanta myndigheter. Det är i sammanhanget mycket viktigt att Sverige har en väl fungerande sjö- och flygräddning. Av det skälet har utskottet sett med oro på att denna typ av räddningstjänst inte alltid fungerat som den är tänkt att göra. Den information som Sjöfartsverket och Försvarsmakten lämnade i utskottet den 25 januari 2018 var därför välkommen. SHK:s rapport belyser frågans komplexitet ytterligare. Utskottet konstaterar att det i dagsläget inte finns materiella eller personella förutsättningar för att kunna genomföra den här typen av insatser inom Försvarsmakten. Utskottet finner inte skäl att i dagsläget föreslå att huvudmannaskapet för sjö- och flygräddning flyttas från Sjöfartsverket.

Utskottet vill i sammanhanget påminna om dess grundinställning att även om en av Försvarsmaktens fyra uppgifter visserligen är att bistå det övriga samhället vid allvarliga olyckor och fredstida kriser ska denna uppgift inte vara dimensionerande för Försvarsmakten.

Mot bakgrund av ovanstående samt Försvarsberedningens kommande slutrapport och regeringens beredning av föreslagna åtgärder ser utskottet för närvarande inte anledning att föreslå ytterligare åtgärder på området. Utskottet avser dock att följa frågan. Regeringens beredning av SHK:s rapport är särskilt viktig i detta sammanhang. Samtliga motionsyrkanden avstyrks.

Utbildning för att stärka ungdomars kunskap om värnplikten och totalförsvaret

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om utbildning för att stärka ungdomars kunskap om värnplikten och totalförsvaret.

Motionen

I motion 2018/19:1800 av Linus Sköld m.fl. (S) anförs, mot bakgrund av att regeringen 2017 beslutade om att återinföra värnplikten, att det är viktigt att förbereda landets ungdomar och unga vuxna för mönstringsunderlaget och att de kan se poängen med totalförsvarsplikten och dess viktiga samhällsfunktion. Motionärerna föreslår därför att det bör ses över hur informationsinsatser kan genomföras som syftar till att stärka ungdomars kunskap om värnplikten och totalförsvarets roll i samhället.

Bakgrund

Tidigare behandling

Motioner om att informera om totalförsvaret i grundskola och gymnasium har behandlats av utbildningsutskottet ett antal gånger. I betänkandena

2016/17:UbU17 och 2017/18:UbU20 avstyrktes yrkanden om undervisning i vissa ämnen med hänvisning till gällande rätt och den flexibilitet som finns i skollagen i fråga om elevens val och skolans val. Vidare ville utbildningsutskottet uppmärksamma att det är regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, som ytterst utformar innehållet i skolans läroplaner och kursplaner.

Pågående arbete

Rekryteringsmyndigheten förser de flesta under 18 år bl.a. med en folder med information om mönstring och grundutbildning med värnplikt. I foldern kan man läsa mer om vad som gäller för den som är totalförsvarspliktig och som fyller 18 under året. Även Försvarsmakten informerar om värnplikt, t.ex. via sin webbplats.

Våren 2018 presenterade MSB broschyren Om krisen eller kriget kommer. Tyngdpunkten i innehållet ligger på hur människor kan förbereda sig för att kunna se till grundläggande behov när viktiga funktioner i samhället inte fungerar som vanligt. Målgruppen är bl.a. ungdomar.

Genom den årliga informationsinsatsningen 18-årsuppdraget avser MSB vidare, tillsammans med Försvarsmakten och Rekryteringsmyndigheten, att öka kunskapen och förståelsen för Sveriges försvar och krisberedskap hos landets totalförsvarspliktiga 18-åringar.

De frivilliga försvarsorganisationerna har med stöd av MSB tagit fram broschyren Du behövs – din insats gör skillnad (MSB1202) för att informera enskilda om hur de kan engagera sig för att stärka den egna och samhällets samlade beredskap.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att informationsinsatser är fundamentala för att öka förståelsen för den enskilda människans plats i ett totalförsvarsperspektiv men även vid fredstida kriser. Utskottet välkomnar därför de informationsinsatser som redan görs av relevanta myndigheter och frivilliga försvarsorganisationer, bl.a. till ungdomar. Det kan också konstateras att det redan i dag finns möjlighet att t.ex. informera om totalförsvaret i skolan. Utskottet ser därmed inte skäl att för tillfället vidta några ytterligare åtgärder på området. Motionsyrkandet avstyrks.

Skyddsrum

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om skyddsrum.

Motionerna

Anders Hansson (M) anför i motion 2018/19:914 att fastighetsägares skyldighet att kontrollera sina skyddsrum uppfylls i för liten utsträckning. Det råder allvarliga brister i underhåll, vilka försämrar eller omöjliggör skyddsrummets användning vid en eventuell kris. MSB har uppdraget att genom kontroller se till så att beståndet av skyddsrum vårdas och underhålls så att skyddsförmågan bibehålls men genomför i dag för få kontroller av skyddsrummen, enligt motionären som föreslår att regeringen bör se över möjligheten att införa en skyddsrumavgift i syfte att öka antalet skyddsruminspektioner.

I motion 2018/19:1499 av Lotta Finstorp (M) anføres att det under de senaste 15 åren inte har byggts några nya skyddsrum trots befolkningstillväxten. Dessutom finns inte de nuvarande skyddsrummen alltid där behoven finns. Därutöver saknas en organisation eller personal med särskild utbildning för att iordningställa vanliga skyddsrum. För att kunna tillfredsställa behovet av ett stärkt befolkningsskydd som är anpassat till nutida förhållanden föreslår motionären att det bör tillsättas en utredning som ser över hur Sverige kan bygga fler skyddsrum för att säkerställa en handlingsberedskap. Utredningen bör även se över hur man kan skapa en samlad organisation som ansvarar för driftsättning av skyddsrum och information till allmänheten om skyddsrummets placering.

Per-Arne Håkansson (S) anför i motion 2018/19:1171 att dagens underhållssystem för skyddsrum inte fungerar. MSB har uppdraget att genom kontroller se till så att beståndet av skyddsrum vårdas och underhålls så att skyddsförmågan bibehålls men det genomförs inte tillräckligt med kontroller, enligt motionären. Han föreslår att regeringen bör utreda frågan om hur Sveriges skyddsrum kan hålla den av staten fastställda skyddskvaliteten. I uppdraget kan t.ex. ingå frågan om att ta ut en speciell skyddsrumavgift av fastighetsägarna.

Bakgrund

Pågående arbete

Enligt MSB finns det i dag ca 65 000 skyddsrum med sammanlagt ungefär sju miljoner skyddsplatser. Dessa skyddsrum finns spridda i den vanliga bebyggelsen och används i fredstid av respektive fastighetsägare som helt vanliga lokaler. MSB har uppdraget att genom kontroller se till så att beståndet av skyddsrum vårdas och vidmakthålls på en sådan nivå att skyddsförmågan inte försämras. Det är respektive fastighetsägare som har underhållsansvaret, och om en kontroll visar på brister blir ägaren ålagd att åtgärda dem. För vissa

åtgärder betalas statlig ersättning, och för andra måste ägaren stå för kostnaden själv.

I september 2017 redovisades regeringens uppdrag i MSB:s regleringsbrev för 2017, Befolkningsskyddets förmåga och anpassning till nutida förhållanden (MSB dnr 2017-695). I rapporten skriver MSB bl.a. att man anser att befintliga skyddsrumstillgångar bör bevaras i så stor utsträckning som möjligt. Det behöver tas fram mer underlag för att ta ställning till behovet av nyproduktion av skyddsrum. Prioritet ska ges till militärstrategiskt viktiga områden.

MSB bedriver vidare ett arbete med att uppdatera och kvalitetssäkra alla styrdokument, rutiner och processer som hör till skyddsrumsvksamheten. Med detta utvecklingsarbete som grund kommer MSB att intensifiera sitt arbete med att säkerställa att upptäckta brister i skyddsrumsförmåga som beror på eftersatt underhåll åtgärdas av fastighetsägarna.

Av MSB:s årsredovisning för 2018 framgår att under året har ca 1 600 skyddsrumskontroller genomförts, nästan dubbelt så många som föregående år. Kontrollerna har fokuserats till militärstrategiskt viktiga områden. MSB har under året även genomfört ett antal stickprovskontroller.

För att stödja utvecklingen inom skyddsområdet har MSB under året arbetat med Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) för att ta fram beräkningsmodeller för skyddsrum. Tillsammans med FOI har MSB under 2018 även arbetat med att ta fram och kvalitetssäkra komponenter för skyddsrum. Målet är att under 2019 genomföra 2 000 skyddsrumskontroller i Stockholm, Västra Götaland och Skåne län samt att revidera relevanta styrdokument.

Tack vare extra medel och nyrekryteringar bedömer MSB att man fått en ökad förmåga att säkerställa god kvalitet på skyddsrumskontrollerna samt på ett bättre sätt kan svara på frågor från fastighetsägare.

I delredovisningen av sin slutrapport, Motståndskraft – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025 (Ds 2017:66), uttrycker Försvarsberedningen följande:

Det krävs en inventering av skyddsrumbeståndet och möjligheterna att nyttja andra skyddade utrymmen som kan ge ett tillräckligt skydd. Skyddade utrymmen kan vara tunnelbanor och andra underjordiska anläggningar. För att ha en fungerande skyddsrumorganisation krävs också bl.a. ett effektivt förvarningssystem, organisation och beredskap för att med kort varsel iordningställa skyddsrum och skyddade utrymmen, en utökad kontrollverksamhet samt information om hur man uppsöker skyddsrum och skyddade utrymmen.

Försvarsberedningen anser vidare att ”befintliga skyddsrum ska iståndsättas” och att ”nybyggnation av skyddsrum i perioden 2021–2025 begränsas och i huvudsak genomförs i områden som bedöms särskilt utsatta i händelse av krig i samband med nyproduktion av byggnader” samt att ”en mer omfattande skyddsrumsvksamhet i enlighet med vad Försvarsberedningen föreslår kommer att kräva att uppgifter fördelas från MSB till framför allt kommunerna. Därmed behöver skyddsrumslagstiftningen ses över”.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer med Försvarsberedningen – liksom det gjorde i betänkande 2017/18:F6U7 – om vikten av ett adekvat skyddsrumsbestand utifrån det civila försvarets behov med tillhörande förvarningssystem, organisation, kontrollverksamhet etc. Utskottet välkomnar därför bl.a. förslagen om istånd-sättande respektive nybyggnation av skyddsrum efter en inventeringsfas. Utskottet ser därför positivt på MSB:s utvecklingsarbete och den bas det bildar för framtiden.

Utskottet anser fortfarande att först när arbetet kommit en bit längre på väg bör man ta upp frågan om regelverket för kostnadsfördelningen mellan staten och de berörda fastighetsägarna och en eventuell skyddsrumsavgift.

Utskottet anser inte att det för närvarande finns skäl att föregripa Försvarsberedningens slutrapport och regeringens beredning av föreslagna åtgärder genom att föreslå ytterligare åtgärder i fråga om skyddsrum. Utskottet avser dock att följa frågan. Motionsyrkandena avstyrks.

Översyn av skyddslagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en översyn av skyddslagen. Jämför reservation 11 (SD).

Motionerna

Joar Forssell (L) anför i motion 2018/19:466 och motion 2018/19:506 yrkande 2 att Sverige står illa rustat för att bemöta de hot som i allt större utsträckning riktar sig mot vanliga medborgare, t.ex. i form av terrorism och attacker mot bl.a. synagogor. Dagens skyddslag (2010:305) omfattar endast statlig infrastruktur, enligt motionären. Skydd bör även kunna omfatta civila objekt och platser om hotbilden skulle kräva det, menar motionären som därför föreslår att utreda hur skyddslagens definition av skyddsobjekt även ska kunna innefatta särskilt utsatta civila objekt och platser.

I motion 2018/19:764 skriver Roger Richtoff m.fl. (SD) att terroristhotet mot kärnkraften bör mötas med ökat skydd och att det därför finns anledning att se över de skyddsregler som gäller för kärnkraftverk och atomverksamhet. Säkerhetszonerna runt verken bör i ett sådant sammanhang ges större radie. Motionärerna yrkar att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på lagstiftning som motsvarar de större skyddsbehov som dagens terroristhot medför (yrkande 2).

Åsa Lindestam (S) understryker i motion 2018/19:836, liksom Laila Naraghi och Sanne Lennström (båda S) i motion 2018/19:2675, att eftersom kärnkraftverken är klassade som skyddsobjekt borde även fartyget Sigrid vara klassat som skyddsobjekt enligt skyddslagen på grund av att fartyget fraktar

restprodukter från kärnkraftverken mellan olika lager. Motionärerna föreslår alltså att fartyget Sigrid bör göras till ett rörligt skyddsobjekt.

Marta Obminska (M) för i motion 2018/19:1656 fram att eftersom sabotage eller annat angrepp mot Svensk kärnbränslehanterings (SKB) fartyg m/s Sigrid ytterst kan medföra radiologiska konsekvenser och störa Sveriges elförsörjning är det problematiskt att det med skyddslagens nuvarande utformning inte är möjligt att utse fartyget som skyddsobjekt. SKB har ansökt hos Länsstyrelsen i Kalmar län om att få m/s Sigrid klassat som skyddsobjekt, men länsstyrelsen avslög SKB:s begäran med hänvisning till att civila rörliga objekt inte kan klassas som skyddsobjekt enligt skyddslagens nuvarande lydelse. Kommittén för förbättrat skydd för totalförsvarsverksamhet har lämnat ett delbetänkande, Några frågor i skyddslagstiftningen (SOU 2018:26). Uppdraget slutredovisas i övriga delar i april 2019. Motionären föreslår att skyddslagen ytterligare ses över, tillika möjligheten att utse SKB:s fartyg till skyddsobjekt.

Bakgrund

Gällande ordning

Skyddslagen ger rättsliga förutsättningar för ett förstärkt skydd för vissa objekt mot i lagen angivna hot, nämligen sabotage, terroristbrott, spioneri och röjande i andra fall av hemliga uppgifter som rör totalförsvaret samt grovt rån (1 §). Skyddet gäller för särskilt uppräknade byggnader, anläggningar, områden samt militära fartyg och luftfartyg, vilka kan beslutas vara skyddsobjekt. De möjliga skyddsobjekten kan delas upp i sådana som huvudsakligen används för civila ändamål och beslutas av länsstyrelse (4 §) samt sådana som huvudsakligen används av Försvarsmakten och beslutas av denna myndighet (5 §). Dessa benämns som civila respektive militära skyddsobjekt. Under vissa extraordinära förhållanden kan även andra typer av objekt än de i 4 och 5 §§ uppräknade göras till skyddsobjekt, om de är av betydelse för totalförsvaret (6 §).

Samtliga svenska kärnkraftverk är skyddsobjekt enligt skyddslagen. Även områdena runt anläggningarna, inklusive hamnarna, ingår i skyddsobjekten.

Pågående arbete

Regeringen beslutade i mars 2017 att låta en parlamentarisk kommitté se över vilka författningsändringar som kan behöva göras för att bättre kunna värna totalförsvarets intressen på olika områden i samhället (dir. 2017:31). Översynen ska omfatta en kartläggning av det regelverk som syftar till att skydda totalförsvarsverksamhet mot yttre hot. En analys ska göras av det befintliga regelverket för att se om det finns behov av författningsåtgärder när det gäller ansvarsförhållandet mellan staten, kommunerna och enskilda. Kommittén fick också i uppdrag att analysera vissa frågor som rör skyddslagen (2010:305) och skyddsförordningen (2010:523) och bedöma om åtgärder behöver vidtas för ett ökat skydd för totalförsvaret vid överlåtelse och upplåtelse av fast egendom

eller viktigare infrastruktur, som exempelvis hamnar, flygplatser och energianläggningar.

Ett delbetänkande redovisades i april 2018: Några frågor i skyddslagstiftningen (SOU 2018:26). Kommittén betonade att dess uppdrag var begränsat på så sätt att man inte skulle lägga förslag om att ändra lagens grundläggande konstruktion, formerna för beslut om skyddsobjekt och principerna för finansiering av skyddsåtgärderna. Det ingick alltså inte i kommitténs uppdrag att företa en fullständig översyn av skyddslagstiftningen. I sitt delbetänkande föreslog kommittén bl.a. att skyddslagens uppräkningslista av möjliga skyddsobjekt utvidgas något. Objekt för posthantering, livsmedelsförsörjning och försörjning med andra förnödenheter av betydelse för Sveriges försörjningsberedskap tillförs uppräkningslistan. Förslaget innebär också att regeringen ges en ökad flexibilitet när det gäller att utöka skyddslagens tillämpningsområde under extraordinära förhållanden. De befintliga förslagen bereds för närvarande i Regeringskansliet. Utredningens uppdrag slutredovisas i april 2019.

Ett annat skyddsbehov som kommittén hade uppmärksammat på gäller transporter av särskilt farliga ämnen, såsom kärnämne och kärnavfall, och framför allt de transporter till sjöss av kärnavfall som utförs med ett för detta ändamål specialutrustat fartyg. Det framstår emellertid som mindre lämpligt att utöka skyddslagens kategorier av skyddsobjekt till att omfatta fartyg för de aktuella specialtransporterna, anförde kommittén. Detta skulle gå emot den huvudsakliga lagstiftningsteknik som i övrigt förekommer i skyddslagen, enligt vilken breda begrepp och uttryck används för att beskriva möjliga skyddsobjekt. I stället bör skydds- och säkerhetsfrågor som specifikt rör transport av kärnämne eller kärnavfall till sjöss i första hand regleras genom den speciallagstiftning som i övrigt är relevant för sådana transporter. Kommittén pekar särskilt på att lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet (kärntekniklagen) bl.a. reglerar transport av kärnämne och kärnavfall. Bland de krav som lagen ställer finns att nödvändiga åtgärder ska vidtas för att förhindra olovlig befattning med kärnämne eller kärnavfall. Kommittén ville slutligen betona att de ändringar som kommittén ska föreslå ska vara motiverade utifrån behovet att stärka skyddet för totalförsvarsverksamhet. Även av det skälet ansåg kommittén att det saknades skäl att föreslå några ändringar i skyddslagen som rör transport av kärnavfall.

Regeringen beslutade i juni 2017 att en särskild utredare skulle undersöka behovet av ändringar i kärntekniklagen och förordningen (1984:14) om kärnteknisk verksamhet och vid behov även föreslå ändringar i strålskyddslagen och nödvändiga följdändringar i miljöbalken och finansieringslagstiftningen (dir. 2017:76). Uppdraget redovisas i april 2019.

I delredovisningen av sin slutrapport, Motståndskraft – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025 (Ds 2017:66), understryker Försvarsberedningen:

Vikten av att det finns en god författningsberedskap, dvs. att den svenska författningen innehåller de bestämmelser som är nödvändiga för att totalförsvaret ska kunna lösa sina uppgifter och för att det svenska samhället

ska fungera i laga former även under kriser och i krig. Försvarsberedningen konstaterar att nuvarande regelverk ger en bred uppsättning legala instrument för att mobilisera och dra nytta av samhällets samlade resurser i syfte att nå största möjliga försvarseffekt.

Beredningen hänvisar till den parlamentariska kommitténs arbete och gör följande bedömning:

I takt med att totalförsvarsplaneringen fortskrider kommer sannolikt behov av revideringar och kompletteringar av författningen att identifieras. Vidare kan de förslag som Försvarsberedningen lämnar i [sin] rapport komma att ge upphov till ny eller reviderad författning.

Utskottets ställningstagande

Liksom utskottet uttryckte i betänkande 2017/18:FöU7 instämmer det med Försvarsberedningen om vikten av att det ur ett totalförsvarsperspektiv finns en god författningsberedskap. Utskottet välkomnar att både Försvarsberedningen och regeringen ser över behoven av ny eller reviderad författning. Utskottet noterar att även andra typer av objekt än de som räknas upp i 4 och 5 §§ skyddslagen redan i dag under vissa extraordinära förhållanden kan göras till skyddsobjekt, om de är av betydelse för totalförsvaret (6 §).

Utskottet anser dock i grunden att nya eller förstärkta hot kräver en översyn av hur samhällsviktiga verksamheter kan skyddas. Därmed är skyddslagens bestämmelser centrala. Det arbete som Kommittén för förbättrat skydd för totalförsvarsverksamhet har bedrivit är exempelvis därför av stor vikt. Utskottet instämmer dock med kommittén om att skydds- och säkerhetsfrågor som specifikt rör transport av kärnämne eller kärnavfall till sjöss i första hand bör regleras genom den speciallagstiftning som i övrigt är relevant för sådana transporter. Inte heller mot bakgrund av Försvarsberedningens arbete ser utskottet skäl att vidta några ytterligare åtgärder i dagsläget i fråga om skyddslagen. Till sist vill utskottet framhålla att riksdagen nyligen berett och antagit regeringens förslag som syftar till att uppnå en mer heltäckande straffrättslig terrorismlagstiftning (prop. 2017/18:174, bet. 2017/18:JuU35, rskr. 2017/18:390). Motionerna avstyrks.

Skydd av samhällsviktig infrastruktur

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om skydd av samhällsviktig infrastruktur.

Jämför reservation 12 (M) och 13 (SD).

Motionerna

Thomas Morell m.fl. (SD) lyfter i motion 2018/19:1121 fram att infrastruktur och transporter ofta utgör mål för terrorattacker. Sverige har redan drabbats av

terroråd, den senaste gången med en lastbil, och svensk infrastruktur är sårbar för denna typ av attentat. Motionärerna menar att det är viktigt att vara förutseende och agera proaktivt innan ett nytt terroråd äger rum och yrkar därför på att en utredning om att terroristsäkra svensk infrastruktur bör genomföras (yrkande 42).

I motion 2018/19:2901 skriver Jessica Rosencrantz m.fl. (M) att dådet på Drottninggatan i Stockholm i april 2017 visade på sårbarheten i vårt öppna samhälle vad gäller hotet från terrorismen. Samhällets infrastruktur utgör attraktiva mål för terrorister, och attacker mot transportsystemet kan orsaka förödande skada. Motionärerna yrkar därför på att skyddet av transportsystemet bör stärkas med anledning av det ökade terrorhotet (yrkande 34).

Bakgrund

Pågående arbete

I delredovisningen av sin slutrapport, Motståndskraft – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025 (Ds 2017:66), uttrycker Försvarsberedningen:

Det är av stor vikt att samhällsviktiga funktioner t.ex. elförsörjningen, tele-
näten, väg- och järnvägsnäten, sjö- och flygtransporter, finansiella tjäns-
ter och sjukvård kan upprätthållas i tillräcklig omfattning även under krig.

En indelning av de bevakningsansvariga myndigheterna i samhällssektorer utgör en mer lämplig struktur för beredskapsplanering. Inom varje sektor bör en sektorsansvarig myndighet utses. En sektorsansvarig myndighet ska ges tydligt ansvar och resurser att samordna verksamheten inom sektorn, såväl i fred som under höjd beredskap. I detta arbete ingår bl.a. att samordna beredskapsförberedelser och åtgärder (såväl för krisberedskap som för höjd beredskap), samordna och genomföra operativ planläggning, svara för att personal utbildas och för att övningar genomförs. [--] I arbetet bör också ingå att till regeringen lämna förslag på prioriteringar mellan verksamheter inom sektorn ur totalförsvarsynpunkt. Denna struktur kan liknas vid den funktionsindelning som fanns i totalförsvaret 1986–2002.

Att hålla samman planeringen i sektorer, som innefattar samhällsviktiga verksamheter som behöver upprätthållas under kriser och höjd beredskap, utgör en mer passande ram för arbetet. Detta är också en lämpligare struktur för samordning under höjd beredskap.

Näringslivet utför en stor del av den samhällsviktiga verksamhet som i dag bedrivs. Det är därför avgörande att näringslivets aktörer engageras i planeringen för totalförsvaret på alla nivåer.

Enligt regeringens Delrapport över genomförandet av Nationella säkerhetsstrategin (januari 2018) har Trafikverket – i linje med inriktningen i den nationella säkerhetsstrategin – fått ansvar för övergripande samordning och planering av krisberedskap och det civila försvaret inom transportområdet. Det

har lett till bättre förutsättningar för planering och samverkan mellan myndigheter och med näringslivet, enligt regeringen. Bakgrunden är den rapport som Trafikverket, Transportstyrelsen, Luftfartsverket och Sjöfartsverket lämnat om ansvar och roller för krisberedskap och planering inför och vid höjd beredskap. Där beskrivs vissa brister i ansvarsfördelningen, t.ex. att det saknats en myndighet med samlat ansvar för övergripande beredskapsplanering för transportområdet.

Regeringen beslutade i maj 2018 om en nationell infrastrukturplan för 2018–2029 (skr. 2017/18:278). I planen anges att Trafikverket ska bidra till att vidareutveckla krisberedskapen och det civila försvaret samt förmågan att hantera händelser och situationer i fredstid, vid höjd beredskap och ytterst i krig. Några angelägna frågor uppges vara ökad säkerhet i it- och kommunikationssystem, förbättrat skalskydd av vitala delar av transportinfrastrukturen samt förbättrad robusthet i kritisk infrastruktur och samhällsviktiga transporter inklusive förmågan att hantera exempelvis stora olyckor, naturhändelser och antagonistiska hot.

Utskottets ställningstagande

Det är av stor vikt att samhället kan skyddas mot olika typer av hot. Utskottet finner att Försvarsberedningens betoning på vikten av att samhällsviktiga funktioner kan upprätthållas i tillräcklig omfattning även under höjd beredskap och krig ligger i tiden. Utskottet välkomnar den nationella infrastrukturplanen och regeringens och Trafikverkets arbete med att samordna och planera krisberedskapen och det civila försvaret inom transportområdet. Utskottet vill även framhålla att riksdagen nyligen berett och antagit regeringens förslag som syftar till att uppnå en mer heltäckande straffrättslig terrorismlagstiftning (prop. 2017/18:174, bet. 2017/18:JuU35, rskr. 2017/18:390).

Utskottet anser följaktligen inte att det finns skäl att föregripa Försvarsberedningens slutrapport, regeringens beredning av föreslagna åtgärder i denna och övrigt arbete genom att föreslå ytterligare åtgärder rörande skydd av samhällsviktig infrastruktur. Motionsyrkandena avstyrks.

Energiberedskap

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om energiberedskap.
Jämför reservation 14 (SD) och 15 (C).

Motionerna

I motion 2018/19:764 skriver Roger Richtoff m.fl. (SD) att olika elkraftskonsumenter är olika beroende av säker el och att oacceptabla konsekvenser snabbt kan uppstå för samhällsviktig verksamhet vid elavbrott. Med hjälp av

modern styrteknik kan olika användare sättas i prioriteringsordning vid brist på el. Forskning visar att särskilda reservkraftnät med viss radie är kostnads-effektiva när det finns flera samhällsviktiga verksamheter nära varandra. Energimyndigheten bör enligt motionärerna ges i uppdrag att med dessa utgångspunkter förstärka försörjningstryggheten särskilt för samhällsviktiga verksamheter (yrkande 1).

Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkar i motion 2018/19:2840 på att stärka motståndskraften i den svenska energiförsörjningen. Motionärerna konstaterar att Sverige är beroende av sin import av råolja och anser att användandet och importen av fossil energi bör minska till förmån för förnybara och närproducerade energikällor. En ökad självförsörjning inom förnybar energi och fossilfria maskiner inom lantbruket skulle öka primärproduktionens motståndskraft eftersom den blir mindre beroende av import av olja och fossila drivmedel. Även en ökad inhemsk produktion av biodrivmedel skulle innebära en ökad försörjningstrygghet samt skapa arbetstillfällen. Motionärerna anser även att småskalig el och vattenkraft bidrar till samhällets samlade motståndskraft (yrkande 8).

Bakgrund

Pågående arbete

I delredovisningen av sin slutrapport, Motståndskraft – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025 (Ds 2017:66), uttrycker Försvarsberedningen följande:

Det är av stor vikt att samhällsviktiga funktioner t.ex. elförsörjningen, telenäten, väg- och järnvägsnäten, sjö- och flygtransporter, finansiella tjänster och sjukvård kan upprätthållas i tillräcklig omfattning även under krig.

En indelning av de bevakningsansvariga myndigheterna i samhällssektorer utgör en mer lämplig struktur för beredskapsplanering.

Försvarsberedningen anger mer specifikt när det gäller elberedskap:

Det är svårt och kostsamt att få till ett fullvärdigt fortifikatoriskt skydd av stamnätets infrastruktur. För att säkra elförsörjningen i Sverige vid ett väpnat angrepp konstaterar Försvarsberedningen att det kommer att behöva läggas en ökad tonvikt på oberoende reservkraftförsörjning i beredskapsplaneringen hos de aktörer som ansvarar för samhällsviktig verksamhet. Även enskilda hushåll kan komma att behöva säkra den egna elförsörjningen genom exempelvis reservverk. Flera samhällsviktiga verksamheter saknar i dag tillgång till reservkraft och uthålligheten i befintlig reservkraftförsörjning är i flera fall bristfällig. Ungefär hälften av kommunerna saknar exempelvis en planering för hur kommunens egen verksamhet ska försörjas med reservverk vid störningar i elförsörjningen.

Eftersom det nationella stamnätet är sårbart anser Försvarsberedningen att det kan finnas behov av att skapa ökade förutsättningar för lokal produktion och distribution av el som exempelvis genom lokala kraftverk.

Vid elbrist behöver det finnas en planering för vilka verksamheter som ska prioriteras och hur en eventuell elransonering ska gå till. Styrelse har utvecklats för prioritering och av el vid kortsiktig eleffektbrist. [...] Styrelse är dock inte utformat för krigets krav och är heller inget ransoneringsverktyg. [Statens energimyndighet] Energimyndigheten [...] har påbörjat ett arbete med att ta fram nya modeller för ransonering och prioritering av el. Förvarsberedningen betonar vikten av att det på förhand finns rutiner och strukturer för både prioritering och ransonering vid höjd beredskap och föreslår att detta arbete utvecklas vidare.

Överlag anser Förvarsberedningen att ”omställningen till förnybar el även bör kunna ge fördelar ur ett totalförsvarsperspektiv”.

I budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 21) anger regeringen att Svenska kraftnät hade investerat 165 miljoner kronor av anslaget 1:8 Elberedskap under 2017 för att minska riskerna för allvarliga störningar inom elsektorn samt för att stärka elsektorns krigsberedskap. Även Energimyndigheten har genomfört och rapporterat sitt arbete med det civila försvaret.

Utskottets ställningstagande

Liksom gjordes i betänkande 2017/18:FöU7 instämmer utskottet med Förvarsberedningen om vikten av att säkra elförsörjningen vid ett väpnat angrepp på Sverige, men också vid fredstida olyckor och kriser. Förvarsberedningens redogörelse för att flera samhällsviktiga verksamheter i dag saknar tillgång till reservkraft är oroande. Utskottet välkomnar därför Förvarsberedningens inriktning med arbetet, inklusive den föreslagna indelningen av de bevakningsansvariga myndigheterna i samhällssektorer och förslaget om att utveckla rutiner och strukturer för både prioritering och ransonering vid höjd beredskap, samt Energimyndighetens och Svenska kraftnäts arbeten.

Utskottet anser sammantaget att motionärernas intentioner i huvudsak är tillgodosedda genom detta. I väntan på Förvarsberedningens slutrapport, regeringens beredning av föreslagna åtgärder samt relevanta myndigheters fortsatta utvecklingsarbete finns det för närvarande inte skäl för utskottet att föreslå ytterligare åtgärder i fråga om energiberedskap. Motionsyrkandena avstyrks.

Livsmedelsberedskap

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om livsmedelsberedskap.
Jämför reservation 16 (M), 17 (SD) och 18 (KD).

Motionerna

I motion 2018/19:766 av Roger Richtoff m.fl. (SD) föreslås att självförsörjningsgraden av livsmedel bör öka och att regeringen bör ta fram en strategi för att verka för detta ändamål (yrkande 30).

Staffan Eklöf m.fl. (SD) anför i motion 2018/19:1287 att trots relativt goda geografiska förutsättningar för ett både miljövänligt och högproduktivt jordbruk har självförsörjningsgraden i Sverige sjunkit till under 50 procent. Stärkt självförsörjning vad gäller livsmedel är också en viktig komponent i fråga om att förstärka totalförsvaret. Motionärerna föreslår att den svenska självförsörjningsgraden vad gäller livsmedel i termer av kvantitativa mål bör stärkas (yrkande 3).

I samma motion anføres att Livsmedelsverket i dag har ansvar för nationell samordning när det gäller kris- och beredskapsplanering av livsmedelsförsörjning i leden efter primärproduktionen. Dock saknar myndigheten ansvar för beslut och genomförande. Ingen myndighet har i dag något helhetsansvar för hela livsmedelsförsörjningen, menar motionärerna. I motionen föreslås att livsmedelskedjans sårbarhet vid kriser bör utredas och ansvarsfördelningen av livsmedelsberedskapen bör tydliggöras (yrkande 4).

Björn Söder m.fl. (SD) föreslår i motion 2018/19:1381 att Sveriges självförsörjningsgrad av livsmedel bör öka för att garantera större uthållighet vid internationella kriser (yrkande 18).

I motion 2018/19:2150 av Betty Malmberg (M) understryks att Sverige i händelse av nöd måste kunna försörja sin egen befolkning med livsmedel men att självförsörjningsgraden i nuläget är dålig. En annan oroande faktor menar motionären är att det generellt sett är dåligt med de enskilda hushållens kunskap och beredskap i fråga om livsmedelsförsörjning vid en eventuell kris. Motionären föreslår att Sverige i händelse av kris bör ha högre beredskap att försörja befolkningen med livsmedel under längre tid än i dag (yrkande 1).

I samma motion anføres att det för svenskt vidkommande inte i någon högre grad går att räkna med stöd i form av livsmedel från EU vid en krissituation. I motionen föreslås därför att primärproduktionen av livsmedel bör öka genom bl.a. sänkta kostnader, regelförenklingar och färre särkrav för jordbruksnäringen samt att myndigheterna och jordbruksnäringen bör öka samverkan för att nå detta mål (yrkande 2).

Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) för fram i motion 2018/19:2896 att i händelse av begränsningar eller avbrott i importen finns det stor risk för att vissa livsmedel relativt snabbt blir till en bristvara. Ur det perspektivet är ökad

livsmedelsproduktion viktig eftersom det innebär minskad sårbarhet. Livsmedelsförsörjningen är också beroende av fungerande transporter. Motionärerna föreslår sålunda att den svenska livsmedelsförsörjningen bör stärkas (yrkande 4).

I motion 2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) anføres att den svenska självförsörjningsgraden av livsmedel har minskat kraftigt de senaste decennierna och i dag anges till under 50 procent. I krig eller kris kan Sverige räkna med att importen väsentligt försvåras. Bland annat av dessa skäl behöver den svenska jordbruksmarken utnyttjas bättre för produktion, menar motionärerna som föreslår att vikten av en svensk försörjningstrygghet bör betonas än mer (yrkande 7).

I samma motion anføres att det behövs nationella mål för självförsörjningsgraden. Motionärerna hänvisar till Konkurrenskraftsutredningens (SOU 2015:15) förslag om fyra etappmål för att uppnå ett övergripande nationellt mål om en hållbar, attraktiv och innovativ jordbruks- och trädgårdsnäring. Motionärerna föreslår att regeringen bör återkomma med förslag på kvantitativa mål för Sveriges självförsörjningsgrad. Till exempel förs i motionen förs fram vikten av att Jordbruksverket tar fram indikatorer för sådana mål. Även de nordiska grannländerna bör studeras med avseende på målformuleringar om självförsörjning, anser motionärerna (yrkande 9).

Maria Gardfjell m.fl. (MP) menar i motion 2018/19:2741 att jordbruket har en viktig roll i det civila försvaret. En stor strukturomvandling har dock skett i jordbruket de senaste åren. I dag är beredskapslagren och självförsörjningsmålet avvecklade. Motionärerna föreslår därför att ett mål för självförsörjningsgraden bör utvecklas (yrkande 1).

Bakgrund

Pågående arbete

I Riksrevisionens rapport Livsmedels- och läkemedelsförsörjning – samhällets säkerhet och viktiga samhällsfunktioner (RiR 2018:6) är dess sammantagna bedömning att det inte finns tillräckligt tydliga förutsättningar, och inte vidtas tillräckliga åtgärder för att skapa förutsättningar, för livsmedels- och läkemedelsförsörjning vid kris eller under höjd beredskap. Man rekommenderar regeringen att klargöra mål, krav och ansvar, att förtydliga de samordningsuppdrag som Livsmedelsverket och Socialstyrelsen har samt att säkerställa att samverkan fortsätter att utvecklas och att kunskaper tillvaratas.

Regeringen instämmer i sin skrivelse (skr. 2017/18:283) delvis i Riksrevisionens iakttagelser och menar att man har vidtagit ett flertal åtgärder. Med koppling till livsmedelsområdet anger regeringen att den har tillsatt utredningar som har bäring på det granskade området: Utredningen om ansvar, ledning och samordning inom civilt försvar, som ska redovisas senast den 31 mars 2020, och Utredningen om näringslivets roll inom totalförsvaret samt försörjningstrygghet i fråga om försvarsmateriel, som ska redovisas senast den 1 december 2019.

I skrivelsen anger regeringen också att den i budgetpropositionen för 2018 stärkte det civila försvaret med ca 430 miljoner kronor, totalt ca 1,3 miljarder kronor fram till 2020. Medlen, som tillförs ansvariga myndigheter inom de aktuella områdena, ska bl.a. användas för arbete med frågor som rör läkemedelsförsörjning och livsmedelsförsörjning. I statens budgetproposition för 2019, utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap, har MSB fått ökade resurser för att bl.a. stärka arbetet med att bygga upp det civila försvaret genom att prioritera stöd för beredskapsplaneringen.

Regeringen anger vidare i skrivelsen att den i regleringsbrevet för 2018 har gett MSB och Försvarsmakten i uppdrag att, som stöd till bevakningsansvariga myndigheter, precisera gällande dimensionerande utgångspunkter för den planering för det civila försvaret som myndigheterna genomför enligt gällande författningsreglering. Detta är ett steg i riktning mot att skapa planeringsförutsättningar för de myndigheter som har ett särskilt ansvar inom det civila försvaret, och inkluderar således bl.a. Livsmedelsverket, Socialstyrelsen, MSB och Statens jordbruksverk.

Regeringen ansåg att Riksrevisionens rapport var slutbehandlad i och med skrivelsen. Utskottet föreslog i betänkande 2018/19:FöU2 att riksdagen skulle lägga skrivelsen till handlingarna.

Försvarsberedningens delrapport Motståndskraft – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025 (Ds 2017:66) omfattar även förslag på åtgärder för utveckling av livsmedelsförsörjning som har bäring på de frågor Riksrevisionen tar upp i sin granskning. I delredovisningen uttrycker Försvarsberedningen följande:

Sverige behöver bygga upp en livsmedelsberedskap för att kunna förse civilbefolkningen och Försvarsmakten med nödvändiga förnödenheter. I januari 2017 lanserade regeringen den nationella livsmedelsstrategin (prop. 2016/17:104) med sikte mot år 2030.

Det krävs [dock] ytterligare åtgärder med särskilt fokus på livsmedelsberedskapen vid krig för att snabbare säkerställa en tillräcklig livsmedelsförsörjning.

En livsmedelsberedskap behöver byggas främst genom lagerhållning av nödvändiga livsmedel för att klara försörjningen vid en säkerhetspolitisk kris. Privata aktörer har en viktig roll i uppbyggandet av livsmedelsberedskapen.

Regeringen behöver ange en inriktning avseende vilka metoder som ska användas för att öka den svenska livsmedelsberedskapen. Inriktningen bör utgå från en analys av dagens samhällsliga förutsättningar och de förändringar som har skett inom livsmedelsförsörjningen. Berörda offentliga och privata aktörer på central nivå behöver utifrån regeringens inriktning gemensamt planera för hur livsmedelsförsörjningen ska utformas samt hur distributionen inom landet ska säkras.

Försvarsberedningen föreslår att ”sektorsansvarig myndighet enligt beredningens förslag leder arbetet med att stärka livsmedelsberedskapen” samt att ”aktörer [på central nivå] i fredstid även [behöver] fastställa fördelnings- och prioriteringsgrunder som kan användas vid höjd beredskap”. Slutligen anger Försvarsberedningen följande:

Det yttersta ansvaret för att tillgodose livsmedelsförsörjningen på lokal nivå åligger kommunerna. Nuvarande lagstiftning är inte helt anpassad för att säkerställa att vissa kritiska varor finns att tillgå vid krigsfara eller krig. Det saknas t.ex. krav på privata aktörer som i dag äger livsmedelsproduktionen och distributionen att säkra tillgången på livsmedel i såväl fredstid som vid krig. Försvarsberedningen föreslår att regleringen inom detta område ses över för att tydliggöra både statens och privata aktörers ansvar och roll i livsmedelsförsörjningen.

Rapporten bereds för närvarande i Regeringskansliet. Regeringen inväntar dessutom Försvarsberedningens slutrapport som kommer att utgöra grund för förslag till inriktning i den planerade försvarspolitiska inriktningspropositionen för perioden 2021–2025.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser – liksom det tidigare uttryckt i bl.a. betänkandena 2018/19:F6U2 och 2017/18:F6U7 – att det är av stor vikt att kunna säkerställa en nödvändig försörjningsberedskap för svenskt vidkommande inför en fredstida samhällskris, höjd beredskap eller krig. Detta gäller inte minst vad avser livsmedel och läkemedel, vilket Försvarsberedningen också gett uttryck för i sin delrapport Motståndskraft – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025 (Ds 2017:66).

Utskottet ser exempelvis positivt på den inriktning som Försvarsberedningen hittills visat på i fråga om livsmedelsförsörjning då man uttalat att man bör fastställa mängden livsmedel som måste finnas tillgänglig för att en tillräcklig nivå av försörjning ska kunna upprätthållas under en allvarlig säkerhetspolitisk kris som pågår upp till tre månader.

Överlag är det centralt för all beredskapsplanering, anser utskottet, att miniminivåer för försörjningen av viktiga resurser kan fastställas inom olika samhällskritiska sektorer. Det är också viktigt att beroendeförhållandena mellan olika sektorer analyseras vidare.

Utskottet ser positivt på regeringens vilja att utveckla området och att regeringen redan har vidtagit många åtgärder. Utskottet konstaterar dock att mycket återstår att göra och ser därför fram emot regeringens beredning av Försvarsberedningens del- och slutrapporter samt kommande utredningsförslag.

Utskottet vill inför det arbetet återigen understryka vikten av att den privat-offentliga samverkan i samhället utvecklas, inte minst i fråga om läkemedels- och livsmedelsindustrin med sina många gånger komplexa distributionskedjor. Det är också viktigt med en fördjupning av synen på ansvarsförhållanden, samordning och kunskapsinhämtning inom de aktuella sektorerna. Utskottet

anser vidare att det är centralt för alla relevanta myndigheter att kunna prioritera åtgärder kopplade till försörjningsaspekter i förhållande till annan verksamhet när man måste göra en avvägning i fråga om hur man ska använda begränsade resurser.

I väntan på regeringens beredning av Försvarsberedningens del- och slutrapporter samt kommande utredningsförslag finns det för närvarande inte skäl för utskottet att föreslå ytterligare åtgärder i fråga om livsmedelsberedskap. Samtliga motionsyrkanden avstyrks därmed.

Läkemedelsberedskap

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om läkemedelsberedskap.

Motionerna

Johan Hultberg (M) anför i motion 2018/19:854 att Sverige är ett litet land som är importberoende, och stängda gränser vid krig eller kris skulle därför innebära att bl.a. läkemedel snabbt skulle svinna. Regeringen har tillsatt en utredning om hälso- och sjukvårdens beredskap och förmåga inför och vid allvarliga händelser i fredstid och höjd beredskap (dir. 2018:77). Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2020. Motionären anser att det är av vikt att regeringen skyndsamt agerar så att en ny strategi för läkemedelsberedskap tas fram och genomförs.

I motion 2018/19:1442 av Kristina Axén Olin (M) förs fram att de statliga beredskapslagren för läkemedel i dag i princip är avvecklade, att läkemedelsförsörjningen är internationaliserad vilket kan medföra en extra sårbarhet, att Apotekets ansvar för läkemedelsförsörjning vid höjd beredskap och kriser har avvecklats samt att Socialstyrelsen har reducerat sin beredskapslagring. Folkhälsomyndigheten har ett visst lager rörande pandemi- och smittskydd men utöver detta finns ingen beredskapslagring av läkemedel i statlig regi. Motionären föreslår därför att det bör upprättas en nationell ambitionsnivå för vilka läkemedel och sjukvårdsmateriel som är nödvändiga att ha samt utse ansvarig myndighet för detta.

Bakgrund

Pågående arbete

I sin rapport Livsmedels- och läkemedelsförsörjning – samhällets säkerhet och viktiga samhällsfunktioner (RiR 2018:6) är Riksrevisionens sammantagna bedömning att det inte finns tillräckligt tydliga förutsättningar, och inte vidtas tillräckliga åtgärder för att skapa förutsättningar för livsmedels- och läkeme-

delsförsörjning vid kris eller under höjd beredskap. Man rekommenderar regeringen att klargöra mål, krav och ansvar, att förtydliga de samordningsuppdrag som Livsmedelsverket och Socialstyrelsen har samt att säkerställa att samverkan fortsätter att utvecklas och att kunskaper tillvaratas.

Regeringen instämmer i sin skrivelse (skr. 2017/18:283) delvis i Riksrevisionens iakttagelser och menar att man har vidtagit ett flertal åtgärder. Regeringen nämner att den har tillsatt utredningar som har bäring på bl.a. läkemedelsberedskapen: Utredningen om ansvar, ledning och samordning inom civilt försvar, som ska redovisas senast den 31 mars 2020, Utredningen om hälso- och sjukvårdens beredskap och förmåga inför och vid allvarliga händelser i fredstid och höjd beredskap, som ska redovisas senast den 31 december 2020, samt Utredningen om näringslivets roll inom totalförsvaret samt försörjningstrygghet i fråga om försvarsmateriel, som ska redovisas senast den 1 december 2019.

Regeringen anger också att den i april 2018 gav Socialstyrelsen i uppdrag att stödja landstingen i deras arbete med katastrofmedicinsk beredskap och planering för civilt försvar inom hälso- och sjukvården. I uppdraget ingår bl.a. att göra en förstudie av landstingens behov av kunskapsunderlag på området samt att ta fram förslag till en nationell utbildnings- och övningsverksamhet. Uppdraget har en övergripande inriktning på hälso- och sjukvårdsberedskap, som läkemedelsförsörjningen är en del av, och ska slutredovisas den 1 juni 2020.

Regeringen ansåg att Riksrevisionens rapport var slutbehandlad i och med skrivelsen. Utskottet föreslog i betänkande 2018/19:F6U2 att riksdagen skulle lägga skrivelsen till handlingarna.

I budgetpropositionen för 2018 tillfördes vidare ansvariga myndigheter inom de aktuella områdena medel som bl.a. ska användas för arbete med frågor som rör läkemedelsförsörjning. I statens budgetproposition för 2019, utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap, har MSB bl.a. fått ökade resurser för att stärka arbetet med att bygga upp det civila försvaret genom att prioritera stöd för beredskapsplaneringen och för sjukvårdens säkerhet i kris och krig.

I regleringsbrevet för 2018 gav regeringen MSB och Försvarsmakten i uppdrag att, som stöd till bevakningsansvariga myndigheter, precisera gällande dimensionerande utgångspunkter för den planering för det civila försvaret som myndigheterna genomför enligt gällande författningsreglering. Detta är ett steg i riktning mot att skapa planeringsförutsättningar för de myndigheter som har ett särskilt ansvar inom det civila försvaret, och inkluderar således bl.a. Livsmedelsverket, Socialstyrelsen, MSB och Statens jordbruksverk.

Försvarsberedningens delrapport Motståndskraft – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025 (Ds 2017:66) omfattar även förslag på åtgärder för utveckling av läkemedelsförsörjningen som har bäring på de frågor Riksrevisionen tar upp i sin granskning. Rapporten bereds nu i Regeringskansliet. Regeringen inväntar dessutom Försvarsberedningens slutrapport som kommer att utgöra grund för förslag till inriktning i

den planerade försvarspolitiska inriktningspropositionen för perioden 2021–2025.

Socialstyrelsen presenterade i juni 2018 sitt uppdrag från regeringen att göra en förnyad bedömning av hur innehållet i myndighetens beredskapslager av läkemedel och medicinteknik bör hanteras framgent. I Socialstyrelsens beredskapslager finns i dag nio artikelgrupper. Där ingår elverk, förbrukningsmateriel, kirurgiska instrument, konventionsskydd, läkemedel, medicinteknisk utrustning, skadeplatsutrustning, skyddsutrustning för B-smitta samt övrig vårdutrustning. Socialstyrelsen bedömer att merparten av nuvarande beredskapslagrad materiel är användbar i fredstida beredskap och i det återupptagna arbetet med totalförsvar.

I arbetet med uppdraget har det av myndigheten identifierats behov av en informationsinsats till regionerna om beredskapslaget och dess innehåll. Att det finns god kännedom hos berörda aktörer om beredskapslaget och möjligheterna att begära stöd därifrån är grundläggande för lagrets användbarhet och nytta.

I Socialstyrelsens fortsatta arbete med beredskapslager anser sig myndigheten behöva genomföra en fördjupad utredning för att kunna lämna förslag på nyinvesteringar. Detta bör ske med särskild hänsyn till det återupptagna arbetet med totalförsvaret. Beredskapslagrets framtida innehåll, omfattning och standard bör bedömas utifrån de gränssättande faktorer och dimensionering som kartläggs för akutsjukvården inom ramarna för totalförsvarsplaneringen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser liksom man tidigare uttryckt i bl.a. betänkandena 2018/19:FöU2 och 2017/18:FöU7 att det är av stor vikt att kunna säkerställa en nödvändig försörjningsberedskap för svenskt vidkommande inför en fredstida samhällskris, höjd beredskap eller krig. Detta gäller inte minst vad avser läkemedel, vilket Försvarsberedningen också gett uttryck för i sin delrapport Motståndskraft – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025 (Ds 2017:66).

Utskottet ser positivt på regeringens vilja att utveckla området och att regeringen redan har vidtagit många åtgärder. Utskottet konstaterar dock att mycket återstår att göra och ser därför fram emot regeringens beredning av Försvarsberedningens del- och slutrapporter samt kommande utredningsförslag. I väntan på detta finns det för närvarande inte skäl för utskottet att föreslå ytterligare åtgärder i fråga om läkemedelsberedskap. Motionsyrkandena avstyrks.

Försörjningstrygghet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om försörjningstrygghet.
Jämför reservation 19 (M) och 20 (SD).

Motionerna

I motion 2018/19:766 av Roger Richtoff m.fl. (SD) anfördes att det civila försvaret behöver beredskapslager. För vissa resurser krävs nationella och regionala lager och för andra resurser krävs särskilda lokala lager. Riktvärdet bör vara att lagren ska räcka fem månader, anser motionärerna. Beredskapslagren bör också skyddas samt vid behov vara praktiskt tillgängliga direkt eller via strukturerad distribution, enligt motionen (yrkande 29).

Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) för i motion 2018/19:2896 fram att det i dag saknas ett samlat ansvar och en överblick över vad som händer med livsmedelsförsörjningen i händelse av en allvarlig kris. I motionen föreslås att regeringen bör ge en lämplig myndighet ett tydligare och samlat samordningsansvar för försörjningstryggheten avseende exempelvis livsmedel och drivmedel (yrkande 5).

Bakgrund

Pågående arbete

Regeringen beslutade i maj 2017 att ge Försvarmakten och MSB i uppdrag att fortsätta främja och utveckla en sammanhängande totalförsvarsplanering under perioden t.o.m. 2020. Genom beslutet höjdes även ambitionen när det gäller bl.a. planering av förnödenhetsförsörjning. Länsstyrelserna, som har en central roll i det civila försvaret, har också påbörjat arbetet med bl.a. analyser av förnödenhetsförsörjning, enligt regeringen.

Regeringen har också tillsatt utredningar som också har bäring på försörjningsberedskapen generellt sett: Utredningen om ansvar, ledning och samordning inom civilt försvar, som ska redovisas senast den 31 mars 2020 och Utredningen om näringslivets roll inom totalförsvaret samt försörjningstrygghet i fråga om försvarsmateriel, som ska redovisas senast den 1 december 2019.

I statens budgetproposition för 2019, utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap, har MSB bl.a. fått ökade resurser för att stärka arbetet med att bygga upp det civila försvaret genom att prioritera stöd för beredskapsplaneringen.

I delredovisningen av Försvarsberedningens slutrapport, Motståndskraft – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025 (Ds 2017:66), uttrycks att ”Sverige behöver bygga upp en försörjningsberedskap för totalförsvarets behov vid höjd beredskap och ytterst i krig”. Försvarsberedningen lämnar ”förslag som innebär att det militära och det civila

försvaret inom ramen för ett sammanhållet totalförsvaret ska planera för att under minst tre månader kunna möta och hantera en säkerhetspolitisk kris i Europa och vårt närområde som leder till allvarliga konsekvenser för samhällets funktionalitet”.

Försvarsberedningen anser bl.a. följande:

Inom berörda sektorer och verksamheter ska de ansvariga offentliga och privata aktörerna gemensamt inom ramen för beredningsplaneringen fastställa miniminivåer för försörjningen vid allvarligare säkerhetspolitiska kriser och i krig. Den myndighet som har ett utpekat övergripande ansvar för respektive sektor ska leda det arbetet. Försvarsberedningen anser att det på nationell nivå behöver utarbetas och fastställas generella prioriteringsgrunder för olika verksamheter på grund av den knapphet i resurser som kommer att råda under krigsförhållanden.

Berörda myndigheter och privata aktörer behöver fastställa hur en krigssituation kan komma att påverka möjligheten att upprätthålla den egna verksamheten. Vidare behöver aktörerna inom respektive sektor i totalförsvaret analysera de beroendeförhållanden som finns mellan de olika verksamheterna inom sektorn. Även sektorns beroende av andra sektorers verksamheter ska analyseras.

Försvarsberedningen understryker också ”vikten av att privata och offentliga aktörer kommer överens om viktiga leveranser till både det civila och militära försvaret inom flera olika försörjningsområden” och att det ”ska finnas lagerhållning i statlig eller i privat regi för att kunna förse civilbefolkningen och Försvarsmakten med nödvändiga varor och förnödenheter”.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill uttrycka – liksom det gjort i flera betänkanden tidigare, t.ex. i betänkandena 2015/16:FöU7, 2016/17:FöU7 och 2017/18:FöU7 – vikten av att Sverige kan säkerställa flöden av viktiga varor i en krissituation och då inte bara i fråga om livsmedel, dricksvatten och läkemedel. Regeringens nationella säkerhetsstrategi och tidigare beslut om att återuppta en sammanhängande planering för totalförsvaret genom särskilt utpekade myndigheter är därför av stor vikt i sammanhanget, liksom Försvarsberedningens arbete med att lämna förslag till inriktning för det civila försvaret inklusive skydd av samhällsviktig infrastruktur och försörjningsfrågor.

Utskottet vill understryka att vid all typ av försörjning av viktiga varor kräver utvecklingen av leveranssäkerheten och krisberedskapen på området en mycket god samverkan mellan ansvariga aktörer i form av företag, kommuner, länsstyrelser, centrala myndigheter – inklusive Försvarsmakten – och branschorganisationer. Eftersom hela landet måste kunna försörjas krävs bl.a. en fungerande infrastruktur i form av t.ex. vägar, el, datakommunikation och vattenförsörjning. Den globala handeln med varor ställer även krav på internationell samverkan vid händelser som berör flera länder.

I väntan på Försvarsberedningens slutrapport och regeringens beredning av föreslagna åtgärder och utredningar finns det för närvarande inte skäl för utskottet att föreslå ytterligare åtgärder i fråga om försörjningsberedskap. Motionsyrkandena avstyrks.

Nationellt betalningssystem

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om ett nationellt betalningssystem.

Motionen

I motion 2018/19:2917 yrkar Ann-Sofie Alm (M) på att möjligheten att införa ett säkert och tryggt nationellt betalningssystem, oberoende av el och internet, bör ses över. Enligt motionären gör digitaliseringen samhället mer sårbart, och den minskade kontanthandlingen kan få stora konsekvenser vid avsaknad av elförsörjning och/eller tillgång till internet vid exempelvis ett angrepp.

Bakgrund

Pågående arbete

I delredovisningen av sin slutrapport, Motståndskraft – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025 (Ds 2017:66), uttrycker Försvarsberedningen följande:

Utifrån ett totalförsvarsperspektiv kan det finansiella systemet utgöra en direkt måltavla eller utnyttjas indirekt för att skapa en gråzonsproblematik. Genom att störa eller få det finansiella systemet att bryta samman kan en motståndare t.ex. utöva utpressning, hota, försöka vilseleda, skapa social oro och hamstring. Detta kan skada förtroendet för samhällets institutioner eller landets rykte internationellt, binda begränsade resurser eller försvåra effektivt beslutsfattande och därmed försämra våra förutsättningar att sätta oss till motvärn.

Försvarsberedningen konstaterar att de genomgripande förändringar som skett i Sveriges finansiella system sedan avregleringen i mitten på 1980-talet gör att det saknas relevanta strukturer att falla tillbaka på i totalförsvarsplaneringen.

Försvarsberedningen understryker vikten av att skyndsamt komplettera den fredstida utvecklingen av krisberedskapen i finanssektorn med en totalförsvarsplanering och förberedelser för att hantera höjd beredskap och krig. Totalförsvarsplaneringen i den finansiella sektorn måste innefatta relevanta krigsplaceringar, t.ex. av värdetransportföretagens och bankernas personal, tydligare kravställning och beredskapsföreskrifter för aktörerna i det finansiella systemet och utvecklade planer för att hantera förväntade

problem med elförsörjning och elektroniska kommunikationer under krigsfara och krig, t.ex. avseende kontanthantering.

Samhällets krav på finansmarknadsaktörerna skiljer sig åt i fredstid och krigstid. Försvarsberedningen anser att det måste utses en sektorsansvarig myndighet, förslagsvis Riksbanken, med ett tydligt mandat att leda planeringen och förbereda sektorn inför höjd beredskap och krig. En sådan tydlighet kommer även att stärka krisberedskapen.

Försvarsberedningen konstaterar att en längre störning eller ett sammanbrott i det finansiella systemet kommer att utgöra en svår påfrestning för Sveriges befolkning. Oavsett om det beror på en antagonistisk aktör, naturliga orsaker eller handhavandefel kan en situation uppstå där varken el eller elektroniska kommunikationer fungerar under en längre period.

Riksbankskommittén konstaterar i sitt delbetänkande Tryggad tillgång till kontanter (SOU 2018:42) att Riksbanken bör agera för att upprätthålla en väl fungerande depåverksamhet som bidrar till att kontantkedjan fungerar tillfredsställande även vid extraordinära händelser som fredstida kriser och höjd beredskap. Kommittén avser att i slutbetänkandet som ska redovisas senast den 31 maj 2019 återkomma till omfattningen av Riksbankens ansvar samt Riksbankens befogenheter och verktyg kopplade till detta ansvar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser med oro på Försvarsberedningens konstaterande att det saknas relevanta strukturer i totalförsvarsplaneringen för det finansiella systemet. Det är av stor vikt att reducera systemets sårbarhet inför t.ex. elavbrott och om internet ligger nere. Det är därför positivt att Riksbankskommittén avser att redovisa sitt slutbetänkande i maj.

I väntan på Försvarsberedningens och Riksbankskommitténs slutrapporter samt regeringens beredning av föreslagna åtgärder finner utskottet för närvarande inte skäl att föreslå ytterligare åtgärder i fråga om ett nationellt betalningssystem. Motionsyrkandet avstyrks.

Böndernas roll vid kriser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om böndernas roll vid kriser. Jämför reservation 21 (KD).

Motionen

I motion 2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) anförs att vid olika typer av kriser, bl.a. vid snöstormar och skogsbränder, gör bönderna viktiga insatser. Motionärerna föreslår att böndernas roll vid kriser bör stärkas. Till

exempel skulle beredskapen kunna stärkas om kommunerna i förväg inventerade de resurser som finns hos lantbrukarna, enligt motionärerna (yrkande 39).

Bakgrund

Pågående arbete

Regeringen tillsatte i augusti 2018 utredningen Utvärdering av operativa räddningsinsatser vid skogsbränder 2018 (dir. 2018:81). Syftet med utvärderingen var att ta till vara erfarenheterna och få ny kunskap inför liknande händelser i framtiden. Utredaren hade bl.a. som uppgift att utvärdera

- samordning, samverkan och ledning av insatserna
- användning av samhällets samlade resurser och
- kommunikation och information till allmänheten.

Uppdraget redovisades i februari 2019 och utredningen föreslår bl.a. i sitt betänkande Skogsbränderna 2018 – Betänkande av 2018 års skogsbrandsutredning (SOU 2019:7)

- Kommunerna ska ha möjlighet att träffa avtal med andra om att göra inledande åtgärder vid en räddningsinsats. Detta ger delvis nya möjligheter att ha beredskap och att utnyttja resurser som finns t.ex. inom skogsbruket, jordbruket och entreprenadföretagen.
- Tillgången till materiel, flyg samt bränsleförsörjning till fordon och flyg måste inventeras och säkras. Detta omfattas av det regeringsuppdrag som MSB tidigare fått.
- MSB och länsstyrelserna ska tillsammans med frivilligorganisationerna ge vägledning om samverkan med frivilliga.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar den nyligen presenterade rapporten från den s.k. Skogsbrandsutredningen (SOU 2019:7) mot bakgrund av de omfattande och kostsamma skogsbränderna 2018. Sammantaget bör denna utredning och övriga utredningar om den sommarens händelser leda till åtgärder som gör att Sverige är bättre rustat för kommande skogsbränder och andra stora och komplicerade händelser, bl.a. genom att bättre resursinventeringar görs. Utskottet ser inte skäl till att föreslå några ytterligare åtgärder i väntan på regeringens beredning av utredningen. Motionsyrkandet avstyrks.

Krisinformation till allmänheten

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om krisinformation till allmänheten.

Motionerna

Marléne Lund Kopparklint m.fl. (M) uttrycker i motion 2018/19:1198 att dagens system för krisinformation är opålitligt, föråldrat och ineffektivt. Motionärerna anser att den SMS-funktion som ska ge myndigheter möjlighet att meddela allmänheten om viktig information inte alltid kan garantera att mottagarna nås av informationen, eftersom funktionen är beroende av ett fungerande mobilnät. Motionärerna menar att det dessutom finns en risk för spridning av falsk information som kan skapa förvirring och åsamka allmänheten stora skador vid extraordinära händelser. Motionärerna yrkar på en modernisering av krisinformationen för att stärka den svenska beredskapen. Detta kan exempelvis göras genom att systemet EUAlert (Cell Broadcast) införs som är en informationssäkrad metod för varning vilken finns inbyggd i alla mobiltelefoners operativsystem sedan 2012.

Marta Obminska (M) understryker i motion 2018/19:1669 att det är avgörande att rätt information kommer ut så snabbt som möjligt vid allvarliga händelser och kriser. Människor måste få veta vad de ska göra och hur de ska bete sig samt inte missledas av felaktig information. Mot bakgrund av terroristattacken på Drottninggatan i Stockholm i april 2017 och misstag i fråga om funktionen Viktigt meddelande till allmänheten (VMA) anser motionärerna att det bör ses över vad som krävs för att relevant krisinformation ska nå rätt målgrupp så effektivt som möjligt (yrkande 1).

Bakgrund

Tidigare behandling

Utskottet har tidigare behandlat en proposition med förslag till lagändringar för att viktiga meddelanden till allmänheten ska kunna skickas till mobiltelefoner som används i ett område som drabbats av en olycka eller någon annan allvarlig händelse och inte bara till fasta telefoner och till mobilabonnter som har registrerad adress i det drabbade området. Förslaget innebar att mobiloperatörer skulle bli skyldiga att avgiftsfritt medverka till att förmedla meddelandena och för det ändamålet få rätt att behandla bl.a. uppgifter om mobiltelefoners position. Regeringen föreslog även bestämmelser om när uppgifterna skulle utplånas. Propositionen bifölls i sin helhet av riksdagen (prop. 2016/17:113, bet. 2016/17:F6U12, rskr. 2016/17:258) och lagen trädde i kraft den 1 juli 2017.

Pågående arbete

I budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 6) anger regeringen att den tekniska utvecklingen av nödnumret 112 har stått i fokus, bl.a. för att kunna ta emot automatiska larm från personbilar efter införandet av det europeiska systemet e-Call. Vidare har VMA via sms till mobiltelefon i drabbade områden införts och används i allt större utsträckning eftersom meddelandena kan sändas ut med stor precision. SOS Alarm har regelmässigt övat sin krishanteringsorganisation med deltagande i större samverkansövningar. Krishanteringen sattes också på prov i samband med attentatet på Drottninggatan i april 2017. Vidare har SOS Alarms krisberedskapsavdelning bl.a. larmat och förmedlat information till tjänstemän i beredskap samt anordnat samverkanskonferenser och förmedlat VMA.

I budgetpropositionen framkommer även att MSB lämnat förslag på åtgärder för att säkerställa en hög funktionalitet och säkerhet i VMA-systemet efter att ett VMA-larm felaktigt sändes ut i Stockholm sommaren 2017. Flera åtgärder har vidtagits av berörda aktörer, bl.a. har SOS Alarm tillsammans med MSB utarbetat en ny miljö för test av VMA-systemet. MSB, SOS Alarm och Polismyndigheten har vidare höjt besökskapaciteten för sina respektive webbplatser, och MSB har även förstärkt sin kommunikationsberedskap. Dessutom har MSB genomfört en informationskampanj genom webbplatsen krisinformation.se för att öka allmänhetens kunskap om VMA. Den nationella kampanjen Krisberedskapsveckan genomfördes för första gången i maj 2017 för att öka privatpersoners hemberedskap. Närmare 80 procent av Sveriges kommuner deltog i någon form i kampanjen. I maj 2018 distribuerade MSB broschyren Om krisen eller kriget kommer till alla svenska hushåll för att öka människors kunskap om hur de förbereder sig inför olika kriser, höjd beredskap och ytterst krig.

I MSB:s årsredovisning för 2018 (publ. MSB1357) anges att webbplatsen krisinformation.se hade en markant ökning av besökare och följare i samband med skogsbränderna sommaren 2018. Webbplatsen förmedlar information från myndigheter och andra ansvariga om hur de hanterar olika kriser före, under och efter krisen. Webbplatsen riktar sig till allmänhet och medier och ska underlätta att hitta till den information man söker. Krisinformation.se presenterade i februari 2017 en ny app där man förutom t.ex. varningar från SMHI och trafikmeddelanden från Trafikverket även kan finna checklistor för hur man kan förbereda sig för allvarliga händelser.

Alarmeringsutredningen (SOU 2018:28) anger att det nuvarande VMA-systemet är komplext och att flera av de aktörer som arbetar med systemet uppfattar att det finns en otydlighet kring roller och ansvarsfördelning. Utredningen lyfter fram vikten av att de som arbetar med VMA kan hantera systemet och tekniken samt har god kännedom om på vilka grunder VMA-meddelanden ska sändas ut. För att säkerställa en snabb och enkel process för att begära och

sända ut VMA föreslår utredningen att antalet beslutsfattare som ingår i systemet begränsas. Detta anses öka tydligheten och förenkla systemet. Utredningens förslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Det är mycket viktigt att relevant krisinformation kan nå rätt målgrupp så effektivt som möjligt i en krissituation. Av det skälet har utskottet tidigare föreslagit att regeringens proposition om viktiga meddelanden till allmänheten via telefon skulle bifallas av riksdagen, vilket också blev fallet. Denna möjlighet, tillsammans med den övriga utveckling som regeringen beskriver i sin budgetproposition för 2019 och regeringens beredning av Alarmeringsutredningen, gör att utskottet för närvarande inte ser skäl till att föreslå ytterligare åtgärder på området. Motionsyrkandena avstyrks.

Positionering av nödställda människor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen skyndsamt bör se över möjligheterna att samhällets alarmeringstjänst ska tillåtas positionera hjälpsökandes mobiltelefoner per automatik och att riksdagen tillkännager detta för regeringen.

Jämför det särskilda yttrandet (S, V, MP).

Motionerna

I motion 2018/19:533 lyfter Lina Nordquist och Helena Gellerman (båda L) fram ett flertal exempel där personer i nöd inte har kunnat redogöra för var de befinner sig till alarmoperatören vilket har försvårat räddningsinsatsen. Den ökade användningen av mobiltelefoner har försvårat positioneringen av personer i nöd eftersom mobiltelefoner inte likt fasta telefoner är direkt kopplade till en adress. Motionärerna yrkar därför på att det bör utredas huruvida lagen om elektronisk kommunikation kan ändras för att tillåta automatisk positionering vid nödsamtal till polis, ambulans och räddningstjänst.

Maria Malmer Stenergard (M) anför i motion 2018/19:1203 att hinder för automatisk informationsdelning mellan en nödställd person och SOS Alarm kan leda till att möjligheterna att få hjälp begränsas. När det gäller hjälpsökande som ringer från smarta mobiltelefoner skulle positioneringen t.ex. kunna ske snabbt och mer exakt. Tekniken finns, men gällande lagstiftning hindrar detta om inte den hjälpsökande uttryckligen godkänner positionering med hjälp av funktionerna i den smarta telefonen. Detta är dock inte alltid möjligt, exempelvis om den hjälpsökande är mycket allvarligt skadad. Därför yrkar motionären på att man bör se över behovet av förtydliganden i lagen om

elektronisk kommunikation som syftar till att Sveriges alarmeringstjänst ska tillåtas positionera hjälpsökandes mobiltelefoner per automatik.

I motion 2018/19:1669 av Marta Obminska (M) hänvisar motionären till att det franska inrikesministeriet har utvecklat en applikation för mobiltelefoner i fråga om krisinformation, *Système d'alerte et d'information des populations (SAIP)*, med en funktion som gör att individer kan skicka gps-koordinater till alarmtjänsten för att underlätta för räddningstjänsten att lokalisera personer i nöd. Motionären föreslår att det bör möjliggöras att ett liknade system för att kunna skicka gps-koordinater till SOS Alarm kan införas i Sverige (yrkande 2).

Johan Hultberg (M) anför i motion 2018/19:1754 att det ibland kan vara svårt att fastställa positionen för en nödställd. Alarmeringsoperatörer kan förvisso avgöra var i ett område en telefon befinner sig genom s.k. triangulering, men det är en trubbig metod. Motionären menar att en betydligt mer modern lösning är *Advanced Mobile Location (AML)* som per automatik kan skicka en position till en operatör när man ringer nödnumret. Motionären yrkar därför på att man skyndsamt bör överväga möjligheten att använda AML i Sverige.

Bakgrund

Tidigare behandling

Utskottet har tidigare behandlat en proposition med förslag till lagändringar för att viktiga meddelanden till allmänheten ska kunna skickas till mobiltelefoner som används i ett område som drabbats av en olycka eller någon annan allvarlig händelse och inte bara till fasta telefoner och till mobilabbonenter som har registrerad adress i det drabbade området. Förslaget innebar att mobiloperatörer skulle bli skyldiga att avgiftsfritt medverka till att förmedla meddelandena och för det ändamålet få rätt att behandla bl.a. uppgifter om mobiltelefoners position. Det föreslogs även bestämmelser om när uppgifterna skulle utplånas. Propositionen bifölls i sin helhet av riksdagen (prop. 2016/17:113, bet. 2016/17:FöU12, rskr. 2016/17:258) och lagen trädde i kraft den 1 juli 2017.

Pågående arbete

Regeringen har tidigare uttryckt (prop. 2017/18:1 utg.omr. 6) att den vill säkerställa att polis, räddningstjänst, ambulansverksamhet och alarmeringstjänst på ett effektivt sätt kan dela information med varandra av betydelse för personalens säkerhet och trygghet vid hjälpinsatser samt för ett effektivt genomförande av insatser. Vidare är en säker positionering av nödställda personer av central betydelse för snabba hjälpinsatser. Således behöver polis, räddningstjänst, ambulansverksamhet och alarmeringstjänst tillgång till geodata av hög kvalitet, och alla aktörer bör använda samma referenssystem för att beskriva det geografiska läget.

I utredningen En nationell alarmeringstjänst – för snabba, säkra och effektiva hjälpinsatser (SOU 2018:28) rekommenderas regeringen att fortsätta att verka för att underlätta positionering av nödställda och händelser genom utvidgad användning av AML-teknik. Utredningen betonar vikten av att arbetet för att dra nytta av tekniken påskyndas för att bibehålla hög legitimitet för alarmeringstjänsten och för att kunna åstadkomma snabbare och effektivare hjälpinsatser. Utredningen behandlas för närvarande i Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Det finns flera exempel där personer i nöd inte har kunnat redogöra för alarmoperatören var de befinner sig, vilket har försvårat räddningsinsatsen. Utskottet anser följaktligen att ett hinder för automatisk informationsdelning mellan en nödställd person och samhällets alarmeringstjänst kan leda till att möjligheterna att få hjälp begränsas. När det gäller hjälpsökande som ringer från smarta mobiltelefoner, skulle positioneringen kunna ske snabbt och exakt. Tekniken finns alltså, men gällande lagstiftning hindrar detta om inte den hjälpsökande uttryckligen godkänner positionering med hjälp av funktionerna i den smarta telefonen. Detta är dock inte alltid möjligt, exempelvis om den hjälpsökande är mycket allvarligt skadad. En modern lösning är t.ex. Advanced Mobile Location (AML) som per automatik kan skicka en position till en operatör när man ringer nödnumret. Ett annat exempel på lösning är det franska Système d’alerte et d’information des populations (SAIP) med en funktion som möjliggör för individer att skicka gps-koordinater till en alarmeringstjänst för att underlätta för räddningstjänsten att lokalisera personer i nöd. Det är i sammanhanget viktigt att värna den personliga integriteten i samband med positionering.

Utskottet föreslår därför med tillstyrkande av motionerna 2018/19:533 (L), 2018/19:1203 (M), 2018/19:1669 (M) yrkande 2 och 2018/19:1754 (M) att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen skyndsamt bör se över möjligheterna att samhällets alarmeringstjänst ska tillåtas positionera hjälpsökandes mobiltelefoner per automatik och att riksdagen tillkännager detta för regeringen.

Utryckningstider för brandkår, ambulans och polis

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om utryckningstider för brandkår, ambulans och polis.

Jämför reservation 22 (KD).

Motionen

Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkar i motion 2018/19:2736 på att det bör utredas om gemensamt definierade nyckeltal bör tas fram på riksnivå för utryckningstiderna för brandkår, ambulans och polis. Dessa nyckeltal kan sedan ligga till grund för politiska beslut av de huvudmän som ansvarar för respektive utryckningsverksamhet, och den maximala tiden för utryckningar med polis, ambulans och brandkår bör även anges inom olika områden (yrkande 64).

Bakgrund

Pågående arbete

I regeringens budgetproposition för 2019 (prop. 2018/19:1, utg.omr. 6) konstateras att tidsfaktorn vid alarmering är av avgörande betydelse för att nödställda personer snabbt och effektivt ska kunna få den hjälp som de behöver av samhällets hjälporgan. Enligt det alarmeringsavtal som finns mellan staten och SOS Alarm AB ska bolaget säkerställa en effektiv 112-tjänst som möjliggör att räddningstjänst, ambulans och polis snabbt kan nås och tillkallas. Medelsvarstiden ska enligt avtalet vara 8 sekunder. Under 2017 sänktes medelsvarstiden jämfört med 2016 med 2 sekunder till 12,7 sekunder.

I utredningen En effektivare kommunal räddningstjänst (SOU 2018:54) konstateras att tiden från det att en olycka inträffar till dess att räddningstjänstpersonal kan sätta in åtgärder mot den har stor betydelse för vilka skador olyckan får. Den tid det tar från att ett larm kommer in till SOS Alarm till dess att räddningstjänsten är på olycksplatsen benämns responstid. Under 2015 hade 61 procent av räddningsinsatserna en responstid på mindre än 10 minuter och 93 procent en responstid på under 20 minuter. Utredningen understryker samtidigt att räddningsarbetet kan påbörjas av andra personer som är på plats före räddningstjänsten och att tiden mellan det att en olycka inträffar och en person eller ett tekniskt system uppfattar olyckan och bestämmer sig för att larma är viktig för helhetsperspektivet.

Utskottets ställningstagande

Det är av stor vikt att utryckningstiderna för brandkår, ambulans och polis är så korta som möjligt för att möjliggöra en framgångsrik räddningsinsats. Både svarstiden hos SOS Alarm och den tid det tar för räddningstjänsten att vara på

plats vid olycksplatsen spelar här en viktig roll. Utskottet inväntar regeringens beredning av Räddningstjänstutredningen och finner för närvarande inte skäl att vidta ytterligare åtgärder på området. Motionsyrkandet avstyrks.

SOS Alarm

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om SOS Alarm.

Jämför reservation 23 (SD).

Motionen

I motion 2018/19:766 av Roger Richtoff m.fl. (SD) föreslås att SOS Alarm bör omvandlas till ett statligt verk utan konkurrens alternativt inlemmas i en ny rikscivilförsvarsmyndighet. Det är också viktigt att samarbete upprättas över regions- och länsgränser, anför motionärerna. SOS Alarm bör därför sitta skyddat och samlokaliseras med räddningstjänsten, polisen, hemvärnet, sjö- och flygräddningen och länsstyrelsen. Regeringen bör tillkännages att den ska föreslå nödvändiga lagändringar för att möjliggöra sådan samlokalisering, enligt motionen (yrkande 28).

Bakgrund

Pågående arbete

Regeringen har angett att samhällets alarmeringstjänst är ett offentligt åtagande som i alla lägen måste fungera på ett säkert och effektivt sätt. Det är därför av stor vikt att SOS Alarm AB kan uppfylla fastställda effektivitets- och kvalitetskrav i sin verksamhet. För att ge bolaget goda förutsättningar att kunna bedriva sin verksamhet i enlighet med dessa krav tillförde regeringen anslaget ytterligare medel för perioden 2018–2020 i budgetpropositionen för 2018.

Regeringen anser även att samhällets alarmeringstjänst behöver bli bättre samordnad för att möjliggöra effektiva hjälpinsatser vid nödsituationer. Dagens system har en del brister; bl.a. är samordningen på området frivillig. Mot denna bakgrund tillsatte regeringen 2015 utredningen En samordnad alarmeringstjänst (dir. 2015:113). Utredningen skulle bl.a. analysera och föreslå hur samhällets alarmeringstjänst ska kunna samordnas och organiseras på ett bättre sätt.

Uppdraget redovisades i mars 2018 (SOU 2018:28) och ger uttryck för en ambitionshöjning när det gäller samhällets alarmeringsfunktion och människors möjligheter att få snabb, säker och effektiv hjälp. Förslagen tar sikte både på hur den nationella alarmeringsfunktionen ska vara reglerad, organiserad

och finansierad, på ansvarsfördelningen inom alarmeringen samt på hur digitaliseringen ska användas för att göra tekniken till ett verksamt stöd i arbetet. Utredningen anger att den nationella alarmeringsfunktionen kan organiseras i både myndighets- och bolagsform. Man skriver:

De förslag som utredningen lagt fram gällande samhällets alarmeringstjänst i stort, bland annat om en samlad författningsreglering med en tydlighet i ansvar och roller, ett förtydligt och breddat samhällsuppdrag för den nationella alarmeringsfunktionen även i krisberedskapshänseende, förbättrade informationsdelningsmöjligheter liksom gemensamt geodata-system inom samhällets alarmeringstjänst, är mer avgörande för att i grunden uppnå ökad sammanhållning och förbättrad samordning inom samhällets alarmeringstjänst än valet av organisationsform. Vid en samlad bedömning av effektivitets- och kvalitetsperspektiven, med beaktande av bland annat de kostnader som är förenade med att omvandla SOS Alarm till en statlig förvaltningsmyndighet, att det bedöms ta längre tid att inrätta en myndighet och med hänsyn till risken för allvarliga störningar i verksamheten förordar utredningen att SOS Alarm ges uppdraget att vara nationell alarmeringsfunktion.

Utredningen bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet önskar understryka – liksom man gjorde i betänkande 2017/18:F6U7 – vikten av att den enskilde får en säker och effektiv hjälp i en nödsituation. Utskottet anser att ett fragmentiserat alarmeringssystem på sikt kan innebära risker för samhällets förmåga att säkerställa människors skydd och undsättning i allvarliga och brådskande nödsituationer. Därför ser utskottet fram emot resultatet av regeringens beredning av den avslutade utredningens arbete i fråga om en samordnad alarmeringstjänst. Utskottet anser inte att det finns ett behov av att föreslå några ytterligare åtgärder i fråga om alarmeringstjänsten för tillfället. Motionsyrkandet avstyrks.

Kommunikationssystemet Rakel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om kommunikationssystemet Rakel.

Motionen

Anders Hansson (M) anför i motion 2018/19:910 att det under en kris ställs höga krav på att alla berörda parter kan samtala med varandra på enklaste och effektivaste sätt. Motionären föreslår att det bör övervägas huruvida det ska införas en skyldighet för samtliga statliga, regionala samt kommunala myndigheter och organisationer som arbetar med krisberedskap att införa kommunikationssystemet Rakel.

Bakgrund

Pågående arbete

I budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 6) anger regeringen att anslutningen till Rakel har fortsatt att öka. Under 2017 tillkom drygt 5 000 abonnemang, varav merparten från statliga myndigheter. Det totala antalet abonnemang uppgick vid årets slut till närmare 72 000, fördelat på fler än 500 organisationer. Regeringen anger vidare att Rakel har en ekonomisk stabilitet och att MSB har förstärkt robustheten, tillgängligheten och säkerheten i systemet. Vidare har ett antal övningar genomförts med driftsleverantören för att säkerställa driftsberedskapen. Regeringen anger att fler Rakelabonnemang är en indikator på att aktörernas möjlighet att kommunicera skyddat och drifts-säkert har stärkts, vilket bidrar till en effektivare hantering av en uppkommen kris.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser – liksom i betänkandena 2015/16:FöU7, 2016/17:FöU7 och 2017/18:FöU7 – att det ser en bred anslutning till kommunikationssystemet Rakel som central för det svenska krisberedskapssystemets och det civila försvarets funktionalitet. Det är därför glädjande att anslutningen till systemet fortsätter att öka med betydande siffror, att systemet är stabilt från ett finansiellt perspektiv och att övningar har genomförts med driftsleverantören. Utskottet ser även positivt på det pågående samarbetet med Norge och Finland vilket möjliggör att Rakel vid behov kan kopplas ihop med motsvarande system i dessa två länder. Utskottet ser även fram emot att regeringen, likt tidigare aviserat, återkommer om arbetet med att utveckla ett system som ska ersätta Rakel. Utskottet finner därför inte någon anledning för tillfället att föreslå några ytterligare åtgärder när det gäller införande av Rakel. Motionsyrkandet avstyrks.

Effektiva kommunala räddningsinsatser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om effektiva kommunala räddningsinsatser.

Motionen

I motion 2018/19:2681 beskriver Isak From (S) hur kommunala räddningstjänster begär stöd av Försvarsmakten via MSB för att få hjälp att hantera insatser vid t.ex. brand i stället för att kontakta privata entreprenörer. Detta görs enligt motionären eftersom Försvarsmaktens insats inte belastar den enskilda räddningstjänstens ekonomi. Den samlade insatskostnaden blir dock högre för

samhället, och processen tar ofta minst en dag under vilken branden hinner växa och därmed blir svårare och dyrare att släcka. Motionärer yrkar därför på vikten av att kommunala räddningstjänster inte av ekonomiska skäl avstår från effektiva insatser vid brand eller andra samhällsviktiga räddningsuppdrag (yrkande 2).

Bakgrund

Pågående arbete

Den s.k. Skogsbrandsutredningen (SOU 2019:7) skriver att det är av stor vikt att räddningstjänster agerar kraftfullt i början av insatser mot skogsbränder. Analysen av bränderna sommaren 2018 visar att tidig luftburen brandbekämpning var effektiv för att förhindra att branden spred sig till en okontrollerad storbrand. Utredningens uppfattning är att räddningstjänsterna många gånger väntade alltför länge med att kalla in helikopterstöd och att höga kostnader för luftburna släckningsresurser kan få mindre kommuner att tveka att sätta in dessa resurser i ett tidigt skede. Utredningen anser att ett sätt att undvika att ekonomiska aspekter hindrar eller försenar användningen av t.ex. helikoptrar skulle vara att staten tillämpar reducerad självrisk vid förhöjd skogsbrandsrisk.

I utredningen En effektivare kommunal räddningstjänst (SOU 2018:54) konstateras att kommunerna inte ensamma kan ha tillräckliga resurser för att genomföra insatser vid alla typer av olyckor – vid mer omfattande eller komplexa olyckor krävs att externa resurser tillförs. Utredningen anser att det är naturligt att andra kommunala räddningstjänstorganisationer än de som ingår i den egna samverkansstrukturen nyttjas för sådan förstärkning. Det kan ske genom regional eller nationell samverkan vid de mest omfattande räddningsinsatserna. Utredningen lyfter fram att räddningstjänsterna har möjlighet att använda de nationella förstärkningsresurserna samt att privata företag och frivilliga organisationer kan engageras vid vissa typer av räddningsuppdrag.

I MSB:s slutredovisning av regeringsuppdraget Ju2018/03972/SSK konstaterar myndigheten att det vid storskaliga räddningsinsatser finns behov att förstärka den kommunala räddningstjänsten samt anledning att överväga att nationellt förstärka den genom exempelvis återinförandet av civilpliktsutbildning. MSB menar även att den kommunala räddningstjänsten behöver förstärkas genom utökad dimensionering. Samtidigt konstaterar myndigheten, likt Räddningstjänstutredningen, att räddningstjänsterna har en möjlighet att använda de nationella förstärkningsresurserna kostnadsfritt vid behov.

Utskottets ställningstagande

Det är viktigt att brandbekämpande insatser genomförs så snart som möjligt efter att en brand upptäckts för att begränsa konsekvenserna av denna. Utskottet anser därför att det är positivt att många räddningstjänster redan i dag samverkar vid behov för att hantera större utmaningar. Utskottet vill även framhäva att det finns nationella förstärkningsresurser som räddningstjänsterna

kostnadsfritt kan ta del av vid behov. Sommarens skogsbränder visar dock att det finns aspekter som behöver utvecklas, aspekter som de två mest aktuella utredningarna tar upp.

Utskottet vill inte föregripa regeringens beredning av de presenterade utredningarna och regeringsuppdraget och finner för tillfället därför inte skäl till att föreslå ytterligare åtgärder i fråga om räddningsinsatser. Motionsyrkandet avstyrks.

Krisfond

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att etablera av en nationell krisfond.

Jämför reservation 24 (M, C).

Motionerna

I motionerna 2018/19:2425 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 67, 2018/19:2817 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 9 samt 2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 17 konstaterar motionärerna att naturkatastrofer medför kännbara ekonomiska förluster för privatpersoner, näringsidkare och kommuner. Även i de fall då dessa förluster täcks av försäkringar kan det ta lång tid innan de som drabbats får sin ersättning och vissa skador ersätts inte. Sverige saknar i dag regelverk för utbetalning av ekonomisk ersättning vid katastrofer. I stället beslutar regeringen från fall till fall om extra stöd ska betalas ut. Motionärerna anser att en nationell krisfond skulle skapa bättre förutsättningar för ett mer förutsebart ersättningssystem, minska risken för att statens budget belastas med oförutsedda utgifter samt möjliggöra snabbare utbetalningar till de drabbade. Motionärerna vill därför se över förutsättningarna för att etablera en nationell krisfond och ett särskilt ersättningssystem för personer, näringsidkare och kommuner som drabbats särskilt hårt av en kris.

Bakgrund

Gällande ordning

Statlig ersättning till kommunerna för kostnader i samband med räddningstjänst regleras i lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, förkortad LSO. Om utflöde i visst vatten av olja eller andra skadliga ämnen har lett till kommunal räddningstjänst eller sanering har en kommun rätt till ersättning av staten för den del av kostnaderna som överstiger ett av regeringen fastställt belopp (7 kap. 2 §). En kommun har också rätt till ersättning om en räddningsinsats i kommunal räddningstjänst medfört betydande kostnader. Rätten till ersättning avser den del av kostnaderna som överstiger en självrisk som beräknas enligt

grunder som regeringen fastställer (7 kap. 3 §). Ersättningsärendena prövas och administreras av MSB. Ersättningen finansieras genom anslaget 2:3 Ersättning för räddningstjänst m.m. inom utgiftsområde 6, som uppgår till drygt 20 miljoner kronor årligen.

Pågående arbete

I budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 6) anger regeringen att anslagsändamålet för anslaget 2:3 Ersättning för räddningstjänst m.m. har förtydligats efter erfarenheter från skogsbränderna sommaren 2018. Regeringen har tidigare (prop. 2017/18:1 utg.omr. 6) understrukit att vidtagandet av förebyggande åtgärder generellt sett är mer samhällsekonomiskt lönsamt i ett längre perspektiv än att finansiera konsekvenserna av naturolyckor. Regeringen anser att MSB:s stöd inom naturolycksområdet har bidragit positivt till det förebyggande arbetet och att de ekonomiska bidrag som myndigheten fördelat till kommuner för förebyggande åtgärder har bidragit till att minska konsekvenserna av klimatförändringar och naturolyckor.

I regeringens höständringsbudget för 2018 (prop. 2018/19:2) anges att de insatser som genomfördes sommaren 2018 för att bekämpa skogsbränderna i stora delar av landet medförde omfattande kostnader för de drabbade kommunerna. Som följd föreslog regeringen en ökning av flera anslag, bl.a. anslaget 2:3 Ersättning för räddningstjänst m.m. inom utgiftsområde 6. Riksdagen biföll regeringens förslag (bet. 2018/19:FiU11, rskr. 2018/19:63).

I Skogsbrandsutredningen (SOU 2019:7) anges att kommunernas finansiella förutsättningar för att agera kraftfullt i situationer när t.ex. hög brandrisk råder bör förbättras. Utredningens förslag är att om det finns särskilda skäl ska kommunernas självrisk kunna sänkas till ett lägre belopp. Utredningen anser att det bör vara regeringens uppgift att fatta denna typ av beslut när särskilda omständigheter råder, t.ex. vid ett extremt högt brandriskvärde, och inte MSB:s.

Utskottets ställningstagande

Som utskottet uttryckt flera gånger tidigare, t.ex. i betänkande 2017/18:F6U7, delar man regeringens bedömning att det krävs ett ökat fokus på klimatanpassning och det förebyggande arbetet. I fråga om ersättning för skador vid naturkatastrofer anser utskottet att det är viktigt att inte undergräva incitamenten för just förebyggande insatser. Utskottet vill också understryka att det inte finns några hinder mot privata försäkringslösningar på detta område och att det därmed inte finns några starka skäl för att införa ytterligare statliga lösningar. Regeringen har vid behov, och om riksdagen godkänner det, möjlighet att tillföra medel till det aktuella anslaget, vilket bl.a. gjordes i samband med skogsbränderna sommaren 2018. Riksdagen har också möjlighet att anvisa ytterligare medel till statsbudgeten. Utskottet vill inte heller föregripa regeringens behandling av Skogsbrandsutredningens förslag. De aktuella motionsyrkandena avstyrks.

Nationell insatsstyrka för brandbekämpning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en nationell insatsstyrka för brandbekämpning.

Motionen

Magnus Jacobsson (KD) framför i motion 2018/19:179 att de senaste årens stora skogsbränder visar att Sverige har stora problem med att hantera större bränder. Kommunerna har huvudansvaret för räddningstjänsten och har oftast de resurser som krävs för att hantera krissituationer. Vid stora bränder har det dock visat sig att de kommunala resurserna inte räcker till. Vid de tillfällena finns det inte heller någon nationell resurs, likt polisens nationella insatsstyrka, att sätta in som stöd. Motionären yrkar därför på att utreda möjligheten att upprätta en nationell räddningstjänst som kan användas vid större bränder.

Bakgrund

Pågående arbete

I utredningen En effektivare kommunal räddningstjänst (SOU 2018:54) anges att

[...] kommunernas och statens styrning behöver skärpas. Det finns i flera avseenden behov av förändrade regler framför allt för att utveckla samordning av kommunerna. Behovet av samordning gör sig särskilt starkt gällande i räddningstjänstverksamheten där samverkan måste ske regionalt och nationellt samt med många olika aktörer i brådskande situationer.

De uppgifter Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har när det gäller att bistå med förstärkningsresurser är i huvudsak ändamålsenliga men bör förtydligas i myndighetens instruktion. Myndigheten ska ansvara för att vid begäran leverera hela resursen, i stället för som är fallet i dag då mottagaren i vissa fall måste begära delar av denna från olika håll. Myndigheten ska också proaktivt kunna förflytta resurserna utifrån nationell riskbild och ha en mer uttalad möjlighet än i dag att prioritera var myndighetens förstärkningsresurs ska sättas in. Omfattningen av förstärkningsresurserna bör inte närmare regleras.

I Skogsbrandsutredningen (SOU 2019:7) framkommer att många kommuner i Sverige under de senaste åren har gått in i samverkan med andra kommuner på eget initiativ. De kommuner som inte ingick i en sådan samverkan var i större behov av hjälp utifrån jämfört med övriga i samband med skogsbränderna sommaren 2018. Flera räddningstjänster anför enligt utredningen att erfarenheterna från bränderna 2018 har föranlett dem att utöka sin samverkan med andra kommuners räddningstjänster. Utredningen visar på att ledningskapaciteten hos den enskilda räddningstjänsten inte räckt till när bränderna blir

omfattande och att det lokalt behövs skapas en bättre struktur. På en nationell nivå behövs det en samordning över lands-, läns-, och myndighetsgränser när det gäller resurser. Utredningen konstaterar också att länsstyrelserna har en viktig funktion i arbetet med krisberedskap och att de under bränderna 2018 hade en samordnande roll genom krisberedskapsförordningen. På nationell nivå var det MSB som samordnade resurserna, trots att det inte finns ett uttalat stöd i författning för detta. Enligt utredningen kunde MSB ta den rollen då de andra aktörerna inte ifrågasatte MSB:s agerande och det skedde i nära samarbete med räddningstjänsterna. Utredningen anser dock att det finns ett behov av att förtydliga MSB:s mandat att inrikta och prioritera nationella och internationella resurser. Eftersom befogenhet att inrikta och prioritera ska gälla i situationer när flera kommuner har behov av resurserna samtidigt bedömer utredningen att MSB:s roll bör förtydligas i författning och utvidgas till att också omfatta möjligheten att vid behov kunna stödja med att prioritera tillgängliggjorda resurser, såväl internationella som nationella, vid omfattande olyckor och kriser.

I MSB:s slutredovisning av regeringsuppdraget Ju2018/03972/SSK konstaterar myndigheten att det vid storskaliga räddningsinsatser finns behov att förstärka den kommunala räddningstjänsten samt anledning att överväga att nationellt förstärka den kommunala räddningstjänsten genom att exempelvis återinföra av civilpliktsutbildning. MSB menar även att kommunal räddningstjänst behöver förstärkas genom utökad dimensionering. Samtidigt konstaterar myndigheten att räddningstjänsterna har en möjlighet att använda de nationella förstärkningsresurserna kostnadsfritt vid behov.

Utskottets ställningstagande

Det är av stor vikt att räddningstjänsten har en god förmåga att snabbt bekämpa skogsbränder. Det är även viktigt att räddningstjänsten har tillgång till de resurser som krävs för att hantera andra stora bränder och övriga kriser. Utskottet önskar dock inte föregripa regeringens behandling av de aktuella utredningarnas resultat och det regeringsuppdrag MSB redovisat och ser för tillfället därför inte skäl till att föreslå ytterligare åtgärder i fråga om en nationell insatsstyrka för brandbekämpning. Motionen avstyrks.

Utbildning av räddningstjänstpersonal

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om utbildning av räddningstjänstpersonal.

Jämför reservation 25 (M, C).

Motionerna

I motion 2018/19:913 framhåller Anders Hansson (M) att det är ett problem att en genomförd utbildning i skydd mot olyckor (SMO) inte är ett absolut krav för att bli heltidsbrandman. Det är i stället upp till kommunerna själva att avgöra utbildningsnivån för sina respektive brandmän. Motionären föreslår att möjligheten att införa ett krav på genomförd SMO-utbildning för att kunna bli heltidsbrandman bör ses över. Samtidigt anser motionären att de brandmän som är utbildade enligt det gamla systemet inte ska behöva läsa SMO-utbildningen för att kunna arbeta vidare och att arbete under specificerad tid som deltidbrandman ska kunna likställas med att ha genomgått utbildningen.

Beatrice Ask m.fl. (M) konstaterar i motion 2018/19:2817 yrkande 7, liksom Daniel Bäckström m.fl. (C) i motion 2018/19:2840 yrkande 15, att utbildningen av räddningstjänstpersonal främst sker genom MSB:s utbildningar som ges på olika nivåer. MSB:s utbildningsverksamhet är dock underfinansierad och tillgodoser därmed inte kommunernas behov av utbildad personal. Motionärerna anser att utbildningar inom räddningstjänsten bör ges i en utsträckning som motsvarar kommunernas behov eftersom det är viktigt för svensk krisberedskap.

Bakgrund

Pågående arbete

I utredningen En effektivare kommunal räddningstjänst (SOU 2018:54) anges:

Utredningen har övervägt om utbildningarna för kommunal räddningstjänst skulle kunna övertas av det allmänna utbildningsväsendet i stället för MSB. Skälen för att behålla MSB:s ansvar för utbildningarna överväger dock. Någon avgörande kritik mot MSB som utbildningsanordnare har inte lagts fram, tvärtom synes utbildningarna generellt sett hålla god kvalitet. Sammanhållen utbildning i MSB:s regi kan bidra till att ge de gemensamma grunder och den större enhetlighet och likvärdighet som bör eftersträvas. Ett annat skäl för att behålla MSB som utbildare är det svåra rekryteringsläget avseende framför allt deltidbrandmän. Att i detta läge ersätta MSB:s utbildningar med att bygga upp nya utbildningar skulle kunna försämra rekryteringsläget ytterligare.

MSB:s utbildningsverksamhet är underfinansierad och tillgodoser till följd av detta inte kommunernas behov av utbildning. Staten har åtagit sig att utbilda kommunernas personal på området. Vi konstaterar att det är viktigt

för kompetensen hos räddningstjänstpersonalen och legitimiteten i utbildningssystemet att tillräcklig utbildning kan ges.

Gällande SMO-utbildningen föreslår utredningen att dagens urvalsgrunder, vilka är betyg, arbetslivserfarenhet, resultat från högskoleprov och särskilda skäl, ska kompletteras med ytterligare en urvalsgrund: erfarenhet från annan utbildning.

MSB har en viktig uppgift i att utveckla räddningstjänstens förmåga inom området skydd mot olyckor. I myndighetens årsredovisning för 2018 (publ. MSB1357) konstateras att majoriteten av de utbildningar som myndigheten tillhandahåller avser skydd mot olyckor. Eftersom MSB ska tillhandahålla flera av utbildningarna är en stor del av myndighetens utbildningsresurser permanent uppbundna i dessa utbildningar. Utbildningarna inom skydd mot olyckor är indelade i grund-, vidare- och fortbildning. Grundutbildning tillhandahålls genom Utbildning i skydd mot olyckor (SMO), Grundutbildning för räddningstjänstpersonal i beredskap (Grib) och genom Grundutbildning för skorstensfejare (SKF). Vidareutbildning tillhandahålls genom kurser inom räddningsledning, tillsyn och annan olycksförebyggande verksamhet samt genom påbyggnadsutbildning i räddningstjänst för brandingenjörer och vidareutbildning till skorstensfejartekniker. Även fortbildning tillhandahålls genom ett flertal kurser inom olika ämnen.

MSB konstaterar i årsredovisningen att intresset för SMO-utbildningen är fortsatt stort. Utbildningen bedöms vara en viktig och värdefull grund för det kommunala arbetet med skydd mot olyckor liksom för det övergripande kommunala riskarbetet. MSB har under 2018 inlett en översyn av vidareutbildningarna inom räddningsledning, vilket är i linje med utredningen En effektivare kommunal räddningstjänst (SOU 2018:54).

I MSB:s slutredovisning av regeringsuppdraget Ju2018/03972/SSK föreslår myndigheten att

[...] samtliga behov av utbildningsplatser för grund- och vidareutbildningar tillgodoses från 2022, med en stegvis utökning av antalet utbildningsplatser. För det krävs ytterligare sammantaget ca 520 utbildningsplatser årligen. För att åstadkomma utökningen av utbildningsplatserna, behövs ytterligare 25 mnkr för 2020, 40 mnkr för 2021 samt 60 mnkr årligen från 2022. Utökningen sker stegvis genom ca 100 platser 2020, ca 200 platser 2021 och ca 220 platser 2022. MSB föreslår också att Grundutbildning för räddningstjänstpersonal i beredskap, kompletteras med en påbyggnadsutbildning inom skogsbrandsbekämpning, i syfte att stärka den grundläggande kompetensen att genomföra räddningsinsatser vid skogsbrand. Det medför kostnadsökningar om 15 mnkr årligen från 2021.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill understryka – liksom man gjorde i betänkandena 2015/16:FöU7, 2016/17:FöU7 och 2017/18:FöU7 – att kvalificerad utbildning är en förutsättning för att den kommunala räddningstjänsten ska kunna få goda förutsättningar att bedriva en kompetent räddningstjänstverksamhet. Utskottet välkomnar utredningen om en effektivare kommunal räddningstjänst som tillsammans

med MSB:s utvecklingsarbete bildar en viktig bas för att utveckla utbildningen på området.

Utskottet bedömer att det i dagsläget inte finns skäl att föregripa regeringens behandling av utredningens förslag och MSB:s utvecklingsarbete genom att föreslå ytterligare åtgärder. Motionsyrkandena avstyrks.

Deltidsbrandmän

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om deltidbrandmän.
Jämför reservation 26 (M, C).

Motionerna

Magnus Jacobsson (KD) konstaterar i motion 2018/19:180 att det enligt den nuvarande lagstiftningen är huvudarbetsgivaren som står för arbetssskadeförsäkringen för deltidbrandmän. Detta får som konsekvens att ett flertal arbetsgivare är negativt inställda till att deras personal engagerar sig som deltidbrandmän. Det är också ett stort problem när en brandman skadas vid en utryckning då personen i fråga kan bli långtidssjukskriven, vilket huvudarbetsgivaren får ansvaret för. Motionären yrkar därför på att kommuner och räddningsförbund bör ta ansvar för deltidbrandmännen vid eventuell skada under tjänsteutövning.

I motion 2018/19:2817 yrkar Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 8, liksom Daniel Bäckström m.fl. (C) i motion 2018/19:2840 yrkande 16, på förbättrade villkor för deltidbrandmän. Motionärerna anser att personalförsörjningen av deltidbrandmän under de senaste decennierna har utvecklats till ett av svensk räddningstjänsts största problem. Därför vill motionärerna förbättra villkoren för yrkeskategorin genom att ge MSB i uppgift att stödja kommunernas rekrytering av deltidbrandmän samt se över vissa regler som inte primärt är anpassade till en anställning som deltidbrandman, t.ex. arbetslöshetsförsäkringens utformning.

Bakgrund

Pågående arbete

I budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 6) anger regeringen att utbildning av hel- och deltidanställda brandmän är en avgörande förutsättning för förmågan inom området skydd mot olyckor och syftar till att säkerställa en likvärdig och grundläggande kompetens inom den kommunala räddningstjänsten i hela landet.

Utredningen En effektivare kommunal räddningstjänst (SOU 2018:54) konstaterar att det är kommunerna som ansvarar för räddningstjänstens personalförsörjning och att det i flera kommuner finns goda exempel på framgångsrikt rekryteringsarbete. Staten ger också stöd till kommunerna genom att MSB bl.a. utbildar deltidbrandmännen. Utredningen föreslår dock att kommuner, och inte bara räddningstjänstorganisationer, måste ta ansvar för personalförsörjningen av deltidbrandmän. Därför rekommenderas kommunerna att åta sig att ersätta huvudarbetsgivarens kostnader för arbetstagares skador som uppkommit vid arbete som deltidbrandmän.

Utredningen anser vidare att MSB:s stöd kan utvecklas till ett långsiktigt arbete och föreslår att MSB ska få en särskild uppgift att ge stöd åt kommunerna gällande personalförsörjning av deltidbrandmän. Utredningen konstaterar att deltidbrandman är en särpräglad anställning då den genomförs vid sidan av en ordinarie anställning och att trygghetssystemets regler inte är anpassade till detta. Enligt utredningen har framför allt reglerna om arbetslöshetsförsäkring en påtaglig negativ påverkan på personalförsörjningen. Utredningen föreslår därför att huvuddelen av arbete som deltidbrandman ska undantas vid beräkning av arbetslöshetsersättning. Utredningen anser samtidigt att de problem som finns relaterade till deltidbrandmännens förmåner i socialförsäkringssystemet inte i någon större utsträckning hindrar personalförsörjningen.

MSB bedömer i sin redovisning av regeringens uppdrag att redovisa vilka åtgärder myndigheten vidtagit för att stödja kommunerna i arbetet med att organisera räddningstjänsten med deltidanställda brandmän (dnr 2013-5435) att dagens system kan leda till att en huvudarbetsgivare blir ansvarig för de kostnader för sjukersättning som uppstår om en deltidbrandman blir sjukskriven på grund av en skada tillkommen i samband med räddningstjänstuppdraget. Myndigheten anser att detta kan innebära en försämrad vilja hos arbetsgivare att låta anställda ha deltidsmannauppdrag och ser därför att det vore naturligt om kommunen ersätter hela sjukersättningen i det fall den anställde skadar sig i sitt brandmannauppdrag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller det man tidigare anfört i bl.a. betänkande 2017/18:FöU7, dvs. att tillgången på deltidbrandmän/räddningstjänstpersonal i beredskap är av vital betydelse för räddningstjänstverksamheten totalt sett. Av den anledningen välkomnar utskottet Räddningstjänstutredningens arbete och att det i flera kommuner finns goda exempel på framgångsrik rekrytering av deltidbrandmän. Utskottet håller med utredningen om att deltidbrandman är en särpräglad anställning och ser fram emot regeringens arbete med utredningens förslag, vilka kan sägas vara i enlighet med motionärernas intentioner. Utskottet vill inte föregå detta arbete och ser för närvarande inte skäl att föreslå några ytterligare åtgärder inom området. Motionsyrkandena avstyrks.

Brandskydd för personer med funktionsnedsättning och äldre personer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om brandskydd för personer med funktionsnedsättning och äldre personer.

Motionerna

I motion 2018/19:1205 skriver Marléne Lund Kopparklint (M) att äldre är en utsatt grupp när det kommer till bostadsbränder och att det därför är extra viktigt att se över brandskyddet. Motionären anser att Sverige ska vara ett land där alla som har ett behov av ett särskilt boende eller särskilt stöd i sitt hem har rätt till ett likvärdigt, effektivt och gott brandskydd och yrkar därför på att MSB bör ges ett bemyndigande att meddela föreskrifter om brandskydd i behovsprövade vård- och omsorgsboenden.

Lotta Olsson (M) anför i motion 2018/19:1632 att brandlarm behöver vara utrustade med en annan varningsfunktion än enbart ljud. Larm med både ljud och ljus kan vara en lösning som gör att även personer med nedsatt hörsel ska kunna uppfatta faran, menar motionären som föreslår att problemet med att ljud inte når alla vid brandlarm bör ses över och åtgärdas.

Bakgrund

Pågående arbete

Antalet omkomna i bränder i Sverige är omkring 100 personer årligen, med årsvisa variationer, enligt budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 6) som vidare anger att äldre personer samt personer med någon form av funktionsnedsättning är överrepresenterade. Närmare 80 procent av dödsbränderna inträffar i bostäder och den vanligaste kända orsaken till bränderna är rökning. MSB arbetar tillsammans med myndigheter, kommuner och andra organisationer för att uppnå visionen i den nationella strategin för att stärka brandskyddet: Ingen i Sverige ska omkomma eller skadas allvarligt till följd av brand. Kommunernas olycks- och brandförebyggande verksamhet har också stor betydelse för människors säkerhet och trygghet. MSB stöder löpande den verksamheten och har bl.a. sammanställt statistik och gjort analyser inom området för att kommunerna på ett bättre sätt ska kunna inrikta sin brandförebyggande verksamhet. MSB har inom den nationella informationssatsningen Aktiv mot brand genomfört flera seminarier för att öka kunskapen om lämpliga arbetssätt för att bättre kunna förebygga bränder i bostäder. Dessutom har MSB tillsammans med Boverket utarbetat en vägledning om räddningstjänsternas roll i bygglovsprocessen, vilken tydliggör hur brandskydds-

frågor ska hanteras när en byggnad uppförs eller byggs om. För att öka kunskapen om bränder i bostadsmiljö finansierar MSB även olika forskningsprojekt.

MSB anger i sin årsredovisning för 2018 (publ. MSB1357) att den personal inom kommuner som genom vård- och omsorgslagstiftningar kommer i kontakt med de särskilt riskutsatta individerna har möjlighet att upptäcka utsatthet och vidta åtgärder. Därför anser myndigheten att ett system bör skapas som utgår från dessa förutsättningar. MSB anser vidare att det finns anledning att ge Socialstyrelsen, Boverket och MSB i uppdrag att gemensamt identifiera lösningar på hur förutsättningar för en trygg hemmiljö ur ett brandsäkerhetsperspektiv kan skapas.

MSB har på regeringens uppdrag publicerat En nationell strategi för att stärka brandskyddet genom stöd till enskilda (dnr 200914343). MSB har även tagit fram vägledningarna Att kommunicera brandskydd och Brandsäker bostad för alla som stöd för kommunernas arbete vid t.ex. vårdboenden.

MSB har tidigare redovisat i en promemoria till utskottet (dnr 2018-00540) att många kommuner uppger resursbrist och organisationsvårigheter som anledning till att man inte arbetar mer med individanpassat brandskydd. Det finns ett tydligt samband mellan kommunstorlek och riskuppfattning.

Utskottets ställningstagande

Det är positivt att MSB på regeringens uppdrag tagit fram en nationell strategi och vision för att stärka brandskyddet. I likhet med vad som uttryckts i tidigare betänkanden, bl.a. 2017/18:F6U7, anser utskottet att ingen i Sverige ska behöva omkomma eller skadas allvarligt till följd av brand. En ökad samverkan mellan MSB, länsstyrelserna och kommunerna inom det övergripande området skydd mot olyckor är fortfarande viktig, men också med och mellan andra aktörer.

Utskottet anser att information till den enskilda medborgaren är central i sammanhanget och måste komplettera den befintliga lagstiftningen som inte kan lösa alla problem på egen hand. Informationskampanjen Aktiv mot brand kan därför på ett bra sätt bidra till att öka kunskapsnivån hos enskilda och få dem att ta ett ökat ansvar för det egna skyddet mot bränder. Utskottet instämmer dock med MSB om att samhället behöver hjälpa till i de fall när individen inte har förmåga att skydda sig mot brand.

Utskottet ser i dagsläget inte något behov av att föreslå ytterligare åtgärder när det gäller brandlarm för personer med funktionsnedsättning eller äldre personer, bl.a. eftersom ett omfattande arbete på myndighetsnivå redan pågår, t.ex. genom MSB:s försorg. I Boverkets byggregler (föreskrifter och allmänna råd, 5:2512 § BFS 2011:26) och Arbetsmiljöverkets föreskrifter om arbetsplatsens utformning (84 § AFS 2009:2) ställs dessutom redan krav på att larmanordningar i publika lokaler respektive på arbetsplatser ska avge signaler som kan uppfattas av personer med hörselnedsättning.

Utskottet välkomnar de strategier och vägledningar MSB har publicerat för att ge stöd för stärkt brandsäkerhet, men är för närvarande inte berett att vidta åtgärder som rör MSB:s föreskriftsrätt gällande brandskydd i behovsprövade vård- och omsorgsboenden. Motionsyrkandena avstyrks.

Brandförsvarets utrustning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om brandförsvarets utrustning.

Motionen

Sten Bergheden (M) konstaterar i motion 2018/19:1206 att dagens brandförsvaret sköts av enskilda kommuner eller av flera kommuner i samverkan. Motionären anser att det utifrån såväl ett kapacitets- som kostnadsperspektiv är positivt att beredskapen utformas utifrån rådande behov, men att det kan uppstå brister om behovet ökar och stora nationella insatser krävs. Normalt har grannkommuner eller närliggande kommuner kapacitet att assistera varandra om efterfrågan på brandbilar ökar vid enstaka tillfällen. Vid större skogsbränder, liksom de sommaren 2018, blir det dock tydligt att det finns ett behov av en modernare och mer samordnad räddningsberedskap som fungerar under svåra förhållanden och en längre tid. Motionären anser därmed att det behövs en tydlig planering för hur brandbilsparken och brandutrustningen ska förnyas och moderniseras att klara större nationella insatser.

Bakgrund

Pågående arbete

I utredningen En effektivare kommunal räddningstjänst (SOU 2018:54) konstateras att kommunerna inte ensamma kan ha tillräckliga resurser för att genomföra insatser vid alla typer av olyckor – vid mer omfattande eller komplexa olyckor krävs att externa resurser tillförs. Resurserna kan komma från många håll. Det är naturligt att andra kommunala räddningstjänstorganisationer som inte ingår i den egna samverkansstrukturen nyttjas för sådan förstärkning. Det kan ske genom regional eller nationell samverkan vid de mest omfattande räddningsinsatserna. Utredningen lyfter fram att räddningstjänsterna har möjlighet att använda de nationella förstärkningsresurserna samt att privata företag och frivilliga organisationer kan engageras vid vissa typer av räddningsuppdrag. Utredningen anser även att regleringen av de nationella förstärkningsresurserna i huvudsak är ändamålsenliga men att det finns ett behov av att förtydliga MSB:s uppdrag att tillhandahålla dessa resurser. Utredningens förslag är att MSB ska tilldelas ansvar att vid begäran leverera hela resursen, i stället för som är fallet i dag då mottagaren i vissa fall måste begära delar av

denna från olika håll. Vidare föreslås att MSB proaktivt ska kunna förflytta resurserna utifrån nationell riskbild och ges en mer uttalad möjlighet än i dag att prioritera var förstärkningsresurserna ska sättas in.

MSB skriver i sin årsredovisning för 2018 (publ. MSB1357) att räddningstjänstorganisationerna behöver utveckla och förbereda sin regionala samverkan för att skapa en bättre gemensam förmåga med tillgång till rätt utrustning över tid och att samverkan med andra aktörer än kommunal räddningstjänst behöver utvecklas i både det förebyggande och det skadeavhjälpande arbetet.

Utskottets ställningstagande

Det är av stor vikt att räddningstjänstorganisationer vid behov har möjlighet att samverka för att förstärka varandra när den enskilda räddningstjänstens resurser inte är tillräckliga för att hantera en pågående krissituation. Räddningstjänsterna har vid behov även möjlighet att kostnadsfritt ta del av de nationella förstärkningsresurserna som finns tillgängliga via MSB.

Det är viktigt att räddningstjänsterna fortsätter att utveckla sin samverkan för att stärka räddningsberedskapen, vilket den presenterade Räddningstjänstutredningen bör kunna bidra till. Utskottet vill samtidigt påminna om att kommunerna enskilt ansvarar för inköp av brandutrustning efter behov. Utskottet vill inte föregå regeringens beredning av Räddningstjänstutredningen och är därmed inte berett att vidta åtgärder rörande brandförsvarets utrustning. Motionsyrkandet avstyrks.

Skogsbrandsbekämpning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om skogsbrandsbekämpning.
Jämför reservation 27 (SD), 28 (M, C), 29 (KD) och 30 (M, C).

Motionerna

I motion 2018/19:1183 yrkar Åsa Eriksson (S) på att se över möjligheten att stärka förmågan att bekämpa skogsbränder med hjälp av kvalificerat brandbekämpningsflyg med kort mobiliseringstid och hög tillgänglighet i hela landet. Motionären lyfter fram att en förmåga till tidig och koordinerad insats av brandbekämpning med flyg kan bidra till att kraftigt begränsa en brands utbredning, rädda liv och egendom, minska påfrestningar på och störningar i samhället samt begränsa de ekonomiska skador en skogsbrand orsakar. Brandbekämpning med flyg har högre kapacitet jämfört med helikopter samt en högre uthållighet över tid, en mycket större snabbhet i förflyttning i landet och en lägre kostnad för det vatten som släpps per liter.

Mats Nordberg m.fl. (SD) anför i motion 2018/19:1281 att det är av största vikt att rekommendationerna från utredningen efter skogsbranden 2014, tillsammans med erfarenheter från sommaren 2018, omsätts i praktiken. Motionärerna lyfter framför allt fram vikten av en tydlig ledningsorganisation och rollfördelning samt praktiska övningar i fält, där även lokala organisationer inklusive jordbrukare övar med sin respektive utrustning (yrkande 22).

I motion 2018/19:1714 skriver Sten Bergheden (M) att det är mycket allvarligt att Sverige inte klarade av att skydda sina invånare och landets tillgångar mot stora skador vid bränderna sommaren 2018. Detta måste åtgärdas, och Sverige bör höja beredskapen och kapaciteten för skogsbränder (yrkande 1). Det är inte acceptabelt att räddningstjänst och drabbade behöver invänta hjälp från utlandet vid skogsbränder och att man inte klarar att släcka bränder inom rimlig tid. Motionären yrkar därför även på att en översyn av den svenska brandbekämpningskapaciteten med brandflygplan bör genomföras för att öka förmågan att vattenbomba bränder (yrkande 2).

Isak From och Kristina Nilsson (båda S) anför i motion 2018/19:2088 att regionala flygplatser kan ha en viktig funktion i krissituationer som en del i brandbekämpningsarbetet. Motionärerna menar att Flygstrategin, som är en vision för flygets roll i framtidens transportsystem, även bör innehålla civilförsvarsförmåga då de små regionala flygplatserna är centrala för förmåga att transportera och samordna insatser. Motionärerna yrkar därför på en översyn av behovet att nyttja små regionala flygplatser vid brandbekämpning (yrkande 2).

I motion 2018/19:2472 konstaterar Mikael Oscarsson m.fl. (KD) att Sjöfartsverkets sju nyinköpta helikoptrar saknar lastkrok och därmed inte kan användas vid skogsbrandsläckning. Inte heller Försvarmakten har något uppdrag att ha beredskap för skogsbränder. Som en följd av uppbyggnaden av det civila försvaret anser motionärerna det vara rimligt att Försvarmakten utgör en resurs i händelse av en katastrof och yrkar på att se över möjligheten att ge Försvarmakten och Sjöfartsverket viss beredskap för skogsbrandsläckning (yrkande 30).

Isak From (S) yrkar i motion 2018/19:2681 på att MSB bör beakta privata helikopterföretags betydelse vid brand och andra samhällsfarliga situationer. Motionären menar att det finns många helikoptrar baserade över hela landet som snabbt skulle kunna utrustas för t.ex. skogsbrandsbekämpning och att dessa helikoptrar är billigare per flygtimme jämfört med Försvarmaktens helikoptrar (yrkande 1).

I motionerna 2018/19:2817 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 3 och 2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 11 anför motionärerna att Sverige i dag står utan egna ändamålsenliga civila resurser för att bekämpa bränder från luften. Motionärerna anser därför att den nationella kapaciteten att bekämpa skogsbränder från luften måste förbättras och att Sjöfartsverkets helikoptrar måste utrustas med brandbekämpningsutrustning. Sverige bör

även ha en egen kapacitet vad gäller flygplan med vattenbombningsmöjligheter, eventuellt i samverkan med andra länder, samt verka för att EU:s civila krishanteringsförmåga stärks ytterligare.

I motion 2018/19:2817 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 10 och motion 2018/19:2840 Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 18 skriver motionärerna att staten tidigare bidrog med medel för att upprätthålla en skogsbrandsbevakning från luften över hela landet. Detta byggde bl.a. på insatser av lokala flygklubbar som ersattes av staten för sitt arbete och innebar förhållandevis låga kostnader för staten samt att piloter fick den flygtid de behövde. Stödet till skogsbrandsövervakningen avskaffades dock 2003 och motionärerna vill därför se över möjligheten för staten att återigen betala lokala flygklubbar för att genomföra skogsbrandsbevakning.

Bakgrund

Tidigare behandling

I betänkande 2015/16:FöU13 konstaterade utskottet att en rad systemfrågor höll på att ses över, företrädesvis mot bakgrund av den stora skogsbranden i Västmanland 2014. Utskottet såg fram emot hur MSB:s rapport Ansvar, samverkan, handling – Åtgärder för stärkt krisberedskap utifrån erfarenheterna från skogsbranden i Västmanland 2014 (Ju2015/1400/SSK) skulle omhändertas.

Pågående arbete

I utredningen om skogsbränderna 2018 (SOU 2019:7) görs bedömningen att räddningstjänsterna har förbättrat sin förmåga att hantera skogsbränder jämfört med hanteringen av branden i Västmanland 2014, framför allt vad gäller förmågan till ledning och samordning samt att tidigare beställa helikopter- och andra resursförstärkningar vid behov. Samtidigt anger utredningen:

Sverige är emellertid inte ännu tillräckligt väl rustat för att vi ska kunna känna oss trygga inför framtida stora och skogsbränder eller andra stora komplicerade händelser. Räddningstjänstutredningens förslag om effektivare kommunal räddningstjänst ger bättre förutsättningar att hantera stora skogsbränder. Räddningstjänstutredningens förslag tillsammans med denna utrednings förslag och rekommendationer skulle, om de genomförs, medföra att Sverige blir bättre rustat för kommande skogsbränder, andra olyckor och katastrofer.

Utredningen anser således att flera av de förslag som lämnas i utredningen En effektivare kommunal räddningstjänst (SOU 2018:54) bör genomföras för att skapa bättre möjligheter för att hantera stora och komplicerade händelser såsom skogsbränder. Enligt Räddningstjänstutredningen bör bl.a. kommunerna ges möjlighet att ingå avtal med olika aktörer om inledande åtgärder vid räddningsinsatser för att delvis skapa nya möjligheter att utnyttja resurser inom t.ex. skogsbruk, jordbruk och entreprenadföretag. Utredningen anser även att

kommunerna bör ha en funktion som kontinuerligt utövar övergripande ledning av räddningsverksamheten och att alla räddningstjänster måste tillhöra en ledningscentral som är bemannad dygnet runt samt ingå i systemledning. Ytterligare ett förslag är att kommunernas styrdokument för räddningstjänsten bör likriktas för att höja kvaliteten, bli mer konkreta utifrån den lokala riskbilden och vara möjliga att följa upp.

Skogsbrandsutredningen presenterar även ett antal egna rekommendationer, bl.a. att MSB i samverkan med räddningstjänsterna ska se till att det finns avtal för att säkra tillgängligheten av flygande resurser med tillräcklig kapacitet vid skogsbränder. Vidare anser utredningen att tillgången till material, flyg samt bränsleförsörjning till fordon och flyg måste inventeras och säkras och att räddningstjänsternas arbetstidsavtal måste ses över utifrån de behov som kan uppstå vid stora och långvariga insatser.

Utredningen konstaterar att tidig upptäckt och en snabb förstainsats är viktig vid släckning av skogsbränder för att undvika att branden växer i storlek och därmed blir mer svårsläckt och resurskrävande. Insatser med helikopter eller flygplan är därför viktiga verktyg, framför allt i områden med få vägar och långa köravstånd för räddningstjänsten. Vid större skogsbränder är de flygande resurserna i stället viktiga för att genom vattenfällningar fördröja brandens spridning. Utredningen understryker vikten av att skogsbrandsflyget är väl organiserat i de län där skogsbränder utgör en dimensionerad risk och att ett löpande analysarbete görs för att bedöma brandriskvärden. Utredningen anser att detta arbete med fördel kan samordna mellan flera län som har en likande riskbild regionalt.

Sjöfartsverket har på regeringens uppdrag utrett förutsättningarna för att använda sina sjö- och flygräddningshelikoptrar som resurs för skogsbrandsläckning (rapport N2018/04260/SUBT). Sjöfartsverket förordar i utredningen att helikoptersystemet ska utökas med en sjätte bas i Norrlands inland för att bättre tillgodose Försvarmaktens behov av ökad yttäckning under huvuddelen av året samt ge bättre förutsättningar att stödja annan statlig räddningstjänst, t.ex. polisen. För att genomföra detta bedömer Sjöfartsverket att det behöver anskaffa tre till fyra helikoptrar och anställa fler besättningar. Den förordade utvecklingen kommer enligt Sjöfartsverket kräva investeringar och utökad bemanning men inte påverka myndighetens huvuduppdrag inom sjö- och flygräddning negativt.

I årsredovisningen för 2018 (publ. MSB1357) sammanfattar MSB de viktigaste lärdomarna från skogsbränderna under sommaren enligt följande:

- Det behövs mer resurser. Det behövs fler som kan arbeta med räddningstjänst och skogsbrandsläckning, vilket kräver rekrytering och utbildning. Det behövs också exempelvis slang, fordon, skogsbrandsdepåer, kapacitet att snabbt återställa utrustning och flygande resurser för skogsbrandsbekämpning.
- Det behövs ett systematiskt gemensamt ansvarstagande kring skogsbrandsbekämpning från luften och för ledning av komplexa insatser.

- De EU-gemensamma resurserna för skogsbrandsbekämpning behöver förstärkas.
- Det behövs en ny säker, gemensam kommunikationslösning som ska användas av aktörer inom allmän ordning, säkerhet, hälsa och försvar och som kan möta behovet av överföring av data såsom film, kartor och bilder.

I MSB:s slutredovisning av regeringsuppdraget Ju2018/03972/SSK anges:

Sveriges egna resurser för skogsbrandbekämpning sommaren 2018 var för små och inte tillräckligt förberedda för att klara bränderna och dess konsekvenser. Betydelsen av ett bättre förberett samarbete för att åstadkomma samordning, inriktning och prioritering ska inte underskattas men kan inte kompensera för behovet av kompetenshöjning och mer resurser. Räddningstjänsterna behöver också fortsätta utveckla taktiken att snabbt påbörja släckning av skogsbränder med mycket resurser. För det krävs samordning och en större tillgång till helikoptrar och flygplan.

För att ge en grundläggande god kompetens för skogsbrandsbekämpning, föreslår MSB när det gäller utbildningsinsatser att samtliga behov av utbildningsplatser för grund- och vidareutbildningar tillgodoses från 2022, med en stegvis utökning av antalet utbildningsplatser. För det krävs ytterligare sammantaget ca 520 utbildningsplatser årligen. Den stegvisa utökningen sker med ca 100 utbildningsplatser 2020, ytterligare 200 utbildningsplatser 2021 och 220 utbildningsplatser 2022. Kostnaderna uppgår till 20 mnkr per år, sammantaget 60 mnkr från 2022. MSB föreslår också att Grundutbildning för räddningstjänstpersonal i beredskap, kompletteras med en påbyggnadsutbildning inom skogsbrandsbekämpning, i syfte att stärka den grundläggande kompetensen att genomföra räddningsinsatser vid skogsbrand. Det medför kostnadsökningar om 15 mnkr årligen från 2021.

MSB föreslår också att vidareutbildning inom räddningsledning ses över, där också erfarenheter och slutsatser från bl.a. skogsbrandsbekämpningen sommaren 2018 ligger som grund.

Det bör också genomföras utbildningsinsatser för att stärka personalkapaciteten inom kommunal räddningstjänst innefattande nationellt utbildningsstöd för exempelvis frivilliga brandmän och skogsbrandvårn.

MSB avser att utveckla myndighetens skolor som förstärkningsresurs, och kommer utreda frågan under 2019 för att avgöra på vilket sätt och till vilka kostnader.

När det gäller behov av en förstärkt nationell förmåga avseende brandbekämpning från luften föreslår MSB en utveckling i tre steg med början inför skogsbrandssäsongen år 2019.

- Det första steget som MSB redan har påbörjat innebär att MSB upphandlar helikopterkapacitet.
- Det andra steget innebär att MSB som tjänst upphandlar skopande mindre flygplan.
- Det tredje steget innebär att Sverige säkrar tillgång till större skopande flygplan antingen som upphandlad tjänst eller med egna flygplan.

De flygande resurserna bör tillhandahållas kostnadsfritt för kommunerna, som nationella förstärkningsresurser. För steg 1–3 från 2020 finns ingen färdig finansiering. MSB menar att alla de tre utvecklingsstegen ska vara en del av civilskyddsmekanismen och då till del finansieras av EU inom ramen för rescEU.

Vidare skriver MSB:

Det finns i Sverige ett 40-tal privata helikopterföretag som har tillstånd från Transportstyrelsen att utföra brandbekämpning från luften med tunnor. Förutsättningarna för räddningstjänsterna att använda helikoptrar skiljer sig i olika delar av landet. Generellt är tillgången på helikoptrar större i de norra delarna av Sverige. Det skiljer också mellan räddningstjänsterna vilka förberedelser som man vidtagit tillsammans med helikopterföretagen.

Svenska privata helikoptrar var en stor och betydande del av den brandbekämpning som gjordes från luften sommaren 2018. Cirka 3500 flygtimmar har redovisat och MSB har betalat ut ersättningar på nästan 45 miljoner kronor. Effekten av de privata helikoptrarna hade emellertid kunnat vara ännu större om planering och förberedelser hade genomförts mer systematiskt.

MSB anger även i rapporten att man anser att Försvarsmakten ska ha förmåga att delta i skogsbrandsläckning med helikoptrar. Försvarsmakten gjorde betydande insatser med bl.a. helikopter sommaren 2018 och myndigheten stöder den kommunala räddningstjänsten när den har förmåga och resurser tillgängliga. Samtidigt konstateras att Försvarsmaktens tunnor för vattentransport är slitna och att myndigheten inte har något uppdrag från regeringen att tillsammans med civila aktörer utbilda och öva förmåga samt ha beredskap för att släcka skogsbränder. MSB anser att både Försvarsmakten och Sjöfartsverket är viktiga vid skogsbrandsbekämpning från luften och att de tillsammans med de kommunala räddningstjänsterna samt övriga statliga aktörer bör delta i förberedelserna inför skogsbrandssäsongen. Slutligen lyfts det fram att den tekniska utvecklingen avseende skogsbrandsbekämpning från luften möjliggör användning av t.ex. drönare för skogsbrandsbevakning och släckning.

I samband med skogsbränderna sommaren 2018 fick Sverige internationell hjälp genom EU:s civilskyddsmekanism. Mekanismen bygger på solidaritet och delat ansvar mellan medlemsstaterna och syftar till att stärka unionens förmåga att hantera kriser och nödsituationer. EU:s medlemsstater har nyligen beslutat om tillägg till mekanismen för att, enligt Europeiska kommissionen, ytterligare stärka mekanismens möjlighet att stötta, koordinera och komplettera medlemsstaternas arbete att motverka, förbereda sig för och hantera katastrofer inom och utanför EU. Det beslutade förslaget innebär bl.a. att mekanismen får en egen operativ kapacitet, rescEU, som kan assistera medlemsstaterna när de nationella kapaciteterna inte räcker till för att förbättra både det förebyggande arbetet och hanteringen av kriser och katastrofer.

Utskottets ställningstagande

Det är positivt att räddningstjänsterna har förbättrat sin förmåga att hantera skogsbränder jämfört med hanteringen av branden i Västmanland 2014. Samtidigt krävs ytterligare arbete för att säkerställa att Sverige är tillräckligt väl utrustat för att kunna hantera framtida skogsbränder eller andra stora händelser på ett så effektivt sätt som möjligt, t.ex. genom en utvecklad förmåga att bekämpa bränder från luften. Det är därför viktigt att se över och utveckla de

resurser och system som i dag finns tillgängliga för att stärka kapaciteten. Utskottet välkomnar de genomförda utredningarna samt berörda myndigheters arbete med att dra lärdom från skogsbränderna sommaren 2018 och för att utveckla verksamheten för att bättre kunna hantera framtida skogsbränder. Utskottet välkomnar även de åtgärder som vidtagits, bl.a. att MSB upphandlat helikopterkapacitet för skogsbrandsläckning, inklusive tillhandahållande av bränsle, och kommer att följa arbetet med att genomföra den nyligen beslutade utvecklingen av civilskyddsmekanismen.

Utskottet vill i sammanhanget påminna om att den rådande försvarspolitiska inriktningen innebär att Försvarsmaktens stöd till det civila samhället inte ska vara dimensionerande för Försvarsmakten.

De presenterade utredningarna och berörda myndigheters arbete med att omhänderta lärdomar från händelserna sommaren 2018 bör sammantaget leda till åtgärder som gör att Sverige är bättre rustat för kommande stora skogsbränder och andra stora och komplicerade händelser, bl.a. genom bättre resursinventeringar och översyn av gällande avtal. Utredningarnas förslag och myndigheternas arbete kan även sägas vara i enlighet med motionärernas intentioner. Utskottet ser därför inte skäl till att föreslå några ytterligare åtgärder i nuläget. Motionsyrkandet avstyrks.

Säker installation av braskaminer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om säker installation av braskaminer.

Motionen

Marléne Lund Kopparklint (M) konstaterar i motion 2018/19:1664 att brand i braskaminer och andra eldstäder är den enskilt vanligaste orsaken till brand i svenska villor. Felaktig eldning och inmontering av braskaminerna är de orsaker som oftast leder till bränder orsakade av kaminer. Enligt motionären har det även blivit svårare att veta vilka kaminer som är säkra att installera till följd av ökad import av kaminer från utlandet. Det ställs heller inga juridiska krav på tidigare erfarenhet eller kunskap om installation av eldstäder och kaminer på de installatörer som ska installera kaminen. Således kan en utbildad hantverkare installera en importerad kamin utan att veta att kaminen och dess installation utgör en brandrisk. Motionären anser att man bör undersöka möjligheten att införa en certifiering av installatörer som säkerställer att de har en grundläggande kompetens och kunskap om installation av eldstäder och kaminer.

Bakgrund

Pågående arbete

I budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 6) anger regeringen att antalet omkomna i bränder i Sverige är omkring 100 personer årligen. Närmare 80 procent av dödsbränderna sker i bostäder, och den vanligaste kända orsaken till bränderna är rökning. MSB arbetar tillsammans med myndigheter, kommuner och andra organisationer för att uppnå visionen i den nationella strategin för att stärka brandskyddet: Ingen i Sverige ska omkomma eller skadas allvarligt till följd av brand. Kommunernas olycks- och brandförebyggande verksamhet har också stor betydelse för människors säkerhet och trygghet. MSB stöder löpande den verksamheten och har bl.a. sammanställt statistik och gjort analyser inom området för att kommunerna på ett bättre sätt ska kunna inrikta sin brandförebyggande verksamhet. MSB har inom den nationella informationssatsningen Aktiv mot brand genomfört flera seminarier för att öka kunskapen om lämpliga arbetsätt för att bättre kunna förebygga bränder i bostäder. Dessutom har MSB tillsammans med Boverket utarbetat en vägledning om räddningstjänsternas roll i bygglovsprocessen, vilken tydliggör hur brandskyddsfrågor ska hanteras när en byggnad uppförs eller byggs om. För att öka kunskapen om bränder i bostadsmiljö finansierar MSB även olika forskningsprojekt.

I MSB:s årsredovisning för 2018 (publ. MSB1357) framkommer att MSB under året har genomfört fem tillsynsbesök för att följa upp länsstyrelsernas arbete med lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, förkortad LSO, och därmed identifierat vissa brister och förbättringsområden inom det förebyggande området. MSB:s slutsatser är att länsstyrelserna på ett tydligare sätt behöver verka för att komma till rätta med de brister som noterats i kommunernas tillsyn av enskildas brandskydd samt rörande uppfyllnad av fristerna för brandskyddskontroll av eldstäder och imkanaler. MSB har enligt årsredovisningen tydliggjort för berörda länsstyrelser vilka utvecklingsbehov som finns i den statliga tillsynen över kommunernas brandförebyggande arbete. Kommunernas arbete med tillsyn och brandskyddskontroll har enligt MSB utvecklats kontinuerligt men det finns fortfarande omotiverat stora skillnader i kommunernas arbetsätt, vilket visar att skyddet i landet som helhet inte är likvärdigt. MSB lyfter fram att ett sätt att tydliggöra den enskildes ansvar för brandskyddet och samtidigt ge kommunen rimliga möjligheter att bedriva tillsyn över olika brandtekniska installationer är att staten föreskriver hur installationernas funktion ska kontrolleras, med vilka intervall och hur kontrollen ska dokumenteras. MSB skulle kunna ges en sådan föreskriftsrätt genom en ändring i förordningen om skydd mot olyckor. I sak skulle sådana föreskrifter inte innebära kostnadsökningar för den enskilde, men väsentligt ökade möjligheter att bedriva tillsyn av brandskyddsåtgärderna.

MSB publicerade 2010 En nationell strategi för att stärka brandskyddet genom stöd till enskilda (dnr 200914343). I strategin anges att allt fler hushåll väljer att installera braskaminer eller liknande sekundära värmekällor. Antalet

eldstadsrelaterade bränder har trots detta legat relativt konstant de senaste åren. MSB bedömer dock att det finns anledning att bevaka detta område, då en ökad förekomst av braskaminer i kombination med bristfälliga installationer och bristande kunskap om eldningsteknik kan leda till en ökning av antalet eldstadsrelaterade bränder i framtiden. MSB konstaterar att bristfälliga eldstadsinstallationer är en vanlig orsak till eldstadsrelaterade bränder i villor och småhus. Dessa elninstallationer har en lång orsakskedja där påverkan bl.a. kan ske vid anskaffning, installation och brandskyddskontroll. MSB anser att insatser behöver göras så att varje del i orsakskedjan påverkas. Bränder kan även uppstå i samband med felaktig eldning, vilket enligt MSB främst beror på kunskapsbrist hos en eller flera aktörer i orsakskedjan.

Utskottets ställningstagande

Det är positivt att MSB tagit fram en nationell strategi och vision för att stärka brandskyddet i enlighet med regeringens uppdrag. I likhet med vad som uttryckts i tidigare betänkanden, bl.a. 2017/18:F6U7, anser utskottet att ingen i Sverige ska behöva omkomma eller skadas allvarligt till följd av brand. En ökad samverkan mellan MSB, länsstyrelserna och kommunerna inom det övergripande området skydd mot olyckor är fortfarande viktigt, men också med och mellan andra aktörer.

Utskottet välkomnar att MSB har identifierat och informerat länsstyrelserna om de utvecklingsbehov som finns i den statliga tillsynen samt att kommunernas arbete med tillsyn och brandskyddskontroll utvecklas kontinuerligt. Utskottet ser i dagsläget inte något behov av att föreslå åtgärder i fråga om certifiering av installatörer. Motionen avstyrks.

Torka

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om torka.

Motionen

Hanna Westerén m.fl. (S) konstaterar i motion 2018/19:1175 att det förekommer vattenbrist i delar av Sverige, bl.a. på Öland och i Kalmar län. Sommaren 2018 var extremt torr, med svåra konsekvenser för t.ex. jordbruket, och i stora delar av sydöstra Sverige är grund- och ytvattennivåerna historiskt låga. Om torkan fortsätter och grundvattenmagasinen inte fylls på under de närmaste åren finns risk för svårigheter att klara försörjningen av dricksvatten och vatten till lantbruk, industri och turism. Enskilda små kommuner bär i dag kostnaderna för den vattenbrist som i förlängningen påverkar hela landet. Motionärerna understryker vikten av att staten tar ett större ansvar för vattenbristen och inte ser den som ett isolerat problem för en enskild kommun. Vidare anser

motionärerna att det bör byggas upp en beredskap, likt den som finns för att hantera översvämningar, för att hantera effekterna av extrem torka. Även den gällande vattenlagstiftningen bör ses över och anpassas till vattenbrist då den är baserad på behovet av markavvattning.

Bakgrund

Tidigare behandling

Utskottet behandlade i betänkande 2017/18:FöU1 ett motionsyrkande angående möjligheten att bredda anslagsändamålen för att inkludera åtgärder för att hantera vattenbrist och torka. Utskottet konstaterade att anslaget 2:2 med nuvarande anslagsändamål möjliggör ersättning till kommuner för åtgärder med anledning av bl.a. naturolyckor. Vattenbrist och torka å sin sida är ofta ett resultat av det förändrade klimatet och en utveckling som sker över lång tid. Det brukar därför inte räknas som naturolyckor enligt det ändamål riksdagen tidigare beslutat för anslaget, hur påfrestande det än är för kommunen att bära huvudansvaret för vattenförsörjning. Utskottet välkomnade dock regeringens förslag att förstärka länsstyrelsernas arbete med förebyggande verksamhet för att skydda dricksvatten, exempelvis genom inrättande av vattenskyddsområden, och genom att säkerställa resurser till den nationella vattenkatastrofgruppen (Vaka) som ger stöd åt kommuner och regioner som drabbats eller kan komma att drabbas av problem med dricksvattenförsörjning.

Pågående arbete

I regeringsförklaringen den 21 januari 2019 angav statsministern att grundvattennivåerna ska säkras och att tillgången till dricksvatten skyddas. Vidare angavs att den civila beredskapen ska rustas för att bättre kunna hantera klimatrelaterade kriser, t.ex. torka.

I budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 20) anges att vädersituationen de senaste tre somrarna har inneburit torka i delar av södra och mellersta Sverige. Flera nationella myndigheter har samarbetet med Sveriges Kommuner och Landsting för att utveckla stödet för länsstyrelser och kommuners arbete med vattenbrist. Samarbete mellan lokala, regionala och nationella myndigheter har enligt regeringen ökat samhällets beredskap inför torka.

I budgetpropositionen för 2019 utgiftsområde 23 framkommer att Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) klimatscenarier visar att översvämningar och värmebölja med påföljande risk för torka och brand ökar med klimatförändringarna. Regeringen antog i mars 2018 en nationell strategi för klimatanpassning (prop. 2017/18:163, bet. 2017/18:MJU22, rskr. 2017/18:440). Regeringen har även i en extra ändringsbudget (prop. 2017/18:301, bet. 2018/19:FiU8, rskr. 2018/19:8) föreslagit 400 miljoner kronor som kan betalas ut till lantbrukare som drabbats av torkan under 2018 samt föreslagit 60 miljoner kronor för att bekosta sänkta avgifter för den offentliga kontroll som gjordes vid slakterier 2018.

Regeringen hade i sin förra budgetproposition (prop. 2017/18:1 utg.omr. 6) angett att vidtagandet av förebyggande åtgärder generellt sett är mer samhälls-ekonomiskt lönsamt i ett längre perspektiv än att finansiera konsekvenser av naturolyckor. MSB:s stöd inom naturolycksområdet har bidragit positivt till det förebyggande arbetet, och de ekonomiska bidrag som myndigheten fördelat till kommuner för förebyggande åtgärder har bidragit till att minska konsekvenserna av klimatförändringar och naturolyckor. Vidare framkommer att regeringen har satsat på anslaget för förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor under perioden 2017–2020. Det anges även att MSB under 2016 fördelade 22 miljoner kronor till ett tiotal kommuner för just förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor. De åtgärder som beviljades bidrag avsåg främst stabilitetshöjande åtgärder och åtgärder för att förebygga risken för översvämningar. Regeringen understryker vidare vikten av att människors kunskap om hur man förbereder sig för olika kriser och inför höjd beredskap behöver öka eftersom bl.a. det förändrade klimatet leder till att risken tilltar för extrema väderförhållanden och naturolyckor som t.ex. översvämningar.

Sveriges geologiska undersökning (SGU) har fått i uppdrag av regeringen att ta fram förbättrad information på nationell nivå om grundvattenläget samt hur grundvattnet används för att göra det lättare att förutsäga vattenbrist och finna alternativa grundvattentäkter. I uppdraget ingår att möjliggöra för fastighetsägare och kommuner att digitalt rapportera in uppgifter om brunnar till Brunnsarkivet, att komplettera Vattentäcksarkivet med uppgifter som medför att dessa kan användas i vattenplaneringen samt att utveckla Grundvattennätets databas genom att främja frivillig insamling av uppgifter om grundvattnets kvalitet i dialog med brunnsägare och kommuner.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar det pågående arbetet med att utveckla stödet för länsstyrelsers och kommuners hantering av vattenbrist samt ser positivt på att samarbetet mellan lokala, regionala och nationella myndigheter har ökat samhällets beredskap för torka. Det är viktigt att arbetet fortsätter med att förstärka den civila beredskapen för att hantera klimatrelaterade kriser och med att kartlägga grundvattenläget och användandet av grundvattnet. Utskottet ser även positivt på att regeringen har antagit en nationell strategi för klimatanpassning. Utskottet ser inte skäl för närvarande att utöver regeringens och berörda myndigheters arbete inom området vidta ytterligare åtgärder. Motionsyrkandet avstyrks.

Översvämningar och skred i Götaälvdalen och Vänerområdet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om översvämningar och skred i Götaälvdalen och Vänerområdet.

Jämför reservation 31 (SD).

Motionerna

I motion 2018/19:766 lyfter Roger Richtoff m.fl. (SD) fram de stora risker för jordskred som finns vid Göta älv. Ett större skred kan inträffa när som helst och kan komma att medföra stora problem i området. Regeringen mottog 2012 en redovisning av ett uppdrag som Statens geotekniska institut (SGI) genomfört. Motionärerna anser därför att arbetet med att jordsäkra älven kunde och borde ha börjat redan 2014. Det kommer att medföra stora kostnader att jordsäkra Göta älv men genom att påbörja bygget av nya slussar kan man uppnå samordningsvinster och utnyttja sprängsten från slussbyggen till att jordsäkra älven. Motionärerna föreslår att regeringen omgäende vidtar åtgärder för att påbörja en jordskredssäkring av Göta älv (yrkande 26).

I motion 2018/19:2969 av Aron Emilsson och Charlotte Quensel (båda SD) anför motionärerna att Götaälvdalen är ett av Sveriges mest skredutsatta områden. Flera stora skred har förekommit, och SGI bedömer att det finns en fortsatt hög risk för skred. Motionärerna anser att det är av stor vikt att SGI:s arbete med löpande riskbedömningar och kartläggningar kan fortsätta och att åtgärder vidtas för att långsiktigt säkra Götaälvdalen mot skred.

Sten Bergheden och Camilla Waltersson Grönvall (båda M) anför i motion 2018/19:924 att hotet från ständigt varierande vattennivåer alltid är närvarande i Väner. För att vid behov kunna avvattna Väner är det av central betydelse att flödet i Göta älv kan öka. Motionärerna menar att det i dag saknas både beslut och en sammanhållen strategi samt organisation där samtliga berörda kommuner har ett ansvar att bidra till ett samarbete. Motionärerna föreslår att riskerna vid höga vattennivåer i Väner och höga vattenflöden i Göta älv ses över och att möjliga former för samordning av nödvändiga åtgärder för klimatanpassning utreds. Vidare anför motionärerna i motion 2018/19:929 att dalgången kring Göta älv är Sveriges mest skredfrekventa dalgång och det samtidigt som den är inne i en stor exploateringsperiod. SGI:s Göta älv-utredning och övriga tillgängliga utredningar visar på de klimatpåverkande faktorerna för en ökad skredrisk. SIG bedömer i sin utredning att det är möjligt och rimligt att kunna vidta åtgärder så att tappningen i älven kan öka samtidigt som skredriskerna minskas. Motionärerna anser att skredrisksäkrande åtgärder bör vidtas omgäende i Götaälvdalen och att regeringen skyndsamt bör se över möjligheten att skapa en långsiktigt hållbar modell för de åtgärder som krävs för att förbättra skredsäkerheten i området.

Ann-Sofie Alm (M) anför i motion 2018/19:2566 att det kan medföra stor miljöpåverkan och stora kostnader om Vänern svämmar över. Motionären anser att en satsning liknande den som gjorts för att klargöra Mälarens översvämningensrisker bör genomföras för Vänern och Göta älv. Motionären yrkar därför på att möjligheten till en nationellt samordnad översyn om Vänerns vattenreglering och översvämningensrisker samt skredriskerna längs Göta älv ses över.

Bakgrund

Pågående arbete

I budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 20) anges att en delegation för Göta älv har inrättats vid SGI. Delegationen består av ledamöter från kommuner, regioner och statliga myndigheter och har som huvudsaklig uppgift att samverka för att ta fram en plan för skredsäkring längs Götaälvdalen. SGI fördelar också medel för delfinansiering av skredsäkringsåtgärder (anslaget 1:10 Klimatanpassning). Regeringen anger vidare att MSB under 2017 bl.a. har gjort översvämningsskarteringar för att visa vilka områden som hotas av översvämning när vattenflödena uppnår en viss nivå. Vidare har översiktliga undersökningar av marken för att fastställa dess stabilitet genomförts i 27 kommuner och påbörjats i ytterligare 23 kommuner. Även förstudier för sådana stabilitetskarteringar har genomförts i 30 kommuner. För att öka kunskapen om hur samhället kan förbereda sig inför extrema regn har MSB tagit fram en vägledning för skyfallskartering som innehåller rekommendationer och exempel på metoder för denna typ av kartering.

Regeringen anger i budgetpropositionen för 2019 utgiftsområde 6 att den avsatt bidragsmedel för att möjliggöra förebyggande åtgärder mot naturolyckor i utsatta riskområden. Under 2017 fördelades drygt 72 miljoner kronor till 19 kommuner för förebyggande åtgärder mot översvämningar, ras och skred. Detta var en ökning av utbetalade medel med 50 miljoner kronor jämfört med 2016, till följd av en tillfällig höjning av anslaget. Utöver det lämnades bidrag som uppgick till drygt 2 miljoner kronor till länsstyrelser för deras arbete i enlighet med översvämningsskarteringen. Vidare har MSB haft i uppdrag att bidra till att underlätta för ansvariga aktörer på området på olika sätt genom att t.ex. utarbeta olika verktyg såsom tjänster och vägledningar. MSB har också genomfört studier samt skapat förutsättningar för samordning genom en tvärssektoriell arbetsgrupp för naturolyckor.

I MSB:s årsredovisning för 2018 (publ. MSB1357) anges att 25 områden i Sverige, varav 18 belägna vid kusten, bedöms ha betydande översvämningensrisk. Under 2018 har tolv vattendrag översvämningsskarterats. Vidare anger MSB att kommuner som har områden där risken för naturolyckor är särskilt stor kan ansöka om statliga bidrag via MSB för förebyggande åtgärder. 2018 beviljades åtta kommuner bidrag för åtgärder mot översvämning och tre för åtgärder mot ras och skred. MSB har även kartlagt risker för ras, skred och slamströmmar i bebyggda områden. Under 2018 genomfördes en förstudie och två huvudstudier, och fler förstudier har påbörjats. Karteringarna ger berörda kommuner ett

planeringsunderlag och underlag för att ansöka om de statliga bidragen för förebyggande åtgärder.

Regeringens proposition 2017/18:163 Nationell strategi för klimatanpassning presenterades den 8 mars 2018. I propositionen föreslås två ändringar i plan- och bygglagen (2010:900) som syftar till att förbättra beredskapen i kommunerna för klimatförändringar. Regeringen redovisar också en nationell strategi för klimatanpassning i syfte att långsiktigt stärka klimatanpassningsarbetet och den nationella samordningen av detta arbete. Propositionen tillstyrktes i sin helhet av miljö- och jordbruksutskottet. Riksdagen biföll förslaget (bet. 2017/18:MJU22, rskr. 2017/18:440).

Arbetet enligt EU:s översvämningsdirektiv fortsätter. MSB tog under 2018 fram s.k. hotkartor för de nya områden som identifierats. Kartorna finns publicerade på myndighetens webbplats. Under 2019 har länsstyrelserna uppdraget att ta fram riskkartor för områdena. Riskhanteringsplaner, med mål för att hantera översvämningsriskerna, kommer sedan att tas fram av länsstyrelserna under 2020–2021.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser positivt på regeringens arbete med förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor, liksom det gjorde i bl.a. betänkande 2017/18:FöU7, och på den nya delegationen som ska arbeta för skredsäkring längs Göta älv. Utskottet anser också att MSB:s stöd till relevanta aktörer, t.ex. i arbetet med översvämningskarteringar, bör lyftas fram som ytterligare exempel på det konkreta arbete som görs för att minska riskerna för översvämnings- och skred i hela landet. MSB:s vägledning och förstärkningsresurser anses fortfarande viktiga i de fall det förebyggande arbetet inte räcker till och det blir en översvämning.

Utskottet ser för närvarande inte någon anledning att föreslå ytterligare åtgärder i fråga om översvämnings- och skred eftersom det arbete som pågår inom området kan sägas bedrivas i enlighet med motionärernas intentioner. Motionsyrkandena avstyrks.

Katastrofsjukhus på Södermalm i Stockholm

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om ett katastrofsjukhus på Södermalm i Stockholm.

Motionen

Beatrice Ask m.fl. (M) anför i motion 2018/19:1220 att det i en orolig omvärld är viktigt att det finns robusta lösningar för viktiga samhällsfunktioner. En vik-

tig del i att säkerställa krisberedskap är en återuppbyggnad av det civila försvaret. Region Stockholm ansvarar t.ex. för avgörande verksamheter som måste upprätthållas i händelse av krig eller kriser av annat slag. I motionen föreslås att regeringen bör ge besked om statens ambitioner avseende ett katastrofsjukhus på Södermalm i Stockholm.

Bakgrund

Tidigare behandling

Utskottet har tidigare föreslagit att riksdagen skulle tillkänna för regeringen att denna borde göra en översyn av de konsekvenser som den resursbrist som lett till stabsläge vid flera sjukhus de senaste åren skulle få vid en extraordinär händelse med stor belastning på samhällets vårdresurser. Riksdagen biföll utskottets förslag (bet. 2016/17:F6U7 punkt 27, rskr. 2016/17:225).

Pågående arbete

Regeringen har beslutat om en nationell säkerhetsstrategi. Att värna individens och befolkningens hälsa ställer krav på hälso- och sjukvårdens beredskap och förmåga att förebygga, stå emot och hantera allvarliga händelser och kriser, angav regeringen i budgetpropositionen för 2018. En förändrad hotbild när det gäller terrorhändelser ökar kraven på hälso- och sjukvårdens beredskap. Återupptagandet av planeringen för totalförsvaret medför att hälso- och sjukvården måste ha en beredskap för att värna civilbefolkningen och även för att stödja Forsvarsmakten. Regeringen tillförde därför medel till hälso- och sjukvårdens arbete med civilt försvar fr.o.m. 2018.

I budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 6) har MSB dessutom fått ökade resurser för att stärka arbetet med att bygga upp det civila försvaret genom att bl.a. prioritera stöd för beredskapsplaneringen, för utveckling av räddningstjänsten vid höjd beredskap och för sjukvårdens säkerhet i kris och krig.

Regeringen gav i regleringsbrev för 2018 Socialstyrelsen i uppdrag att, i linje med det tidigare nämnda tillkännagivandet, analysera vilken kapacitet svensk sjukvård har vid överbeläggningar eller akut personalbrist samt vilka konsekvenser sådan resursbrist skulle få vid en extraordinär händelse. Uppdraget redovisades i december 2018. Där konstateras att sjukvårdens kapacitet att hantera kritiska lägen beror främst på förmågan att snabbt prioritera om sina tillgängliga resurser. Vid allvarliga händelser som rör hälso- och sjukvården kan s.k. tjänsteman i beredskap och särskild sjukvårdsledning snabbt aktiveras för att börja inrikta och samordna kapacitet och minska effekterna av den allvarliga händelsen. Situationen avgör om kapaciteten räcker för att klara behoven, bl.a. typen av händelse, säkerhetsaspekter, närhet till sjukvård, förmåga till omställning, geografi, väder och tidpunkt. Det finns begränsad erfarenhet av mer långvariga och geografiskt mer omfattande samhällsstörningar

som påverkar hälso- och sjukvården. Socialstyrelsen skriver också att sjukvårdens kapacitet i den löpande dagliga driften under de senaste åren har blivit alltmer ansträngd, vilket syns i sämre tillgänglighet, vikande produktion och lägre produktivitet. Detta påverkar också sjukvårdens förmåga att hantera olika störningar.

Regeringen gav i augusti 2018 Socialstyrelsen i uppdrag att följa upp och utvärdera bl.a. hälso- och sjukvårdens förmåga att hantera krissituationer (S2018/04504/FST). I uppdraget ingår att sammanställa och analysera de erfarenheter som ansvariga och personal inom socialtjänstens verksamheter har av att hantera krissituationer. Särskild vikt ska läggas vid erfarenheter av hur socialtjänstens beredskapsplaner och evakueringsplaner, eller andra former och arbetssätt vid krissituationer, fungerar och hur arbetet kan utvecklas. I uppdraget ingår även att analysera hur befintliga strukturer för samverkan fungerar i krissituationer mellan socialtjänsten och kommunal hälso- och sjukvård, och andra relevanta aktörer. Uppdraget bör omfatta alla kommuner. Uppdraget redovisas under våren 2019.

Regeringen har vidare tillsatt en utredning om hälso- och sjukvårdens beredskap och förmåga inför och vid allvarliga händelser i fredstid och höjd beredskap (dir. 2018:77). Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2020.

I MSB:s årsredovisning för 2017 anges att myndigheten under 2017 tog fram en behovsbild och började ta fram en uppdaterad vägledning om det robusta sjukhuset. Syftet är att säkerställa akutsjukhusens möjlighet att fungera i hela hotskalan, bl.a. genom att öka robustheten i tekniska försörjningssystem.

I delredovisningen av sin slutrapport Motståndskraft – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025 (Ds 2017:66), skriver Försvarsberedningen att ”sjukhusens förmåga att tillhandahålla vård är också beroende av en funktionalitet inom andra samhällssektorer, t.ex. elförsörjning, dricksvattenförsörjning samt elektroniska kommunikationer” och konstaterar, med stöd av Socialstyrelsen, att ”Sverige är ett importberoende land när det gäller läkemedel”.

Försvarsberedningen skriver också:

Landstingen/regionerna och övriga berörda sjukvårdshuvudmän måste börja planera för höjd beredskap och krig i enlighet med vad som föreskrivs i lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH). Socialstyrelsen bör vara pådrivande för att en sådan planering sker.

Sjukvården i totalförsvaret bör utgå från den civila sjukvårdsorganisationen. En omfattande parallell förmåga i Försvarmakten bör således inte skapas.

[De samlade förslagen] skulle leda till en avsevärt förbättrad beredskap och förmåga inom sjukvården att hantera krigssituationer. Denna förmåga kommer att stärka även den fredstida förmågan att hantera stora skadefall vid t.ex. större olyckor eller terroristattacker.

Försvarsmakten och Socialstyrelsen har undertecknat ett gemensamt inriktningsdokument om myndigheternas arbete med hälso- och sjukvård inom ramen för det nya totalförsvaret. Mot bakgrund av det förändrade säkerhetsläget i närområdet inledde Försvarsmakten och Socialstyrelsen 2015 projektet Totalförsvarets sjukvårdssystem. Syftet har varit att identifiera sårbarheter och förändringsbehov för att möta behovet av sjukvård vid olyckor, katastrofer och krig. Inom ramen för samarbetet har myndigheterna tagit fram ett koncept om hur civilmilitär samordning av planering, utbildning och kompetensförsörjning samt resurser för omhändertagande och vård skulle kunna bidra till en ökad nationell förmåga.

Myndigheterna har för avsikt att ta fram nationella planer för trauma- och katastrofmedicinsk utbildning, stöd och inriktning till forskning genom kunskapscentrum för katastrofmedicin samt utveckling av nationella riktlinjer för multiprofessionell övning och träning (Socialstyrelsens webbplats den 6 december 2017).

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterade i betänkande 2016/17:FöU7 att det vid några tillfällen förekommit att svenska sjukhus behövt införa s.k. stabsläge i vissa kritiska situationer, såsom vid överbeläggningar eller vid akut personalbrist. En utveckling som innebär att sjukvården behöver gå in i stabsläge även vid relativt normala förhållanden är enligt utskottets mening oroande, särskilt med tanke på att möjligheterna att kunna ge adekvat sjukvård lär vara mindre vid en extraordinär händelse med en än hårdare belastning på vårdresurserna.

Liksom det uttrycktes i betänkande 2017/18:FöU7 ser utskottet positivt på det arbete som Socialstyrelsen bedriver tillsammans med regionerna i frågan, men enligt utskottet behövs en djupare översyn av situationen och dess konsekvenser. Riksdagen har tidigare ställt sig bakom utskottets förslag att regeringen bör göra en översyn av de konsekvenser som den resursbrist som lett till stabsläge vid flera sjukhus de senaste åren skulle få vid en extraordinär händelse med stor belastning på samhällets vårdresurser.

Utskottet välkomnar de initiativ MSB har tagit för att säkerställa akutsjukhusens möjlighet att fungera i hela hotskalan och den inriktning som Försvarsberedningen visar på i fråga om en förbättrad sjukvårdsförmåga, och instämmer bl.a. i att sjukvården i totalförsvaret bör utgå från den civila sjukvårdsorganisationen. En omfattande parallell förmåga i Försvarsmakten bör alltså inte skapas. Det är också positivt, anser utskottet, att det till statsbudgeten tillförs extra finansiella medel för ändamålet samt att Försvarsmakten och Socialstyrelsen fortsätter att fördjupa sin samverkan.

Mot bakgrund av de initiativ som regeringen och centrala myndigheter redan har tagit, Försvarsberedningens slutrapport och regeringens beredning av där och annorstädes föreslagna åtgärder, finns det för närvarande inte skäl för

utskottet att föreslå ytterligare åtgärder i fråga om katastrofmedicin och sjukvård generellt sett eller specifikt i fråga om Södersjukhuset i Stockholm. Motionsyrkandet avstyrks.

Hantering av biologiska smittor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om hantering av biologiska smittor.

Motionen

I motion 2018/19:1101 yrkar Marléne Lund Kopparklint och Arin Karapet (båda M) på vikten av att utveckla en förmåga att möta hot från biologiska smittor. Motionärerna anför att det är av stor vikt att Sverige ligger långt framme i utvecklingen i fråga om en modern och hållbar förmåga på bioförsvarsområdet. Det kan t.ex. handla om beredskapsanskaffning för att kunna möta eventuella kommande hot från smittor som används i biologisk krigföring men även om utbyggd säkerhetsanalytisk förmåga.

Bakgrund

Pågående arbete

I budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 6) anges att farliga ämnen (ofta benämnda CBRNE – kemiska (chemical), biologiska, radiologiska, nukleära och explosiva ämnen) kan leda till allvarliga olyckor och användas i brottsligt syfte för att orsaka omfattande skador. MSB har i uppdrag att bidra till en stärkt förmåga vad gäller en säkrare hantering av farliga ämnen. Det sker bl.a. genom föreskriftsarbete, tillståndsprövning, tillsyn och marknads kontroll. Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) har på regeringens uppdrag bedrivit forskning om skydd mot och hot från CBRNE. Forskningen har enligt regeringen bidragit till att utveckla och bibehålla svensk grundkompetens och förmåga att utföra oberoende bedömningar av hot och risker inom CBRNE-området.

I delredovisningen av sin slutrapport Motståndskraft – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025 (Ds 2017:66), uttrycker Försvarsberedningen att Sverige måste ha vissa forskningsmiljöer tillgängliga för det samlade totalförsvarets behov oberoende av akademiska trender eller säkerhetspolitisk omvärldsutveckling, gällande bl.a. biologiska hot.

MSB har tagit fram en strategi för CBRNE (publ. MSB1114) för alla svenska aktörer som är verksamma inom eller berörda av området CBRNE.

Målet med strategin är att stärka aktörernas möjligheter till samverkan, gemensam planering och ökad effektivitet. I strategin presenteras nio prioriterade områden som bedöms vara särskilt allvarliga och viktiga att utveckla, däribland bedömning av skyddsnivå, förberedelser för osannolika CBRNE-händelser och gränskontroll av farliga ämnen.

I MSB:s årsredovisning för 2018 (publ. MSB1357) framkommer att MSB har fortsatt att arbeta för att genomföra CBRNE-strategin. Även EU har ökat arbetet inom området och fokuserar på genomförandet av EU:s åtgärdsplan för säkerhet inom CBRNE. För att möjliggöra detta har alla medlemsstater utsett nationella koordinatörer; Sverige har utsett en koordinator från MSB och en från Polismyndigheten. Sammantaget bedömer MSB att arbetet inom CBRNE har resulterat i en ökad kunskap och samsyn inom området hos berörda aktörer som lett till en ökad effekt av vidtagna åtgärder.

Försvarsmakten bedriver vid Totalförsvarets skyddscentrum arbete för att ge sin övriga insatsorganisation bästa möjliga förutsättningar att lösa sina uppgifter även om de utsätts för CBRNE-vapen. Centrumets funktion är försvarsgemensam och ansvarar för att vidmakthålla både nationell och internationell krisberedskap på området. Centrumet samverkar bl.a. med FOI och Europeiska CBRNE-centret vid Umeå universitet.

Utskottets ställningstagande

Det är viktigt att bibehålla och utveckla den svenska grundkompetensen rörande hot och risker relaterade till farliga ämnen (CBRNE). Utskottet vill därför, likt Försvarsberedningen, understryka vikten av att det finns forskningsmiljöer tillgängliga för totalförsvarets behov inom bl.a. biologiska hot. Utskottet ser positivt på MSB:s och Försvarsmaktens arbete inom området, vilket kan sägas bedrivas i linje med motionärernas intentioner, och finner för närvarande inget skäl till att föreslå ytterligare åtgärder inom området. Motionen avstyrks.

Hjärtstartare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om hjärtstartare.

Motionen

I motion 2018/19:1387 anför Karin Enström (M) att publika hjärtstartare sällan används. I Sverige överlever en av tio ett plötsligt hjärtstopp utanför sjukhus; i Nederländerna överlever i snitt 20 procent, enligt motionären. Nyckeln till framgången grundar sig på omfattande informationskampanjer som fått frivilliga att registrera sig samt att det har satts upp allt fler hjärtstartare på offentliga platser. För att öka chanserna att överleva ett plötsligt hjärtstopp utanför sjukhus i Sverige behöver fler hjärtstartare registreras i Hjärtstartarregistret

så att SOS Alarm kan hänvisa till fler hjärtstartare när det behövs. Motionären yrkar därför på en översyn av möjligheterna att öka användningen, registreringen och tillgängligheten av hjärtstartare.

Bakgrund

Tidigare behandling

Riksdagen tillkännagav för regeringen i april 2013 att den borde se över möjligheterna att lagstifta om hjärtstartare i miljöer där många människor vistas (bet. 2012/13:FöU8, rskr. 2012/13:196).

Regeringen angav i skrivelse 2016/17:75 att den gett Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram ett kunskapsunderlag om verktyg för att öka överlevnad vid akut hjärt- och kärlsjukdom. Socialstyrelsen redovisade uppdraget i maj 2015. Av Socialstyrelsens bedömning av resultatet framgår vikten av att de insatser som görs för att öka överlevnaden vid akut hjärt- och kärlsjukdom genomförs utifrån den lokala kontexten som respektive landsting har att verka i. Utplaceringen av hjärtstartare bör genomföras som en integrerad del av utformningen av vården för personer med akut hjärt- och kärlsjukdom.

I budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1 utg.omr. 9) redogjorde regeringen vidare för sin bedömning att en lagstiftning om hur utplacering av hjärtstartare ska genomföras innebär en detaljstyrning inom hälso- och sjukvårdens område som fråntar landstingen möjligheten att fritt utforma den hälso- och sjukvård som de själva bedömer vara mest lämpad utifrån respektive landstings förutsättningar. Vidare konstaterade regeringen att det fanns en rad initiativ som medfört att ett stort antal hjärtstartare hade placerats ut på många platser runt om i Sverige. Sammanfattningsvis bedömde regeringen att det därför inte fanns skäl att gå vidare med ytterligare insatser och att tillkännagivandet var slutbehandlat. Utskottet hade inget att invända i fråga om den bedömningen i sitt yttrande över skrivelsen (yttr. 2016/17:FöU5y).

Utskottet behandlade även frågan i betänkandena 2009/10:FöU9 och 2010/11:FöU2 där alla motionsyrkanden avstyrktes.

Pågående arbete

Civildförsvarsförbundet driver sedan 2006 kampanjen Hjärta att hjälpa. Den har sedan starten bidragit till att närmare 3 000 hjärtstartare placerats ut runt om i landet. Civildförsvarsförbundet bedriver även utbildning för användning av hjärtstartare.

Hjärt-Lungfonden arbetar både med kunskapsspridning och stöder flera forskningsprojekt om plötsligt hjärtstopp. Syftet är att korta ned tiden till livräddande insatser med hjärt-lungräddning och hjärtstartare samt utveckla behandlingar och förebyggande åtgärder mot plötsligt hjärtstopp.

SALSA (Saving lives in Stockholm Area) är ett samverkansprojekt mellan Södersjukhuset i Stockholm och räddningstjänsten, som ofta snabbast kan nå fram till den som drabbats av hjärtstopp utanför sjukhus. SALSA syftar till

ökad överlevnad vid hjärtstopp utanför sjukhus genom tidig användning av defibrillator. Av det skälet har nio brandstationer i Stockholmsområdet utrustats med defibrillatorer samtidigt som 400–500 anställda inom räddningstjänsten utbildats att använda dessa.

Genom att registrera sin hjärtstartare i Sveriges Hjärtstartarregister kan man göra sin hjärtstartare synlig för både larmtjänst och allmänhet. Registret är nationellt och ägs av Svenska HLR-rådet (Svenska rådet för hjärt-lungräddning). En vidareutvecklad webbplats liksom anpassning till mobiltelefon lanserades i februari 2018. Positionering av egen mobiltelefon i förhållande till närmaste hjärtstartare kan nu visas på en karta. Siffrorna för 2018 visar på en ökning igen av antalet kontrollerade hjärtstartare.

Av Hjärt-Lungräddningsregistrets årsrapport för 2018 framgår att det 2017 fanns närmare 15 000 hjärtstartare i Sverige och att en stor andel av dessa finns på offentliga platser, där de kan nyttjas av lekmän. Sedan starten 1990 har 93 373 patienter där ambulansen har påbörjat behandling inkluderats i registret. För hjärtstopp utanför sjukhus kan noteras en ökad överlevnad från 4,4 procent 2000 till 11,4 procent 2017. Flera faktorer bidrar till detta:

1. en ökad andel livräddaringripanden före ambulans (76 procent)
2. minskad tid från kollaps till larmsamtal
3. minskad tid till att hjärt-lungräddning startas och
4. att allt fler personer defibrilleras före ambulansens ankomst.

Tyvärr fortsätter ambulansens responstid att öka, vilket förmodas bero på för få ambulansresurser. Trots detta ökar inte tiden från kollaps till defibrillering av kammarflimmer, vilket kan bero på räddningstjänsten och polisens insatser före ambulans, liksom på en ökad andel lekmän som använt hjärtstartare, enligt årsrapporten.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar den rad initiativ som medfört att ett stort antal hjärtstartare har placerats ut på många platser runt om i Sverige, inklusive de utbildningsinsatser som genomförs. Utskottet instämmer också i den bedömning regeringen gjort att en lagstiftning om hur utplacering av hjärtstartare ska genomföras innebär en detaljstyrning inom hälso- och sjukvårdens område som fråntar regionerna möjligheten att fritt utforma den hälso- och sjukvård som de själva bedömer vara mest lämpad utifrån respektive regions förutsättningar. Utskottet ser inte skäl att för tillfället vidta ytterligare åtgärder. Motionen avstyrks.

Förutsättningar för frivilliga livräddare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om förutsättningar för frivilliga livräddare.

Jämför reservation 32 (C).

Motionen

I motion 2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkar motionärerna på stärkta förutsättningar för frivilliga livräddare. Motionärerna skriver att alla frivilliga livräddare är en ovärderlig resurs för människors trygghet i hela landet då ordinarie räddningspersonal i stora delar av vårt land inte räcker till när hjälpen behövs, t.ex. på fjället eller på sjön. Motionärerna vill underlätta rekryteringen så att fler engagerar sig som fjällräddare och sjöräddare samt i deltidsbrandkåren och i brandvärnets och menar att det är oerhört viktigt att människor som bor i glesbygd och på landsbygden också kan känna sig trygga med att hjälpen kommer om det behövs (yrkande 19).

Bakgrund

Pågående arbete

I betänkandet av 2018 års skogsbrandsutredning Skogsbränderna sommaren 2018 (SOU 2019:7) anfördes att hjälp från frivilliga kunde vara bättre förberedd och organiserad. Utredningen föreslår att MSB och länsstyrelserna, tillsammans med frivilligorganisationerna, ska ge vägledning om samverkan med frivilliga.

Utredningen En effektivare kommunal räddningstjänst (SOU 2018:54) anför att en kommunal räddningstjänstorganisation också kan få förstärkning av externa resurser för att genomföra sin räddningsinsats. Frivilliga är en viktig källa till resurser. Det finns organiserade frivilliga som t.ex. de 18 frivilliga försvarsorganisationerna (FFO), frivilliga resursgrupper (FRG, som består av utbildade frivilliga som i kommunal regi kan vara ett stöd för samhället), Sjöräddningssällskapet, trossamfund, Röda Korset och andra frivilligorganisationer. Det finns också oorganiserade spontanfrivilliga som enskilt eller i tillfälligt sammansatta grupper kan anmäla sig som frivilliga vid en räddningsinsats.

I delredovisningen av sin slutrapport Motståndskraft – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025 (Ds 2017:66), betonar Försvarsberedningen följande:

De frivilliga försvarsorganisationerna har en viktig roll i totalförsvaret. Genom att förmedla kunskap och kompetens, stärka engagemanget för totalförsvaret och utveckla samhällets funktionalitet under höjd beredskap och krig bidrar de frivilliga försvarsorganisationerna till det militära och civila försvaret. Detta stärker även krisberedskapen.

— — —

Försvarsmakten och MSB måste planera för hur ansvariga samhällsaktörer ska kunna ta emot, utbilda och organisera spontanfrivilliga i totalförsvaret i händelse av en säkerhetspolitisk kris eller krig. De frivilliga försvarsorganisationerna bör ha en tydlig roll i en sådan planering.

Försvarsberedningen konstaterar att det finns många viktiga lärdomar att dra från flyktingkrisen under hösten 2015, även för totalförsvaret.

Försvarsberedningen understryker vidare ”vikten av att de frivilliga försvarsorganisationerna bereds möjligheter och resurser att snabbt möta denna nya kravbild”.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser positivt på de möjligheter som redan i dag finns för frivilliga att bistå samhället med stöd vid olyckor och större fredstida kriser. Frivilliga försvarsorganisationer, Svenska Röda Korset och Frivilliga Resursgruppen är exempel på aktörer som tillsammans med spontanfrivilliga spelar en viktig roll vid större olyckor, t.ex. skogsbränder. Skogsbrandsutredningens förslag i fråga om vägledning är i det sammanhanget av stor vikt, även för andra typer av olyckor eller kriser. Utskottet instämmer också med Försvarsberedningen – liksom det gjorde i betänkande 2017/18:F6U7 – om att den fredstida krisberedskapen stärks genom att de frivilliga försvarsorganisationerna har en viktig roll i totalförsvaret.

Utskottet kan konstatera att trots de positiva effekter frivillighet har för att hantera svåra situationer så kan exempelvis ersättningsfrågor, sekretessfrågor och finansiering komplicera nyttjandet av frivilliga i specifika räddningssituationer. Utskottet instämmer dock med Räddningstjänstutredningen i att det finns möjligheter för kommunerna själva och andra aktörer, som MSB, att fortsätta utvecklingen av resurssamverkan.

Mot bakgrund av regeringens beredning av nyss avslutade utredningar och Försvarsberedningens rapporter ser inte utskottet skäl att för närvarande vidta några ytterligare åtgärder på området. Motionsyrkandet avstyrks.

Fyrverkerier

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om fyrverkerier.

Motionerna

Ingela Nylund Watz (S) anför i motion 2018/19:1182 att problemen med felaktig och olovlig användning av fyrverkerier och smållare på många håll i landet utgör ett växande problem som skapar allmän oro och otrygghet. Kommunerna har genom den lokala ordningsstadgan möjlighet att reglera när och var

fyrverkerier får användas, och lagstiftningen ger polisen möjlighet att ingripa vid direkta lagöverträdelse som t.ex. om åldersgränser för inköp och användande inte respekteras. Branschen har också sedan ett antal år tagit ett större ansvar för att begränsa försäljningen av pyroteknik. Problemet är dock så omfattande att polisen omöjligt kan ingripa och stävja missbruket. Motionärerna föreslår att möjligheterna att lagstifta om tillståndsprövning för alla fyrverkerier bör ses över.

I motion 2018/19:2294 skriver Elisabeth Falkhaven och Emma Hult (båda MP) att fyrverkerier enligt ordningslagen inte får användas utan tillstånd av Polismyndigheten om användningen innebär en risk för skada på person eller egendom. Trots detta dör varje år ett antal husdjur på grund av att de blivit så skrämde av smällare, fyrverkerier eller raketer. Varje år skadas också både barn, ungdomar och vuxna vid användandet av smällare, raketer och fyrverkerier. Därmed finns det en uppenbar risk för skada på person och egendom. Smällare, raketer och fyrverkerier börjar dessutom ofta användas flera dagar innan den speciella dag som ska firas infaller och håller ofta på flera dagar efteråt. Motionärerna anser att man bör lagstifta om att enbart tillåta användandet av fyrverkerier, raketer och smällare vid offentliga arrangemang, när den som anordnar fyrverkerierna tydligt har låtit det komma till allas kännedom vid vilka tider och var arrangemanget ska genomföras.

Bakgrund

Pågående arbete och gällande ordning

MSB är den myndighet som på regeringens uppdrag skriver föreskrifter och allmänna råd som rör hanteringen av fyrverkerier. Föreskrifterna bygger på lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor, förkortad LBE, och förordningen (2010:1075) om brandfarliga och explosiva varor. Hela lagstiftningen har som mål att fyrverkerier och andra brandfarliga och explosiva varor ska hanteras så säkert som möjligt, dvs. att om den som hanterar explosiva varor följer de regler och föreskrifter som finns tillgängliga så ska risken att skadas av en explosivvara vara liten. Lagen ska även förhindra s.k. obehörigt förfarande med vilket menas att den som hanterar de explosiva varorna måste uppfylla tillämpliga paragrafer i lagstiftningen. I den sistnämnda skrivelsen skulle missbruk kunna tolkas in, enligt MSB.

MSB har genom åren bl.a. tagit bort vissa artiklar som allmänheten får hantera utan tillstånd och som ställt till skada. Från och med den 1 juli 2019 kommer det att krävas tillstånd och särskild utbildning för att få använda raketer med styrpinne. Anledningen är att denna typ av raketer är överrepresenterade i skadestatistiken. MSB har tidigare anfört att en begränsad tillgänglighet indirekt även bör bidra till ett minskat missbruk (dnr 2018-00625). För att minska antalet fyrverkerioluckyckor informerar MSB också om riskerna med fyrverkerier, t.ex. genom artiklar och annonser i tidningar och via sin webbplats.

Tillstånd till användning, handel och förvaring av fyrverkerier enligt LBE prövas av den kommun där verksamheten ska äga rum. Om det behövs tillstånd till användning av fyrverkerier enligt ordningslagen (1993:1617) är det Polismyndigheten på orten som handlägger detta. Att verksamheter med fyrverkerier följer lagstiftningen kontrolleras också genom tillsyn av MSB och respektive kommun.

I februari 2017 svarade det dåvarande statsrådet Anders Ygeman på en skriftlig fråga från riksdagen (fr. 2016/17:745) om vilka åtgärder han avsåg att vidta för att underlätta för kommuner att införa lokala fyrverkeriförbud och försvåra för enskilda att få tillgång till fyrverkeripjäser:

Av ordningslagen följer att fyrverkerier inte får användas utan tillstånd av Polismyndigheten om användningen innebär en risk för skada på person eller egendom. Regeringen har vidare bemyndigat kommunerna att meddela de ytterligare föreskrifter som behövs för att förhindra att människors hälsa eller egendom skadas till följd av användningen av pyrotekniska varor. Det är också kommunerna som ger tillstånd att sälja fyrverkerier och som i tillståndet sätter upp de villkor som behövs för att hindra, förebygga och begränsa olyckor och skador på liv, hälsa, miljö eller egendom. Det är straffbart att använda fyrverkerier utan tillstånd av Polismyndigheten eller i strid med en lokal föreskrift. Den som använder fyrverkerier på ett sätt som kan leda till skada på person eller egendom kan också göra sig skyldig till andra typer av brott.

Regeringen ansåg således att det fanns möjligheter att inom ramen för gällande lagstiftning begränsa och ingripa när användandet av fyrverkerier innebär en risk att skada andra, och utgick från att polisen och kommunerna agerar med de lagliga möjligheter som finns för att stävja problemet. Regeringen hade inte för avsikt att vidta några ytterligare åtgärder vid den aktuella tidpunkten men avsåg att följa frågan framöver.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser – liksom det gjorde i bl.a. betänkande 2017/18:FöU7 – att det är förenat med ett stort personligt ansvar att använda sig av fyrverkerier, både för egen och för andras säkerhet och trivsel. I likhet med regeringen anser dock utskottet att det finns möjligheter att inom ramen för gällande lagstiftning begränsa och ingripa när användandet av fyrverkerier innebär en risk för att skada andra. Utskottet förutsätter, liksom regeringen, att polisen och kommunerna agerar med de lagliga möjligheter som finns för att stävja problemet. Det är emellertid positivt att regeringen avser att fortsätta att följa frågan.

Utskottet anser inte att det för närvarande finns skäl att föreslå ytterligare åtgärder i fråga om fyrverkerianvändning. De aktuella motionsyrkandena avstyrks.

Explosiva varor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om explosiva varor.
Jämför reservation 33 (SD) och 34 (M, C, KD).

Motionerna

Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkar i motion 2018/19:136 på en skärpning av lagen om brandfarliga och explosiva varor (yrkande 3). Motionärerna föreslår att maxstraffet för den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot tillståndsplikten för den som hanterar, överför, importerar eller exporterar explosiva varor enligt 16 § höjs från två års fängelse till tre års fängelse. Vidare föreslår motionärerna att straffet för sådant uppsåtligt brott som bedöms som grovt ska höjas och ge fängelse i lägst två och högst sex år. Vid synnerligen grovt brott anser motionärerna att straffet bör höjas till fängelse i lägst fyra och högst åtta år.

I motion 2018/19:2589 konstaterar Johan Pehrson m.fl. (L) att handgranater saknar fredlig användning. Trots detta klassas handgranater inte som vapen utan sorterar under lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor. Polisen har framhållit att handgranater blivit en allt vanligare form av beväpning för den organiserade brottsligheten. Motionärerna föreslår därför att handgranater bör klassas som vapen (yrkande 10).

Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) skriver i motion 2018/19:2819 att Sverige har allvarliga problem med brott kopplade till kriminella uppgörelser. Enligt polisen finns det i dag runt 5 000 kriminella aktörer och 200 kriminella gäng i landet. Våldet ökar i både omfattning och grovhet, inklusive ett ökat användande av sprängmedel. Flera ytterligare straffskärpningar bör genomföras för att bättre bekämpa kriminella gäng och grov organiserad brottslighet. Därför yrkar motionärerna på att innehav av handgranater bör rubriceras som vapenbrott (yrkande 33).

I motion 2018/19:2861 anför Johan Hedin m.fl. (C) att det i dag är allt vanligare att handgranater används vid gängkonflikter och vid grov organiserad brottslighet. Motionärerna vill att det gränslösa våld där även barn har blivit offer måste få ett slut och yrkar därför på att handgranater ska klassas som vapen och att otillåten hantering av handgranater bör klassas som vapenbrott (yrkande 13).

Bakgrund

Tidigare behandling

I betänkande 2016/17:FöU10 tillstyrkte utskottet regeringens proposition 2016/17:92 Skärpta straff för brott mot tillståndsplikten för explosiva varor.

Riksdagen biföll förslaget (rskr. 2016/17:195). Med anledning av två följd-motionsyrkanden föreslog utskottet dessutom ett tillkännagivande som innebär att regeringen bör utreda möjligheten att höja minimistraffet för grovt brott mot tillståndsplikten enligt lagen om brandfarliga och explosiva varor (LBE) till två års fängelse.

Utskottet tillstyrkte i betänkande 2017/18:FöU13 regeringens proposition 2017/18:116 om en tillfällig amnesti för explosiva varor. Riksdagen biföll förslaget (rskr. 2017/18:107). Syftet med förslaget var att minska antalet illegala explosiva varor i samhället. Utskottet uttryckte i betänkandet att tillgången till explosiva varor många gånger är en förutsättning för att grova våldsbrott ska begås och ökar risken för att våldssituationer får svåra följder samt att förekomsten av illegala explosiva varor innebär ökade risker för att varan hanteras och förvaras på ett sätt som inte är betryggande ur säkerhetssynpunkt. Det är därför viktigt att begränsa antalet illegala explosiva varor i samhället, ansåg utskottet.

Pågående arbete och gällande ordning

Som svar på den skriftliga frågan 2014/15:760 om klassningen av handgranater angav inrikesminister Anders Ygeman (S) följande:

Regeringen ser allvarligt på att förekomsten av handgranater inom kriminella kretsar ökar. Vapenlagens (1996:67) bestämmelser är tillämpliga på skjutvapen och ammunition och på vissa föremål som i lagen jämföras med skjutvapen. En förutsättning för att det ska vara fråga om ett skjutvapen är att vapnet kan skjuta ut projektiler av olika slag. Med hänsyn till handgranaters konstruktion omfattas inte dessa av vapenlagens bestämmelser, som Roger Haddad påpekar, utan i stället av lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor. Denna indelning överensstämmer med de internationella regelverken om skjutvapen och explosiva varor. Både vapenlagen och lagen om brandfarliga och explosiva varor innehåller bl.a. krav på tillstånd och straffansvar för den som bryter mot tillståndskraven. Det finns enligt min uppfattning inte någon anledning att förändra de aktuella lagarnas tillämpningsområden.

Justitieukskottet tillstyrkte i betänkande 2017/18:JuU8 regeringens förslag till lagändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor (prop. 2017/18:26, rskr. 2017/18:65). Justitieukskottet delade i betänkandet regeringens oro för den ökade förekomsten av illegala vapen och handgranater i samhället och det hot mot människors trygghet som detta innebär. För att motverka den utvecklingen ansåg utskottet i likhet med regeringen att straffen för bl.a. brott mot lagen om brandfarliga och explosiva varor bör skärpas. Den föreslagna lagändringen medför att straffskalorna för grovt brott mot tillståndsplikten för explosiva varor ändras från fängelse i lägst ett och högst fyra år till fängelse i lägst två och högst fem år. Minimistraffen för de synnerligen grova brotten höjs från fängelse i tre år till fängelse i fyra år. Slutligen föreslogs att straffmaximum för brott mot tillståndsplikten för explosiva varor av normalgraden ändras från fängelse i två år till fängelse i tre år. Lagändringen trädde i kraft den 1 januari 2018.

Utskottets ställningstagande

Det är viktigt att begränsa antalet illegala explosiva varor i samhället eftersom tillgången till explosiva varor många gånger är en förutsättning för att grova våldsbrott ska begås och ökar risken för att våldssituationer får svåra följder. Förekomsten av illegala explosiva varor innebär dessutom ökade risker för att varan hanteras och förvaras på ett sätt som inte är betryggande ur säkerhets-synpunkt. Utskottet välkomnar de straffskärpningar som genomförts och noterar att de innebär att straffskalan för brott mot lagen om brandfarliga och explosiva varor nu motsvarar straffskalan för brott mot vapenlagen. Utskottet ser i nuläget ingen anledning att vidta ytterligare åtgärder inom området. Motionsyrkandena avstyrks.

Informations- och cybersäkerhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om informations- och cybersäkerhet.

Jämför reservation 35 (M), 36 (SD) och 37 (C).

Motionerna

Edward Riedl (M) anför i motion 2018/19:923 att det under de senaste åren vid flera tillfällen har framkommit att svenska myndigheters arbete med informationssäkerhet är bristfällig. Motionären pekar på att kunskap är en viktig faktor för att klara av att hålla en tillräckligt hög nivå i fråga om informationssäkerhet. I motionen föreslås att den offentliga förvaltningens arbete med informationssäkerhet ses över.

I motion 2018/19:2900 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) förs fram att svenska myndigheters säkerhetsarbete generellt sett inte har hållit jämna steg med digitaliseringen, och det är därför viktigt att det finns en tydlig ledning i det arbetet. Motionärerna föreslår att regeringen tar ledningen för att på ett operativt sätt stödja myndigheternas säkerhetsarbete (yrkande 27).

I samma motion anføres att den offentliga sektorns ansvar gentemot medborgarna att upprätthålla sekretess och den personliga integriteten är stort. Ska Sverige klara omställningen till ett digitalt samhälle krävs en tydlig kompetensförsörjning och utveckling av ledningen inom den offentliga sektorn, menar motionärerna som föreslår att det bör införas ett fortbildningskrav inom informationssäkerhet för personer på ledande positioner i den offentliga sektorn (yrkande 28).

Jessica Rosencrantz m.fl. (M) understryker i motion 2018/19:2901 att det blir allt vanligare med it-angrepp mot samhällsviktig infrastruktur. Det är dock inte bara skyddet mot digitala angrepp som måste stärkas. Också skyddet kring exempelvis telemaster måste hålla en hög säkerhetsnivå. Motionärerna anser

att it-infrastrukturen i hela landet bör ha ett skydd som motsvarar det försämrade säkerhetspolitiska läget (yrkande 52).

I motion 2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) påtalas att åtgärder behöver vidtas för att säkra upp it-hantering och stärka it- och cybersäkerheten generellt, inte minst för de verksamheter, privata och offentliga, som äger och driver samhällsviktig verksamhet, infrastruktur eller i övrigt hanterar frågor som rör rikets säkerhet. Motionärerna menar att det är uppenbart att dagens regelverk inte varit tillräckligt för att få exempelvis kommuner att arbeta systematiskt med informations säkerhet. I motionen föreslås att de befintliga regelverk som styr kommunernas informations- och cybersäkerhet inklusive tillsyn, ses över (yrkande 20).

I samma motion anförs att då statsunderstödda cyberaktiviteter mot Sverige också riktar sig mot industrin, forskningen och kritisk infrastruktur är det viktigt att ta fram strategier och konkreta förslag för att motverka och hantera också denna typ av cyberspionage. Motionärerna föreslår att förslag för att motverka den ökade trenden med cyberbaserat industriellt ekonomiskt spionage tas fram (yrkande 21).

Motionärerna anför också att effektiva åtgärder för att förstärka säkerheten i nätverks- och informationssystemen förutsätter åtgärder på EU-nivå. I motionen föreslås att regeringen bör verka för att EU ska få en större och tydligare roll vad gäller cybersäkerhet (yrkande 22).

I motionen föreslås avslutningsvis att Sverige bör bli bättre på att kunna möta hybridhot i form av påverkanskampanjer såväl som cyberattacker (yrkande 23).

Björn Söder m.fl. (SD) för i motion 2018/19:1381 fram att spioneri och regelrätta cyberattacker över nätet i dag har blivit vardag. Militär underrättelsetjänst, terrorister och organiserad brottslighet kommer att använda sig av informationsteknologi i allt högre utsträckning. Detta gör det allt viktigare att skydda t.ex. betalsystem, energiförsörjning och transporter. Motionärerna anser att Sverige bör skaffa sig ett aktivt informationsteknologiskt försvar (aktiv cyberförmåga) och att en samordnande myndighet bör ansvara för att den offentliga sektorn skyddas mot angrepp genom tillräckligt skydd och tillräcklig kompetens (yrkande 17).

Bakgrund

Tidigare behandling

I betänkande 2017/18:FöU4 behandlade utskottet regeringens skrivelse om en nationell strategi för samhällets informations- och cybersäkerhet (skr. 2016/17:213). I skrivelsen redogjorde regeringen för att det finns ett stort behov av att utveckla samhällets informations- och cybersäkerhet. Strategin ska ses som ett uttryck för regeringens övergripande prioriteringar och syftar till att utgöra en plattform för Sveriges fortsatta utvecklingsarbete inom området. Huvudsyftena med strategin är att bidra till att skapa långsiktiga förutsätt-

ningar för samhällets aktörer att arbeta effektivt med informations- och cybersäkerhet samt att höja medvetenheten och kunskapen i hela samhället. Regeringen vill genom strategin även stödja de insatser och det engagemang som redan finns i samhället för att stärka informations- och cybersäkerheten. Strategin omfattar därmed hela samhället, dvs. statliga myndigheter, kommuner och regioner, företag, organisationer och privatpersoner. Av strategin framgår regeringens målsättningar och vad den avser att verka för.

Utskottet såg i betänkandet positivt på regeringens nationella strategi som den ansåg kommer att bidra till att skapa långsiktiga förutsättningar för informations- och cybersäkerheten för hela det svenska samhället. Utskottet föreslog att riksdagen skulle lägga skrivelsen till handlingarna.

I betänkande 2017/18:FöU14 om informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster ställde sig utskottet bakom regeringens förslag till lag om informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster i syfte att genomföra EU:s s.k. NIS-direktiv (dvs. direktivet om nät- och informationssäkerhet) i svensk rätt.

Utskottet har också, bl.a. i betänkande 2017/18:FöU6, gett stöd åt regeringens intention att verka för ett effektivt cyberförsvar med förmågan att förebygga, upptäcka och hantera cyberangrepp, både för militär och för civil verksamhet.

Pågående arbete

I regeringens rapport *Genomförandet av Nationella säkerhetsstrategin – delrapport 2018* (januari 2019) anger regeringen att för att öka effektiviteten i genomförandet av den nationella strategin för informations- och cybersäkerheten beslutade den i juli 2018 om en komplettering av strategin. Syftet med kompletteringen är bl.a. att utveckla och tydliggöra ansvar och roller för genomförandet och den innehåller en översikt av regeringens aktiviteter för att genomföra strategin. Totalt anges 52 olika aktiviteter varav ett urval lyfts fram i delrapporten. Regeringen gav i uppdrag åt MSB, Försvarets radioanstalt (FRA), Försvarets materielverk, Försvarsmakten, Post- och telestyrelsen, Polismyndigheten och Säkerhetspolisen att ta fram en samlad informations- och cybersäkerhetsbehandlingsplan för åren 2019–2022 för dessa myndigheters arbete utifrån målen i informations- och cybersäkerhetsstrategin. Den gemensamma handlingsplanen (publ. MSB1351) presenterades den 5 mars 2019 av Samverkansgruppen för informationssäkerhet (SAMFI).

Regeringen anger vidare i sin rapport att lagstiftningen på informations- och cybersäkerhetsområdet har stärkts. En ny lag om informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster trädde i kraft den 1 augusti 2018. Lagen genomför EU:s direktiv om åtgärder för en hög gemensam nivå på säkerhet i nätverks- och informationssystem (NIS-direktivet) i svensk rätt.

Främmande makts intresse för det som behöver hållas hemligt med hänsyn till Sveriges säkerhet och för i övrigt säkerhetskänslig verksamhet är stort. Det

finns ett högt och ständigt pågående underrättelsehot mot Sverige, understryker regeringen. Med detta ökar betydelsen av att skydda det mest skyddsvärda. Regeringen har under 2018 vidtagit flera åtgärder på området. Försvarsmakten fick i 2018 års regleringsbrev uppdraget att identifiera och redovisa åtgärder som kan bidra till att ytterligare utveckla arbetet för att skydda de mest skyddsvärda verksamheterna inom försvarssektorn i Sverige mot de allvarligaste hoten. I uppdraget ingick att inhämta synpunkter från FRA och Säkerhetspolisen som fick motsvarande uppdrag den 6 april 2017.

Genom en ändring i den nuvarande säkerhetsskyddsförordningen har det från den 1 april 2018 införts krav på samråd med Säkerhetspolisen och Försvarsmakten inför viss utkontraktering av säkerhetskänslig verksamhet. Arbetet med en ny säkerhetsskyddslag och en ny säkerhetsskyddsförordning som stärker skyddet för Sveriges säkerhet har slutförts. Den nya lagstiftningen trädde i kraft den 1 april 2019. Utredningen om vissa säkerhetsskyddsfrågor, som har i uppdrag att se över säkerhetsskyddslagen när det gäller utkontraktering av säkerhetskänslig verksamhet, sanktioner och tillsyn, har fått i uppdrag att även se över skyldigheten att ingå säkerhetsskyddsavtal vid överenskommelser med utomstående som berör den säkerhetskänsliga verksamheten. Utredningen överlämnade i slutet av november Betänkande av utredningen om vissa säkerhetsskyddsfrågor – kompletteringar till den nya säkerhetsskyddslagen (SOU 2018:82). Betänkandet bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Säkerhetsfrågorna är viktiga när den offentliga förvaltningen digitaliseras i allt högre utsträckning, anger regeringen vidare. Myndigheten för digital förvaltning har inrättats och ska bedriva sitt arbete med digitalisering av den offentliga förvaltningen på ett sätt som säkerställer skyddet av säkerhetskänslig verksamhet och informationssäkerhet i övrigt samt skyddet av den personliga integriteten. I syfte att öka säkerheten i den offentliga förvaltningen har regeringen även gett flera myndigheter uppdrag avseende säkert elektroniskt informationsutbyte samt säker och effektiv tillgång till grunddata. Det är regeringens målsättning att det internationella samarbetet kring cybersäkerhet ska stärkas. Sverige har under det senaste året varit involverat i relevanta internationella processer (inom bl.a. FN, EU, OSSE och i partnerskapet med Nato) och i samarbeten med likasinnade länder (i Norden, närområdet, inom EU och med globala partner). Arbetet pågår enligt regeringen med att integrera cybersäkerhetsfrågorna även i Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik och att stärka samverkan inom ramen för EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik, inklusive i frågan om hur hot och antagonistiska aktörer ska hanteras genom diplomatiska och utrikespolitiska instrument.

Av MSB:s årsredovisning för 2018 framgår att det på webbsidan informationssäkerhet.se finns uppdaterade vägledningar och metodstöd för myndigheter, företag och organisationer oavsett storlek, och en särskild vägledning riktar sig till småföretag. Kampanjen TÄNK SÄKERT – skydda din viktigaste information! riktad till allmänhet och småföretag har genomförts i samarbete med bl.a. Polisen och Verksamt.se m.fl.

Riksrevisionen genomför just nu en granskning av risker med föråldrade it-system i statlig verksamhet. Resultatet av granskningen kommer att presenteras i en rapport med planerad publicering i juni 2019.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser fortsatt positivt på regeringens nationella strategi för samhällets informations- och cybersäkerhet för att kunna uppnå och bevara konfidentialitet, riktighet och tillgänglighet av information, inklusive det arbete som bedrivits sedan denna nationella strategi först publicerades.

Den nationella och internationella digitalisering som sker i dag går i rasande fart och för inte bara med sig möjligheter till utveckling. Det finns alltför många dagsaktuella exempel på hur obehöriga aktörer kommit åt eller fått möjligheter att komma åt känslig information. Inte minst Riksrevisionens granskningar har visat på att informations- och cybersäkerheten hos svenska myndigheter inte utvecklats tillräckligt under ett antal år. Utskottet ser det därför som välkommet att en strategi på området presenterats av regeringen och att den följs upp regelbundet. Detta kommer att bidra till att skapa långsiktiga förutsättningar för informations- och cybersäkerheten för hela det svenska samhället.

När det gäller en generell förstärkning av informations- och cybersäkerheten, specifika åtgärder för en systematisk och samlad ansats i arbetet och en översyn av de regelverk som styr kommunernas krav på området anser utskottet likt med regeringen att den aktuella strategin är själva basen för att kunna säkerställa just en systematisk och samlad ansats i arbetet med informations- och cybersäkerhet. Utskottet ser därför positivt på att regeringen inom ramen för denna strategi avser att bl.a. verka för att öka tydligheten i myndighetsstyrningen och lyfta fram betydelsen av ett tillfredsställande informations- och cybersäkerhetsarbete internt på myndigheter, att ta fram en nationell modell för systematiskt arbete samt att verka för att samverkan och informationsdelning kan stärkas på området. Utskottet anser också att regeringens arbete med att verka för att säkerhetsskyddslagstiftningen bättre motsvarar de förändrade kraven på säkerhetsskydd inom informationssäkerhetsområdet är välkommet, bl.a. genom ett adekvat system för sanktioner och en effektiv tillsyn. Att NIS-direktivet genomförs effektivt och att det etableras en adekvat styrning och tillsyn av säkerheten i nätverk och informationssystem i samhällsviktig verksamhet är också viktigt för helheten. Utskottet vill även framhålla betydelsen av att myndigheterna inom SAMFI i fortsätter att bidra till att stärka informations- och cybersäkerheten i landet.

När det gäller förslaget om en samordnande eller ny myndighet för cybersäkerhet anser utskottet i grunden att arbetet med frågan är ett ansvar för hela samhället och alla aktörer. I enlighet med den vedertagna ansvarsprincipen bör berörda aktörer ansvara för att identifiera och hantera informationspåverkan inom sina respektive ansvarsområden. Utskottet instämmer med regeringen om att det i sammanhanget är särskilt viktigt med samverkan och en gemensam

riktning för arbetet på området, för ingen kan klara av säkerhetsutmaningarna ensam. Även Försvarsberedningen ger uttryck för detta i sin rapport Motståndskraft.

Regeringens nyligen presenterade förslag om att upprätta ett nationellt center för att öka informations- och cybersäkerheten bedöms av utskottet kunna fördjupa samverkan mellan relevanta aktörer. I överenskommelsen mellan S, C, L och MP som träffades i januari 2019 anges dessutom att en ny myndighet ska inrättas för att stärka det psykologiska försvaret, bl.a. för att motverka påverkansoperationer. Utskottet ser sammantaget positivt på denna utveckling.

Utskottet anser att det med anledning av det arbete som bedrivs inte finns skäl att vidta ytterligare åtgärder för tillfället i fråga om informations- och cybersäkerhetsarbete. Då motionärernas intentioner alltså får anses vara tillvaratagna avstyrker utskottet samtliga motionsyrkanden på området.

Lokala säkerhetsnämnder vid kärntekniska anläggningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om lokala säkerhetsnämnder vid kärntekniska anläggningar.

Motionen

I motion 2018/19:2275 av Jörgen Warborn (M) anförs om de lokala säkerhetsnämnderna vid de kärntekniska anläggningarna vilka är sammansatta av lokala politiker från det geografiska område som utgör beredskapszon vid respektive kärnteknisk anläggning. Respektive kommun nominerar personer, och regeringen tillsätter nämnden. Slutbetänkandet av Strålsäkerhetsutredningen (SOU 2011:18) föreslår att sammansättningen av de lokala säkerhetsnämnderna ändras så att representanter för intresseorganisationer ska kunna nomineras till nämnderna. Detta skapar en uppenbar risk att nämnderna kan utvecklas till plattformar för olika sakpolitiska intressen, menar motionären som i stället förordrar en ordning som innebär att allmänheten och lokala miljöorganisationer ska kunna bjudas in till vissa öppna möten så att det ges möjlighet att ställa frågor om säkerhet och beredskap.

Vidare föreslås i slutbetänkandet en minskning av antalet ledamöter från nuvarande maximalt 13 till högst nio ledamöter. Då en del kommuner har flera grannkommuner och regioner som berörs försvåras behovet av en bred förankring om antalet ledamöter minskas. Antalet ledamöter i nämnderna bör kunna vara olika till antalet beroende på dessa förhållanden. Lämpligen anges antalet ledamöter till lägst nio och högst 13, menar motionären som sammanfattningsvis föreslår att det ovan anförda beaktas inför en eventuell proposition på området.

Bakgrund

Pågående arbete

Utskottet har tidigare inhämtat information från Miljö- och energidepartementet om att Strålsäkerhetsutredningen nu betraktas som färdigberedd inom Regeringskansliet. Utredningen ledde dels till ändringar i strålskyddsförordningen (1988:293) om ett förbud mot att utan tillstånd införa, tillverka, förvärva, inneha, använda, överlåta eller upplåta starka laserpekare (SFS 2013:1044), dels till att riksdagen kom att anta regeringens förslag till lag om ändring i strålskyddslagen (1988:220) i enlighet med proposition 2016/17:55 (bet. 2016/17:FöU9, rskr. 2016/17:177). Därigenom är det sedan den 1 september 2018 förbjudet att yrkesmässigt låta någon som inte har fyllt 18 år sola i ett kosmetiskt solarium. Dessa ändringar har förts in i den nya strålskyddslagen.

Regeringen beslutade dock i juni 2017 att en särskild utredare ska undersöka behovet av ändringar i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet (kärntekniklagen) och förordningen (1984:14) om kärnteknisk verksamhet och vid behov även föreslå ändringar i strålskyddslagen och nödvändiga följdändringar i miljöbalken och finansieringslagstiftningen (dir. 2017:76). Lokala säkerhetsnämnder behandlas i kärntekniklagen. Uppdraget redovisas i april 2019.

Riksrevisionen genomför just nu en granskning av säkerhetsarbetet vid kärnteknisk verksamhet. Resultatet av granskningen kommer att presenteras i en rapport med planerad publicering i november 2019.

Utskottets ställningstagande

Utskottet är mot bakgrund av utredningen av kärntekniklagen inte berett att föregripa regeringens beredningsarbete genom att föreslå åtgärder i fråga om lokala säkerhetsnämnder, liksom det uttryckts i bl.a. betänkande 2017/18:FöU11. Motionen avstyrks.

Statens haverikommission

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om Statens haverikommission.

Motionen

I motion 2018/19:1009 anger Borian Åberg (M) att det i förordningen (2007:860) med instruktion för Statens haverikommission framkommer att myndighetschefen och utredningsledarna ska ha domarerfarenhet. Myndigheten förfogar i dag över egen utredningsexpertis, och motionären anser att

kravet på domarerfarenhet är omodernt och hindrar anställda utan domarerfarenhet från att utvecklas inom myndigheten. I lagen och förordningen om undersökning av olyckor (1990:712) finns det heller inget uttryckligt krav på domarkompetens. Motionären yrkar därför på att kravet på domarerfarenhet i förordningen med instruktion för myndigheten ändras.

Bakgrund

Gällande ordning

I 1 § förordningen (2007:860) med instruktion för Statens haverikommission anges att ”Statens haverikommission genomför undersökningar enligt lagen (1990:712) om undersökning av olyckor och samverkar med berörda myndigheter i deras olycksförebyggande verksamhet. Haverikommissionen samverkar även med myndigheter och organisationer i andra länder i frågor som ligger inom myndighetens verksamhetsområde”.

Av paragrafen framgår vidare: ”Haverikommissionen är behörig myndighet för säkerhetsutredningar enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 996/2010 av den 20 oktober 2010 om utredning och förebyggande av olyckor och tillbud inom civil luftfart och om upphävande av direktiv 94/56/EG”.

Av 4 § framgår: ”Minst en av haveriutredarna vid myndigheten ska vara jurist och ha domarerfarenhet”. I 6 § står att de ”undersökningar och säkerhetsutredningar som avses i 1 § leds av myndighetschefen eller av en haveriutredare som är jurist och har domarerfarenhet”. Enligt 10 § ska ”generaldirektören vara jurist och ha domarerfarenhet”.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill understryka hur centralt det är att Statens haverikommission gör kompetenta juridiska överväganden när ansvaret för olyckor bedöms. Regeringen har därför valt att ange att undersökningar och säkerhetsutredningar ska ledas av myndighetschefen eller av en haveriutredare som är jurist och har domarerfarenhet. Utskottet delar i grunden den uppfattningen och har för närvarande inte heller något underlag för att förslå några förändringar i fråga om detta. Motionen avstyrks.

Reservationer

1. Stärkt krisledningsförmåga, punkt 2 (M)

av Beatrice Ask (M), Jan R Andersson (M), Pål Jonson (M) och Alexandra Anstrell (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2817 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 2 och

2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 10.

Ställningstagande

Vi anser att den svenska modellen med självständiga och sinsemellan likställda myndigheter har många fördelar. Det kan dock försvåra snabba och resoluta ingripanden när en kris uppkommer som spänner över flera myndigheters ansvarsområden. Det kan i sådana situationer finnas anledning att ha en tydligare hierarki med en krisledande instans som har befogenhet att i ett krisläge styra över andra myndigheter.

En erfarenhet från den stora skogsbranden i Västmanland 2014 var att krisledningen blev mer strukturerad och metodisk efter statens övertagande då en ny samlad räddningsledning etablerades (se den s.k. Skogsbrandsutredningens rapport, s. 103). Ett möjligt alternativ är att regeringen ges möjlighet att i en kris särskilt förordna om att en viss instans ska få krisledande befogenhet och beslutsrätt över andra myndigheters resurser. Detta skulle kräva att Regeringskansliets förmåga att identifiera och följa kriser samt att agera i en kris förbättras. Även av andra skäl bör myndigheternas inbördes förhållanden i samband med kriser ses över, i syfte att skapa en effektivare modell för krishantering.

Det är kommunerna som har ansvaret för det lokala krisarbetet. De måste känna att det finns både stöd och ekonomiska och personella resurser och bra samverkan så att de kan fullgöra sina uppgifter. Staten bör ta ett större ansvar för det lokala krisarbetet och underlätta för kommunerna. Förutom att underlätta ekonomiskt för de utsatta kommunerna måste länsstyrelsernas kompetens och resurser för krishantering stärkas.

Vidare behöver statens tillsyn stärkas. Det gäller resurser, kompetens och arbetsformer. Det innebär bl.a. att länsstyrelserna bör prioritera tillsynsuppgifterna inom området skydd mot olyckor högre.

Vi föreslår sammanfattningsvis att det bör skapas en modell för snabbare och tydligare statlig krisledning. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkänna detta för regeringen.

2. Särskild lagstiftning för hantering av civila kriser, punkt 3 (M)

av Beatrice Ask (M), Jan R Andersson (M), Pål Jonson (M) och Alexandra Anstrell (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2817 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 5 och

2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 13.

Ställningstagande

Reglerna i 13 kap. regeringsformen om krig och krigsfara ökar handlingsutrymmet för de högsta statsorganen i krig, krigsfara och ”sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller krigsfara” så att de åtgärder som situationen kräver kan vidtas. Vi menar att det för civila kriser inte finns motsvarande särskilda regleringar som ökar handlingsutrymmet för statsorganen.

Grundlagsutredningen lade i sitt betänkande från 2008 fram förslag om att i regeringsformen föra in särskilda regler om hur civila kriser ska kunna hanteras (SOU 2008:125 s. 521 f.). Behovet av sådan lagstiftning har bl.a. påtalats av Tsunamikommissionen (SOU 2005:125 s. 308). Förslagen i Grundlagsutredningen innebar bl.a. att regeringens normgivningskompetens skulle kunna vara större i en nödsituation.

Vi föreslår att möjligheten bör prövas att införa särskild lagstiftning om hanteringen av civila kriser. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkänna detta för regeringen.

3. Utveckling av det civila försvaret, punkt 4 (M)

av Beatrice Ask (M), Jan R Andersson (M), Pål Jonson (M) och Alexandra Anstrell (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2821 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 1 och
avslår motionerna

2018/19:766 av Roger Richtoff m.fl. (SD) yrkandena 2 och 27,

2018/19:2472 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 5 och

2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 6.

Ställningstagande

Det civila försvaret tar sin utgångspunkt i samhällets krisberedskap och syftar till att inför och under höjd beredskap samt under krig värna befolkningen, säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna samt bidra till Försvarsmaktens förmåga att möta ett väpnat angrepp.

I ett läge där vi står inför sektorsövergripande hot måste vi kunna möta dessa med samhällets alla resurser. Samverkan mellan Försvarsmakten och polisen måste t.ex. bli bättre. Civil-militär samverkan handlar också om hur det civila samhället kan stödja Försvarsmakten, inte minst i händelse av kris och krig.

Efter att ha legat för fäfet under många år har nu ett omfattande arbete påbörjats för att stärka det civila försvaret. I sammanhanget vill vi lyfta fram behovet av att krigsplacera människor och att överväga ett eventuellt återinförande av civilplikten. En återaktivering av civilplikten kan även bidra med ett mervärde och ökad samhällsförankring för nya svenskar.

Vi föreslår sammanfattningsvis att åtgärder vidtas för att stärka den civil-militära samverkan. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

4. Utveckling av det civila försvaret, punkt 4 (SD)

av Roger Richtoff (SD), Josef Fransson (SD) och Caroline Nordengrip (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:766 av Roger Richtoff m.fl. (SD) yrkandena 2 och 27 samt
avslår motionerna

2018/19:2472 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 5,

2018/19:2821 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 1 och

2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 6.

Ställningstagande

Under kalla kriget och fram till 2000 hade Sverige ett betydande civilt försvar med civilplikt. Civilförsvaret bör i betydlig mån återupprättas, anser vi. Det militära försvaret kan inte fungera utan det civila försvaret, som är en vital del av totalförsvaret. Ett trovärdigt och fungerande totalförsvaret kräver att den civila delen, likaväl som den militära, är väl samövat och finansierat och att tydliga mål redan finns i fredstid. Det är inte tillräckligt att det civila försvaret endast förutsätts kunna sköta sin uppgift under fem till tio dagar. Det civila försvaret bör i stället ges i uppdrag att kunna lösa sin uppgift uthålligt i minst fem månader, dvs. kontinuerligt så länge som ett krig eller krigshot pågår. Vi föreslår således att det civila försvaret bör ges förutsättningar för den uthållighet som krävs för att utföra sina uppgifter över hela konfliktskalan.

För att upprätta det civila försvaret igen behövs det en ansvarig myndighet. MSB bör omorganiseras och få ett tydligare fokus på civilt försvar. Vi föreslår därför att MSB ges befogenhet att agera som Rikscivilförsvarsmyndighet för att underlätta samarbetet mellan de regionala myndigheterna i fredstid. Civilbefälhavare bör utses i riket, samt regionalt och lokalt. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkänna detta för regeringen.

5. Utveckling av det civila försvaret, punkt 4 (C)

av Lars Thomsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 6 och avslår motionerna

2018/19:766 av Roger Richtoff m.fl. (SD) yrkandena 2 och 27,

2018/19:2472 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 5 och

2018/19:2821 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 1.

Ställningstagande

Jag anser att totalförsvarsperspektivet under många år har saknats när verksamhet har utvecklats, och många verksamheter har också avvecklats som en konsekvens av detta. Det betyder att vi har byggt in sårbarheter i verksamheter som kan behövas under en längre kris eller höjd beredskap och ytterst i krig.

Vidare kan staten i så stor utsträckning som möjligt vara tydlig i sina förväntningar om vad det är det civila försvaret ska klara av och under hur lång tid. En utmaning i dag är att det i stor utsträckning saknas krav på funktionalitet hos samhällsviktig verksamhet och kritisk infrastruktur vid kriser och

höjd beredskap samt att det inte är möjligt att prioritera kritiska leveranser till samhällsviktiga verksamheter.

Jag föreslår därför att totalförsvarsperspektivet bör genomsyra fler politikområden och att funktionalitetskrav och leveranskrav för samhällsviktig verksamhet bör tas fram så att inte sårbarheter byggs in i system och verksamheter. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

6. Utveckling av det civila försvaret, punkt 4 (KD)

av Robert Halef (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2472 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 5 och avslår motionerna

2018/19:766 av Roger Richtoff m.fl. (SD) yrkandena 2 och 27,

2018/19:2821 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 1 och

2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 6.

Ställningstagande

För att säkerställa att samhällsfunktioner upprätthålls vid ett krisläge där svensk nationell säkerhet hotas, ett s.k. skymningsläge, är också ett fungerande civilt försvar absolut nödvändigt. Jag anser att det är viktigt att planeringen för totalförsvaret nu återupptagits. Ännu har dock inte någon komplett planering presenterats och det finns anledning att ifrågasätta myndigheters förmåga på central och regional nivå att prioritera och fördela resurser vid höjd beredskap. Denna kompetens bör skyndsamt utvecklas, inte minst för att i ett skarpt läge vara förberedd. Exempelvis skulle Försvarsmaktens mandat att bistå med flyg-resurser för brandbekämpning kunna utökas med förbehållet att det inte får inverka menligt på Försvarsmaktens primära uppgifter. Jag föreslår att regeringen bör arbeta för att skyndsamt utveckla förmågan att samutnyttja samhällsresurser. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

7. Ny myndighet för det psykologiska försvaret, punkt 5 (SD)

av Roger Richtoff (SD), Josef Fransson (SD) och Caroline Nordengrip (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:766 av Roger Richtoff m.fl. (SD) yrkande 31.

Ställningstagande

I snabba förlopp, vare sig det är vid väpnat angrepp eller vid en katastrof, är behovet av korrekt information stort. För att beslut om att använda resurser ska bli rätt krävs goda underlag. Det psykologiska försvaret ska verka för att personal och civilbefolkning nås av rätt information i tid. I krig är det också viktigt att undergräva en angripares moral och taktiska förmåga genom informationsinsatser. Vi föreslår därför att en utpekad myndighet ges ett klart ansvar för det psykologiska försvaret. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

8. Försvarsmaktens stöd till det civila samhället, punkt 6 (KD, L)

av Robert Halef (KD) och Maria Nilsson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2472 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkandena 12 och 13.

Ställningstagande

Försvarsmakten har kompetenser och resurser som skulle kunna spela en stor roll vid olika typer av påfrestningar på samhället, t.ex. naturkatastrofer, terrorhandlingar och allvarliga olyckor. Under lång tid har det dock funnits en uttalad tveksamhet såväl på politisk nivå som hos myndigheter att utnyttja Försvarsmaktens olika förmågor vid händelser där olika civila myndigheter har huvudansvaret. Vi föreslår därför att det tillsätts en utredning i syfte att utreda

hur Försvarsmakten skulle kunna vara övriga samhället behjälplig vid krissituationer.

Vi anser också att en faktor som bidrar till att Försvarsmaktens resurser riskerar att bli outnyttjade i situationer där de skulle kunna göra stor nytta är att det inte genomförs några mer omfattande samövningar. Vi föreslår att det bör säkerställas att samövningar i större utsträckning än i dag kan ske myndigheter emellan. De fyra regionala staber som nu upprättas för att utöva territoriell ledning och förbättra samverkan mellan civila och militära myndigheter skulle kunna ges uppgiften att initiera en ökad övningsverksamhet där kvalificerade militära resurser (inte bara hemvärnet) ställs till andra myndigheters förfogande för att bidra vid naturkatastrofer, stora olyckor eller andra händelser som kan påverka människors säkerhet. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

9. Översyn av de sjöoperativa myndigheternas verksamhet, punkt 7 (SD)

av Roger Richtoff (SD), Josef Fransson (SD) och Caroline Nordengrip (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:766 av Roger Richtoff m.fl. (SD) yrkande 25 och avslår motion

2018/19:2472 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkandena 27–29 och 31.

Ställningstagande

Kustbevakningen (KBV) arbetar med många av de nya hoten mot vår säkerhet. Marinen och KBV har båda till uppgift att utifrån sina olika uppdrag övervaka sjöterritoriet och omgivande farvatten. För denna övervakning krävs bl.a. fartyg, flygplan, radarstationer och övervakningscentraler. Det framstår som uppenbart att samordning av dessa resurser skulle vara gynnsam av såväl operativa som ekonomiska skäl.

Vi föreslår att ett organiserat samarbete och gemensamma övningar snarast bör etableras mellan marinen och KBV i syfte att mer effektivt kunna utnyttja samhällets samlade resurser. På sikt bör KBV operativt underordnas marinen vad avser sjöoperativa uppgifter. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

10. Översyn av de sjöoperativa myndigheternas verksamhet, punkt 7 (KD)

av Robert Halef (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2472 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkandena 27–29 och 31 samt avslår motion

2018/19:766 av Roger Richtoff m.fl. (SD) yrkande 25.

Ställningstagande

Jag anser att dagens struktur för sjö- och flygräddning är ineffektiv eftersom kapitalintensiva resurser – helikoptrar – inte utnyttjas effektivt. För sjö- och flygräddningen ligger ansvaret primärt hos Sjöfartsverket, liksom ansvaret för sök och räddning (SAR). Det kan vara både till sjöss och på fjället. Ansvaret för sjöövervakning och räddningstjänst till sjöss ligger hos KBV. Någon samverkan mellan Försvarsmakten och Sjöfartsverket vad gäller sjöräddning existerar inte i dag, menar jag och föreslår därför att åtgärder vidtas för att effektivisera de sjöoperativa myndigheternas verksamhet. Dessutom anser jag att åtgärder bör vidtas för att, i enlighet med utredningen Maritim samverkan (SOU 2012:48), överföra huvudmannskapet för sjö- och flygräddningen från Sjöfartsverket till KBV och att det civila försvarets tillgång till helikoptrar bör utredas. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

11. Översyn av skyddslagen, punkt 10 (SD)

av Roger Richtoff (SD), Josef Fransson (SD) och Caroline Nordengrip (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:764 av Roger Richtoff m.fl. (SD) yrkande 2 och avslår motionerna

2018/19:466 av Joar Forssell (L),

2018/19:506 av Joar Forssell (L) yrkande 2,
2018/19:836 av Åsa Lindestam (S),
2018/19:1656 av Marta Obminska (M) och
2018/19:2675 av Laila Naraghi och Sanne Lennström (båda S).

Ställningstagande

Terroristhotet mot kärnkraften bör mötas med ökat skydd, anser vi. Det finns därför anledning att se över de skyddsregler som gäller för kärnkraftverk och atomverksamhet. Säkerhetszonerna runt verken bör i ett sådant sammanhang ges större radie. Vi föreslår att regeringen återkommer till riksdagen med förslag på lagstiftning som motsvarar de större skyddsbehov som dagens terroristhot medför. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

12. Skydd av samhällsviktig infrastruktur, punkt 11 (M)

av Beatrice Ask (M), Jan R Andersson (M), Pål Jonson (M) och Alexandra Anstrell (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2901 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 34 och
avslår motion

2018/19:1121 av Thomas Morell m.fl. (SD) yrkande 42.

Ställningstagande

Dådet på Drottninggatan i Stockholm den 7 april 2017 visade på sårbarheten i vårt öppna samhälle vad gäller hotet från terrorismen. Samhällets infrastruktur utgör attraktiva mål för terrorister. Attacker mot transportsystemet kan orsaka förödande skada, anser vi och föreslår därför att skyddet för passagerare, förare och användare av transportsystemet stärks. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

13. Skydd av samhällsviktig infrastruktur, punkt 11 (SD)

av Roger Richtoff (SD), Josef Fransson (SD) och Caroline Nordengrip (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:1121 av Thomas Morell m.fl. (SD) yrkande 42 och avslår motion

2018/19:2901 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 34.

Ställningstagande

Infrastruktur och transporter utgör ofta mål för terrorattacker då många människor är i rörelse. Sverige har redan drabbats av terrordåd, den senaste gången med en lastbil. Det går inte att veta var eller när nästa attack äger rum, men Sverige måste vara förutseende och agera proaktivt innan ett nytt terrordåd äger rum, anser vi. Tyvärr är svensk infrastruktur i sin helhet sårbar för denna typ av illdåd och därmed även våra demokratiska värderingar. Med betoning på rikets säkerhet föreslår vi att en utredning med hög säkerhetsklassning ska genomföras i fråga om att terroristsäkra svensk infrastruktur. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

14. Energiberedskap, punkt 12 (SD)

av Roger Richtoff (SD), Josef Fransson (SD) och Caroline Nordengrip (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:764 av Roger Richtoff m.fl. (SD) yrkande 1 och avslår motion

2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 8.

Ställningstagande

Olika elkraftskonsumenter är olika beroende av säker el. För samhällsviktig verksamhet kan oacceptabla konsekvenser uppstå snabbt vid elavbrott. Med hjälp av modern styrteknik kan olika användare sättas i prioriteringsordning vid brist på el, anser vi. Forskning visar att särskilda reservkraftnät med viss radie är kostnadseffektiva när det finns flera samhällsviktiga verksamheter nära varandra. Vi föreslår därför att Energimyndigheten ges i uppdrag att med dessa utgångspunkter förstärka försörjningstryggheten särskilt för samhällsviktiga verksamheter. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

15. Energiberedskap, punkt 12 (C)

av Lars Thomsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 8 och
avslår motion

2018/19:764 av Roger Richtoff m.fl. (SD) yrkande 1.

Ställningstagande

Sveriges energiförsörjning är en sektor som kräver ett ökat beredskapstänk. Sverige är totalt beroende av omvärlden för sin import av råolja och importerar huvuddelen av den från Ryssland. En stor del av den globala råoljeproduktionen sker också i oroliga och instabila områden i världen. Detta, sammantaget med att användningen av fossil energi är skadligt för klimatet, gör att skälen för att minska användandet och importen av fossil energi till förmån för förnybara och närproducerade energikällor är många och goda.

En ökad självförsörjning inom förnybar energi och fossilfria maskiner inom lantbruket skulle öka t.ex. primärproduktionens motståndskraft eftersom den blir mindre beroende av import av olja och fossila drivmedel. En ökad inhemsk produktion av biodrivmedel innebär en ökad försörjningstrygghet och skapar arbetstillfällen inom de gröna näringarna. Dessutom produceras biodrivmedel mest effektivt i bioraffinaderier där andra produkter samproduceras, vilket gynnar innovation, teknikutveckling och svensk ekonomi. En ambitiös reduktionsplikt för vägtransporterna och på sikt en kvotplikt för flyget är styrmedel som kan bidra till att investeringsviljan i Sverige ökar, och småskalig elproduktion och vattenkraft bidrar till samhällets samlade motståndskraft.

Sammanfattningsvis föreslår jag att motståndskraften i svensk energiförsörjning stärks. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

16. Livsmedelsberedskap, punkt 13 (M)

av Beatrice Ask (M), Jan R Andersson (M), Pål Jonson (M) och Alexandra Anstrell (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2150 av Betty Malmberg (M) yrkande 1 och

2018/19:2896 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 4, bifaller delvis motion

2018/19:2150 av Betty Malmberg (M) yrkande 2 och avslår motionerna

2018/19:766 av Roger Richtoff m.fl. (SD) yrkande 30,

2018/19:1287 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4,

2018/19:1381 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 18,

2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkandena 7 och 9 samt

2018/19:2741 av Maria Gardfjell m.fl. (MP) yrkande 1.

Ställningstagande

Det har blivit nödvändigt med ett ökat fokus på försvars- och säkerhetsfrågor eftersom säkerhetsläget har försämrats i vår omvärld under en rad år. Som ett led i den diskussionen följer också frågor som rör vår beredskap, exempelvis avseende livsmedelsförsörjningen.

Den svenska livsmedelsförsörjningen är i dag till stor del beroende av importerade livsmedel. I händelse av begränsningar eller avbrott i importen finns stor risk för att vissa livsmedel relativt snabbt blir en bristvara. Livsmedelsförsörjningen är också beroende av fungerande transporter. Även vårt beroende av import av fossila drivmedel innebär i det perspektivet ökad sårbarhet.

Vi anser att det saknas ett samlat ansvar och en överblick av vad som händer med livsmedelsförsörjningen i händelse av en allvarlig kris. Vi föreslår således att vikten av en stärkt svensk livsmedelsförsörjning bör betonas än mer av regeringen. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

17. Livsmedelsberedskap, punkt 13 (SD)

av Roger Richtoff (SD), Josef Fransson (SD) och Caroline Nordengrip (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2018/19:766 av Roger Richtoff m.fl. (SD) yrkande 30,
2018/19:1287 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4 samt
2018/19:1381 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 18 och
avslår motionerna
2018/19:2150 av Betty Malmberg (M) yrkandena 1 och 2,
2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkandena 7 och 9,
2018/19:2741 av Maria Gardfjell m.fl. (MP) yrkande 1 och
2018/19:2896 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 4.

Ställningstagande

Vi anser att självförsörjningsgraden i Sverige trots relativt goda geografiska förutsättningar för ett både miljövänligt och högproduktivt jordbruk har sjunkit till under 50 procent. Stärkt självförsörjning vad gäller livsmedel är bl.a. en viktig komponent i fråga om att förstärka totalförsvaret. Vi föreslår därför att självförsörjningsgraden av livsmedel ska öka och att regeringen bör ta fram en strategi för att verka för detta ändamål.

Livsmedelsverket har i dag ansvar för nationell samordning när det gäller kris- och beredskapsplanering av livsmedelsförsörjning i leden efter primärproduktionen. Dock saknar myndigheten ansvar för beslut och genomförande. Ingen myndighet har i dag något helhetsansvar för hela livsmedelsförsörjningen, anser vi och föreslår därför att livsmedelskedjans sårbarhet vid kriser utreds och ansvarsfördelningen av livsmedelsberedskapen tydliggörs. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

18. Livsmedelsberedskap, punkt 13 (KD)

av Robert Halef (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkandena 7 och 9 samt avslår motionerna

2018/19:766 av Roger Richtoff m.fl. (SD) yrkande 30,

2018/19:1287 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4,

2018/19:1381 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 18,

2018/19:2150 av Betty Malmberg (M) yrkandena 1 och 2,

2018/19:2741 av Maria Gardfjell m.fl. (MP) yrkande 1 och

2018/19:2896 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 4.

Ställningstagande

Den svenska självförsörjningsgraden av livsmedel har minskat kraftigt de senaste decennierna och anges i dag till under 50 procent. I Sverige saknar vi med andra ord möjligheter att försörja vår befolkning med livsmedel för den händelse att handeln med omvärlden skulle skäras av, t.ex. i kris eller krig. Vikten av svensk försörjningstrygghet bör därför understrykas för regeringen. Jag föreslår också att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på kvantitativa mål för Sveriges självförsörjningsgrad. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

19. Försörjningstrygghet, punkt 15 (M)

av Beatrice Ask (M), Jan R Andersson (M), Pål Jonson (M) och Alexandra Anstrell (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2896 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 5 och avslår motion

2018/19:766 av Roger Richtoff m.fl. (SD) yrkande 29.

Ställningstagande

Säkerhetsläget har försämrats i vår omvärld under en rad år och till följd av händelser utom vår kontroll. Det gör att det har blivit nödvändigt med ett ökat fokus på exempelvis försvars- och säkerhetsfrågor. Som ett led i den diskussionen följer också frågor som rör vår beredskap.

Vi anser att det bl.a. behövs ett tydligare och samlat samordningsansvar när det gäller försörjningstrygghetsfrågorna, exempelvis i fråga om livsmedel och

drivmedel, och att regeringen bör ge ett sådant uppdrag till en lämplig myndighet. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

20. Försörjningstrygghet, punkt 15 (SD)

av Roger Richtoff (SD), Josef Fransson (SD) och Caroline Nordengrip (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:766 av Roger Richtoff m.fl. (SD) yrkande 29 och
avslår motion
2018/19:2896 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 5.

Ställningstagande

Vi anser att det civila försvaret behöver beredskapslager. För vissa resurser krävs nationella och regionala lager och för andra resurser krävs särskilt lokala lager. Riktvärdet bör vara att lagren ska räcka fem månader. Självförsörjningsgraden av livsmedel bör också öka, och regeringen bör ta fram en strategi för att verka för det ändamålet. Beredskapslagren bör också skyddas samt vid behov vara praktiskt tillgängliga direkt eller via strukturerad distribution. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

21. Böndernas roll vid kriser, punkt 17 (KD)

av Robert Halef (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 39.

Ställningstagande

Vid olika typer av kriser, bl.a. snöstormar och skogsbränder, gör bönderna viktiga insatser. Jag anser att beredskapen skulle stärkas om kommunerna i

förväg inventerade de resurser som finns bland lantbrukarna. Alla kommuner borde vara skyldiga att skapa avtal med lantbrukare om hur deras utrustning ska kunna användas vid kriser. Jag föreslår sammanfattningsvis att böndernas roll vid kriser bör stärkas. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

22. Utryckningstider för brandkår, ambulans och polis, punkt 20 (KD)

av Robert Halef (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 64.

Ställningstagande

Den maximala tiden för utryckningar med brandkår, ambulans och polis bör anges inom olika områden. Gemensamt definierade nyckeltal bör tas fram på riksnivå för utryckningstiderna för brandkår, ambulans och polis, anser jag vidare. Dessa nyckeltal kan sedan ligga till grund för politiska beslut för de huvudmän som ansvarar för respektive utryckningsverksamhet. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

23. SOS Alarm, punkt 21 (SD)

av Roger Richtoff (SD), Josef Fransson (SD) och Caroline Nordengrip (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:766 av Roger Richtoff m.fl. (SD) yrkande 28.

Ställningstagande

Vi anser att SOS Alarm bör omvandlas till ett statligt verk utan konkurrens alternativt inlemmas i en ny rikscivilförsvarsmyndighet. Det är viktigt att samarbete upprättas över regions- och länsgränser. SOS Alarm bör sitta skyddat och samlokaliseras med räddningstjänsten, polisen, hemvärnet, sjö- och flygräddningen och länsstyrelsen. Regeringen bör återkomma med nödvändiga lagändringar för att möjliggöra sådan samlokalisering. Det skulle underlätta samordningen mellan olika myndigheters planering för det civila försvaret om det skapades en central instans som sköter sådan samordning och som hade ett tydligt ansvar för uppgiften. En sådan instans skulle också inneha ansvaret för övergripande krisplanering samt därmed vidhängande beslut och prioriteringar. En sådan struktur bör organiseras redan i fredstid, eftersom det är realistiskt att tro att den kommer att kunna upprättas på ett effektivt sätt under pågående krig eller i höjd beredskap, anser vi. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

24. Krisfond, punkt 24 (M, C)

av Beatrice Ask (M), Jan R Andersson (M), Pål Jonson (M), Alexandra Anstrell (M) och Lars Thomsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2425 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 67,

2018/19:2817 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 9 och

2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 17.

Ställningstagande

Naturkatastrofer medför kännbara ekonomiska förluster för privatpersoner, näringsidkare och kommuner. Även i de fall då dessa förluster täcks av försäkringar kan det ta lång tid innan de som drabbats får sin ersättning. Vissa skador ersätts över huvud taget inte. Sverige har i dag inte något regelverk för ekonomisk ersättning när katastrofsituationer väl har inträffat. I stället beslutar regeringen från fall till fall om extra stöd ska betalas ut. En nationell krisfond skulle skapa bättre förutsättningar för ett mer förutsebart ersättningsystem som gynnar personer, näringsidkare och kommuner som drabbats extra hårt av naturkatastrofer, anser vi. Det minskar också risken för att statens budget belastas med oförutsedda utgifter. Det skulle dessutom möjliggöra snabbare utbetalningar, vilket kan vara helt centralt för de som drabbats.

Vi vill därför se över förutsättningarna för att etablera en nationell krisfond och ett särskilt ersättningssystem för personer, näringsidkare och kommuner som drabbat särskilt hårt av en kris. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkänna detta för regeringen.

25. Utbildning av räddningstjänstpersonal, punkt 26 (M, C)

av Beatrice Ask (M), Jan R Andersson (M), Pål Jonson (M), Alexandra Anstrell (M) och Lars Thomsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2817 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 7 och

2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 15 och avslår motion

2018/19:913 av Anders Hansson (M).

Ställningstagande

Utbildningen av räddningstjänstpersonal sker främst genom MSB:s utbildningar som ges på olika nivåer. Utbildningsverksamheten som i dag bedrivs av MSB är dock underfinansierad och tillgodoser till följd av detta inte kommunernas behov av utbildning (SOU 2018:54). Vi föreslår att vikten för svensk krisberedskap av att utbildningar inom räddningstjänsten ges i en utsträckning som motsvarar kommunernas behov av utbildad personal betonas än mer. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkänna detta för regeringen.

26. Förbättrade villkor för deltidsbrandmän, punkt 27 (M, C)

av Beatrice Ask (M), Jan R Andersson (M), Pål Jonson (M), Alexandra Anstrell (M) och Lars Thomsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 27 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2817 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 8 och

2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 16.

Ställningstagande

Deltidsbrandman är en speciell anställning som bedrivs som extra arbete med beredskap vid sidan av en ordinarie anställning. Personalförsörjningen av deltidbrandmän har under de senaste decennierna utvecklats till ett av svensk räddningstjänsts största problem.

För att förbättra villkoren för deltidbrandmän vill vi därför att MSB ska få en särskild uppgift att stödja kommunerna i personalrekrytering av deltidbrandmän. Vi vill också se över vissa regler som inte primärt är anpassade till en anställning som deltidbrandman. Inte minst har arbetslöshetsförsäkringens utformning negativ påverkan på personalförsörjningen (SOU 2018:54). Vi vill därför se över om huvuddelen av arbete som deltidbrandman kan undantas vid beräkning av arbetslöshetsersättning. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkänna detta för regeringen.

27. Förmågan att bekämpa skogsbränder, punkt 31 (SD)

av Roger Richtoff (SD), Josef Fransson (SD) och Caroline Nordengrip (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 31 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:1281 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 22 och avslår motion

2018/19:1714 av Sten Bergheden (M) yrkande 1.

Ställningstagande

Sverige har inom några få år vid två tillfällen drabbats av allvarliga skogsbränder. Efter den stora branden i Västmanland 2014 tillsattes en utredning, vars rekommendationer inte omsattes i praktiska förändringar. Trots detta lyckades berörda myndigheter med stöd av olika organisationer, frivilliga och med hjälp av insatser från andra länder hantera bränderna sommaren 2018, utan att skadorna på annat än skog blev omfattande. Framför allt är det värt att framhålla att inget samhälle brunnit ned, vilket hade kunnat leda till tragiska följder. Det är av största vikt att rekommendationer från utredningen efter branden 2014, tillsammans med erfarenheter från sommaren 2018, nu omsätts i praktiken. Vi vill speciellt betona vikten av tydlig ledningsorganisation och rollfördelning samt vikten av praktiska övningar i fält, där även lokala organisationer, inklusive jordbrukare, övar med sin respektive utrustning. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkänna detta för regeringen.

28. Skogsbrandsbekämpning från luften, punkt 32 (M, C)

av Beatrice Ask (M), Jan R Andersson (M), Pål Jonson (M), Alexandra Anstrell (M) och Lars Thomsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 32 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2817 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 3 och

2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 11 och
avslår motionerna

2018/19:1183 av Åsa Eriksson (S),

2018/19:1714 av Sten Bergheden (M) yrkande 2,

2018/19:2088 av Isak From och Kristina Nilsson (båda S) yrkande 2,

2018/19:2472 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 30 och

2018/19:2681 av Isak From (S) yrkande 1.

Ställningstagande

Sverige står i dag utan ändamålsenliga egna civila resurser för att bekämpa bränder från luften. Det finns tio militära helikoptrar med den förmågan. Sjöfartsverket har vidare sju räddningshelikoptrar som skulle kunna utrustas med brandbekämpningsförmåga; i dag används de dock endast för samordning och evakuering och inte i det aktiva släckningsarbetet.

Erfarenheterna från 2014 och 2018 visar att särskilt brandflyg är ett effektivt sätt att bekämpa skogsbränder. Sverige har fått snabbt och effektivt stöd genom EU:s krishanteringsmekanism. Vi anser dock att den nationella kapaciteten att bekämpa skogsbränder från luften måste förbättras och att Sjöfartsverkets helikoptrar måste utrustas med brandbekämpningsutrustning. Sverige bör även ha en egen kapacitet vad gäller flygplan som kan vattenbomba, eventuellt i samverkan med andra länder. Sverige bör även verka för att EU:s civila krishanteringsförmåga stärks ytterligare, även genom att EU bygger upp egen kapacitet. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

29. Skogsbrandsbekämpning från luften, punkt 32 (KD)

av Robert Halef (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 32 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2472 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 30 och avslår motionerna

2018/19:1183 av Åsa Eriksson (S),

2018/19:1714 av Sten Bergheden (M) yrkande 2,

2018/19:2088 av Isak From och Kristina Nilsson (båda S) yrkande 2,

2018/19:2681 av Isak From (S) yrkande 1,

2018/19:2817 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 3 och

2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 11.

Ställningstagande

Sjöfartsverkets sju nyinköpta helikoptrar saknar lastkrok och kan därmed inte hjälpa till med att släcka skogsbränder. Försvarmakten har inte det uppdraget kvar, trots att man förfogar över 33 medeltunga helikoptrar. Försvarmakten har inget uppdrag att stå i beredskap för sådant. När vi nu ska bygga upp det civila försvaret är det rimligt att Försvarmakten åter utgör en resurs i händelse av en katastrof, anser jag. Därför föreslår jag att möjligheten att ge Försvarmakten och Sjöfartsverket viss beredskap för skogsbrandsläckning ses över. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

30. Statligt stöd för skogsbrandsbevakning, punkt 33 (M, C)

av Beatrice Ask (M), Jan R Andersson (M), Pål Jonson (M), Alexandra Anstrell (M) och Lars Thomsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 33 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2817 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 10 och

2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 18.

Ställningstagande

Med regelbunden patrullering av skogsbrandsflyg finns möjligheter att upptäcka brandhärdar i ett tidigt skede. Det ökar förutsättningarna för att avvärja hotande skogsbränder snabbare, innan branden fått spridning. Tidigare bidrog staten via dåvarande Räddningsverket med medel för att upprätthålla en skogsbrandsbevakning från luften över hela landet. Det byggde bl.a. på frivilliga krafter – lokala flygklubbar som fick en rimlig ersättning från staten. Detta var en lösning som både innebar förhållandevis låga kostnader för staten och som medförde att piloter fick den flygtid de behövde. Stödet till skogsbrandsövervakningen avskaffades dock 2003. Vissa länsstyrelser kanaliserar i dag stöd för skogsbrandsbevakning från MSB, men detta gäller långt ifrån alla. Vi föreslår att möjligheten att fullt ut betala ut statlig finansiering för skogsbrandsbevakning till lokala flygklubbar ses över. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

31. Översvämningar och skred i Götaälvdalen och Vänernområdet, punkt 36 (SD)

av Roger Richtoff (SD), Josef Fransson (SD) och Caroline Nordengrip (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 36 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:766 av Roger Richtoff m.fl. (SD) yrkande 26 och

2018/19:2969 av Aron Emilsson och Charlotte Quensel (båda SD) samt avslår motionerna

2018/19:924 av Sten Bergheden och Camilla Waltersson Grönvall (båda M),

2018/19:929 av Sten Bergheden och Camilla Waltersson Grönvall (båda M) och

2018/19:2566 av Ann-Sofie Alm (M).

Ställningstagande

Vi anser att det finns stora risker för skred i Götaälvdalen. Det är därför av stor vikt att Statens geotekniska instituts arbete med löpande riskbedömningar och kartläggningar kan fortsätta samt att åtgärder omgäende vidtas för att långsiktigt skredsäkra området. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

32. Förutsättningar för frivilliga livräddare, punkt 40 (C)

av Lars Thomsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 40 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 19.

Ställningstagande

Alla frivilliga livräddare är en ovärderlig resurs för människors trygghet i hela landet. Därför behöver vi uppmuntra dem som tar det ansvaret. I stora delar av vårt land räcker inte ordinarie räddningspersonal till när hjälpen behövs. När någon hamnar i nöd på fjället eller på sjön är behovet av frivilliga stort för att rädda liv. Tack vare människor som engagerar sig på sin fritid finns extra resurser när hjälpen behövs, och som staten och kommunerna inte hade klarat sig utan. Jag vill underlätta rekryteringen så att fler engagerar sig som fjällräddare och sjöräddare samt i deltidssbrandkåren och brandvärnets. Det är oerhört viktigt att människor som bor i glesbygd och på landsbygden också ska kunna känna sig trygga med att hjälpen kommer om det behövs. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

33. Skärpning av lagen om brandfarliga och explosiva varor, punkt 42 (SD)

av Roger Richtoff (SD), Josef Fransson (SD) och Caroline Nordengrip (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 42 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2018/19:136 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 3.

Ställningstagande

Vi föreslår att maxstraffet för den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot tillståndsplikten för den som hanterar, överför, importerar eller ex-

porterar explosiva varor enligt 16 § höjs från två års fängelse till tre års fängelse. Vidare föreslår vi att straffet för sådant uppsåtligt brott som bedöms som grovt ska höjas och ge fängelse i lägst två och högst sex år. Vid synnerligen grovt brott anser vi att straffet bör höjas till fängelse lägst fyra och högst åtta år. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

34. Handgranater, punkt 43 (M, C, KD)

av Beatrice Ask (M), Jan R Andersson (M), Pål Jonson (M), Alexandra Anstrell (M), Lars Thomsson (C) och Robert Halef (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 43 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2589 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 10,

2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 33 och

2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 13.

Ställningstagande

Sverige har allvarliga problem med brott kopplade till kriminella uppgörelser. Enligt polisen finns det i dag runt 5 000 kriminella aktörer och 200 kriminella gäng i landet. Våldet ökar både i omfattning och i grovhet, inklusive ett ökat användande av sprängmedel. Vi anser därför att innehav av handgranater bör rubriceras som vapenbrott. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

35. Informations- och cybersäkerhet, punkt 44 (M)

av Beatrice Ask (M), Jan R Andersson (M), Pål Jonson (M) och Alexandra Anstrell (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 44 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2900 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkandena 27 och 28 samt

2018/19:2901 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 52 och

avslår motionerna

2018/19:923 av Edward Riedl (M),
2018/19:1381 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 17 och
2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkandena 20–23.

Ställningstagande

Det blir allt vanligare med it-angrepp mot samhällsviktig infrastruktur. Vi anser att svenska myndigheters säkerhetsarbete generellt sett inte har hållit jämna steg med digitaliseringen, och det är därför viktigt att det finns en tydlig ledning i det arbetet. Vi föreslår därför att regeringen tar ledningen för att på ett operativt sätt stödja myndigheternas säkerhetsarbete.

Vidare menar vi att den offentliga sektorns ansvar gentemot medborgarna att upprätthålla sekretess och den personliga integriteten är stort. Ska Sverige klara omställningen till ett digitalt samhälle krävs en tydlig kompetensförsörjning och utveckling av ledningen inom den offentliga sektorn. Vi föreslår att det införs ett fortbildningskrav inom informationssäkerhet för personer på ledande positioner i den offentliga sektorn.

Avslutningsvis menar vi dock att det inte bara är skyddet mot digitala angrepp som måste stärkas. Också skyddet kring exempelvis telemaster måste hålla en hög säkerhetsnivå. Vi föreslår därför att it-infrastrukturen i hela landet bör ha ett skydd som motsvarar det försämrade säkerhetspolitiska läget. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

36. Informations- och cybersäkerhet, punkt 44 (SD)

av Roger Richtoff (SD), Josef Fransson (SD) och Caroline Nordengrip (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 44 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:1381 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 17 och
avslår motionerna
2018/19:923 av Edward Riedl (M),
2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkandena 20–23,
2018/19:2900 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkandena 27 och 28 samt
2018/19:2901 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 52.

Ställningstagande

Större delen av samhället är i dag helt beroende av en fungerande informationsteknologi. Militär underrättelsetjänst, terrorister och organiserad brottslighet kan dock också redan i dag använda sig av informationsteknologier i allt högre utsträckning, inte minst för att det är billigt och svårspårat samt att man når hela världen. Detta gör det allt viktigare att vidta adekvata åtgärder för att skydda och försvara vitala nationella intressen mot cyberhot. Vi anser därför att Sverige bör skaffa sig ett aktivt informationsteknologiskt försvar (aktiv cyberförmåga) och att en samordnande myndighet bör ansvara för att den offentliga sektorn skyddas mot angrepp genom tillräckligt skydd och tillräcklig kompetens. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkänna detta för regeringen.

37. Informations- och cybersäkerhet, punkt 44 (C)

av Lars Thomsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 44 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkandena 20–23 och avslår motionerna

2018/19:923 av Edward Riedl (M),

2018/19:1381 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 17,

2018/19:2900 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkandena 27 och 28 samt

2018/19:2901 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 52.

Ställningstagande

Jag anser att samhällets arbete med informations- och cybersäkerhet behöver utvecklas ordentligt. Bland annat behöver åtgärder vidtas för att säkra upp it-hanteringen och stärka it- och cybersäkerheten generellt, men inte minst för de verksamheter, privata och offentliga, som äger och driver samhällsviktig verksamhet, infrastruktur eller i övrigt hanterar frågor som rör rikets säkerhet. Jag menar att det är uppenbart att dagens regelverk inte varit tillräckligt för att få exempelvis kommuner att arbeta systematiskt med informationssäkerhet. Jag föreslår att de befintliga regelverk som styr kommunernas informations- och cybersäkerhet inklusive tillsyn, bör ses över.

Jag menar också att eftersom statsunderstödda cyberaktiviteter mot Sverige också riktar sig mot industrin och forskningen samt kritisk infrastruktur är det viktigt att ta fram strategier och konkreta förslag för att motverka och hantera

också denna typ av cyberspionage. Jag föreslår att förslag för att motverka den ökade trenden med cyberbaserat industriellt ekonomiskt spionage bör tas fram.

Jag menar också att effektiva åtgärder för att förstärka säkerheten i nätverks- och informationssystemen förutsätter åtgärder på EU-nivå och föreslår därför att regeringen bör verka för att EU ska få en större och tydligare roll vad gäller cybersäkerhet.

Avslutningsvis anser jag att Sverige bör bli bättre på att kunna möta hybridhot i form av påverkanskampanjer såväl som cyberattacker. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

Särskilt yttrande

Positionering av nödställda människor, punkt 19 (S, V, MP)

Niklas Karlsson (S), Paula Holmqvist (S), Mattias Ottosson (S), Hanna Gunnarsson (V), Kalle Olsson (S), Elisabeth Falkhaven (MP) och Heléne Björklund (S) anför:

Vi anser att det är av stor vikt att räddningstjänst, ambulans och polis snabbt kan vara på plats och påbörja en hjälpinsats, och att en så säker positionering som möjligt av nödställda är av central betydelse i det avseendet. Vi välkomnar därför Alarmeringstjänstutredningens rekommendation att fortsätta att verka för att underlätta positionering av nödställda. Med hänsyn tagen till pågående beredning av utredningen inom Regeringskansliet har vi valt att inte reservera oss.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2018/19

2018/19:136 av Adam Marttinen m.fl. (SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpning av lagen om brandfarliga och explosiva varor och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:179 av Magnus Jacobsson (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att upprätta en nationell räddningstjänst som kan användas vid större bränder och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:180 av Magnus Jacobsson (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kommuner/räddningsförbund bör ta ansvar för deltidbrandmännen vid eventuell skada under tjänsteutövning och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:466 av Joar Forssell (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur skyddslagens definition av skyddsobjekt även ska kunna innefatta särskilt ut-satta civila objekt och platser och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:506 av Joar Forssell (L):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka möjligheterna att göra särskilt känsliga platser till skyddsobjekt och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:533 av Lina Nordquist och Helena Gellerman (båda L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör utredas huruvida lagen om elektronisk kommunikation kan ändras för att tillåta automatisk positionering vid nödsamtal till polis, ambulans och räddningstjänst och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:764 av Roger Richtoff m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om särskilda reservkraftnät (avsnitt 1.1) och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka skalskyddet mot fredstida och krigstida sabotage mot den storskaliga

vattenkraften och kärnkraften (avsnitt 2.1) och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:766 av Roger Richtoff m.fl. (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det civila försvaret ska ha erforderlig uthållighet att utföra sina uppgifter över hela konfliktskalan (avsnitt 3.1 och 16) och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Kustbevakningen ska samordnas med marinen (avsnitt 14) och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om jordsäkring av Göta älv (avsnitt 15) och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om MSB:s ansvar för civilt försvar (avsnitt 16) och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om SOS Alarm (avsnitt 16.3) och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa beredskapslager (avsnitt 16.4.1) och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveriges självförsörjningsgrad av livsmedel bör öka (avsnitt 16.4.1) och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av psykologiskt försvar (avsnitt 16.5) och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:836 av Åsa Lindestam (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra fartyget Sigrid till ett rörligt skyddsobjekt och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:854 av Johan Hultberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt agera så att en strategi gällande läkemedelsberedskap vid kris och krig tas fram och implementeras och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:910 av Anders Hansson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga huruvida samtliga statliga, regionala samt kommunala myndigheter och organisationer som arbetar med krisberedskap ska åläggas att införa telekommunikationssystemet Rakel och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:913 av Anders Hansson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa ett krav på genomförd SMO-utbildning för att kunna bli helhetsbrandman och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:914 av Anders Hansson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa en skyddsrumavgift i syfte att öka antalet skyddsrumsinsektioner och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:923 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över offentlig förvaltnings arbete med informationssäkerhet och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:924 av Sten Bergheden och Camilla Waltersson Grönvall (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över riskerna vid höga vattennivåer i Vänern och höga vattenflöden i Göta älv och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:929 av Sten Bergheden och Camilla Waltersson Grönvall (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skredsäkerhet i Götaälvdalen och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1009 av Boriana Åberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändra kravet på domarerfarenhet i förordningen med instruktion för Statens haverikommission och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1016 av Lotta Finstorp (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av krisberedskapen i hela samhället och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1101 av Marlène Lund Kopparklint och Arin Karapet (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla en förmåga att möta hot från biologiska smittor mot samhället och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1121 av Thomas Morell m.fl. (SD):

42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att terror-säkra infrastrukturen och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1171 av Per-Arne Håkansson (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda frågan om hur Sveriges skyddsrum håller den av staten fastställda skyddskvaliteten och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1175 av Hanna Westerén m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vattenbrist och om att skapa samhällsberedskap för effekterna av extrem torra såväl som att anpassa aktuell lagstiftning till vattenbrist och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1182 av Ingela Nylund Watz (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att lagstifta om ett nationellt förbud mot användning och försäljning av fyrverkerier och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1183 av Åsa Eriksson (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att stärka förmågan att bekämpa skogsbränder med hjälp av kvalificerat brandbekämpningsflyg med kort mobiliseringstid och hög tillgänglighet i hela landet och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1198 av Marléne Lund Kopparklint m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att modernisera krisinformationen exempelvis genom att implementera EU-Alert för att stärka den svenska beredskapen och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1203 av Maria Malmer Stenergard (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över behovet av förtydliganden i lagen om elektronisk kommunikation syftande till att Sveriges alarmeringstjänst ska tillåtas positionera hjälpsökandes mobiltelefoner per automatik och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1205 av Marléne Lund Kopparklint (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att meddela föreskrifter om brandskydd i behovsprövade vård- och omsorgsboenden för att uppnå en likvärdig lägstanivå och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1206 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbeta fram en plan för hur brandbilsparken och brandutrustningen i Sverige kan förnyas och moderniseras i syfte att klara större nationella insatser och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1220 av Beatrice Ask m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten ska ge besked om statens ambitioner avseende katastrofsjukhuset på Södermalm i Stockholm och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1281 av Mats Nordberg m.fl. (SD):

22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärder mot skogsbränder och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1287 av Staffan Eklöf m.fl. (SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka den svenska självförsörjningsgraden vad gäller livsmedel i termer av kvantitativa mål och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att livsmedelskedjans sårbarhet vid kriser behöver utredas och ansvarsfördelningen av livsmedelsberedskapen behöver tydliggöras och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1381 av Björn Söder m.fl. (SD):

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör skaffa sig ett aktivt informationsteknologiskt försvar (aktiv cyberförmåga) och att en samordnande myndighet bör ansvara för att den offentliga sektorn skyddas mot angrepp genom tillräckligt skydd och tillräcklig kompetens och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveriges självförsörjningsgrad av livsmedel bör öka för att garantera större ut hållighet vid internationella kriser och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1387 av Karin Enström (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att öka användningen, registreringen och tillgängligheten av hjärtstartare och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1442 av Kristina Axén Olin (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att upprätta en nationell ambitionsnivå för vilka läkemedel och sjukvårdsmateriel som det är nödvändigt att ha samt utse ansvarig myndighet och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1499 av Lotta Finstorp (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av ett stärkt befolkningsskydd som är anpassat till nutida förhållanden, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:1632 av Lotta Olsson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att problemet med att ljud inte når alla vid brandlarm bör ses över och åtgärdas och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1656 av Marta Obminska (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över skyddslagen och möjligheten att utse Svensk Kärnbränslehanterings fartyg till skyddsobjekt och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1664 av Marléne Lund Kopparklint (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om brandskydd och om certifiering av installatörer av braskaminer och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1669 av Marta Obminska (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över vad som krävs för att relevant krisinformation når rätt målgrupp så effektivt som möjligt och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra för ett system att skicka sina gps-koordinater till SOS-alarmtjänst eller motsvarande och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1714 av Sten Bergheden (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att brandberedskapen för skogsbränder måste höjas och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige behöver se över sin brandbekämpningskapacitet med flygplan och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1754 av Johan Hultberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt överväga möjligheten att använda AML i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1798 av Mathias Tegnér (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över behovet av ökad insatsberedskap vid naturkatastrofer och kriser i klimatkrisens spår och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1800 av Linus Sköld m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur informationsinsatser kan komma till stånd som syftar till att stärka ungdomars kunskap om värnplikten och totalförsvarets roll i samhället, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:2088 av Isak From och Kristina Nilsson (båda S):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över behovet av att nyttja små regionala flygplatser vid brandbekämpning och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2150 av Betty Malmberg (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i händelse av kris måste ha högre beredskap att försörja befolkningen med livsmedel under längre tid än i dag, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att primärproduktionen av livsmedel måste öka samt att myndigheter och jordbruksnäring måste öka samverkan för att nå detta mål, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:2275 av Jörgen Warborn (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att motionens intentioner om LSN-sammansättning ska beaktas inför en eventuell proposition på området och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2294 av Elisabeth Falkhaven och Emma Hult (båda MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagstifta om att enbart tillåta användandet av fyrverkerier, raketer och smällare vid offentliga arrangemang och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2425 av Kristina Yngwe m.fl. (C):

67. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten till en nationell krisfond som bland annat kan användas till att ersätta drabbade skogsägare och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2472 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbeta för att skyndsamt utveckla förmågan att samutnyttja samhällsresurser och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning i syfte att utreda hur Försvarsmakten skulle kunna vara övriga samhället behjälplig vid krissituationer, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att samövningar i större utsträckning än i dag kan ske myndigheter emellan och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidta åtgärder för att effektivisera sjöoperativa myndigheters verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidta åtgärder för att, i enlighet med utredningen Maritim samverkan, överföra huvudmannskapet för sjö- och flygräddningen från Sjöfartsverket till Kustbevakningen och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över vilka åtgärder som behöver vidtas för att effektivisera sjöoperativa myndigheters verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ge Försvarsmakten och Sjöfartsverket viss beredskap för skogsbrandsläckning och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda det civila försvarets tillgång till helikoptrar och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2566 av Ann-Sofie Alm (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten till en nationellt samordnad översyn av Vänerens vattenreglering och översvämningsrisker samt skredriskerna i Göta älv och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2589 av Johan Pehrson m.fl. (L):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att handgranater bör klassas som vapen och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2675 av Laila Naraghi och Sanne Lennström (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kärnbränslefartyget M/S Sigrid ska klassas som skyddsobjekt och omfattas av skyddslagen och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2681 av Isak From (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att MSB bör beakta privata helikopterföretags betydelse vid brand och andra samhällsfarliga situationer och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att kommunala räddningstjänster inte av ekonomiska skäl avstår från effektiva insatser vid brand eller andra samhällsviktiga räddningsuppdrag och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av en svensk försörjningstrygghet och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på kvantitativa mål för Sveriges självförsörjningsgrad och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om böndernas roll vid kriser och tillkännager detta för regeringen.
64. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda om gemensamt definierade nyckeltal bör tas fram på riksnivå för utryckningstiderna för polis, ambulans och brandkår och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2741 av Maria Gardfjell m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett mål för självförsörjningsgraden bör utvecklas och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2817 av Beatrice Ask m.fl. (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa en modell för snabbare och tydligare statlig krisledning och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nationell brandbekämpningsförmåga från luften och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa särskild lagstiftning om hanteringen av civila kriser och tillkännager detta för regeringen.

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bygga ut utbildningen av räddningstjänstpersonal och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra villkoren för deltidsbrandmän och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att etablera en nationell krisfond och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fullt ut införa möjlighet till statligt stöd för skogsbrandsbevakning och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L):

33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att innehav av handgranater ska rubriceras som vapenbrott och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2821 av Beatrice Ask m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka den civil-militära samverkan och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att totalförsvarsperspektivet behöver genomsyra fler politikområden och att funktionalitetskrav och leveranskrav för samhällsviktig verksamhet ska tas fram så att inte sårbarheter byggs in i system och verksamheter, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka motståndskraften i svensk energiförsörjning och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa en modell för snabbare och tydligare statlig krisledning och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förutsättningarna för satsningar på nationell brandbekämpningsförmåga från luften och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa särskild lagstiftning om hanteringen av civila kriser och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över en utbyggnad av utbildningen av räddningstjänstpersonal och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra villkoren för deltidsbrandmän och tillkännager detta för regeringen.

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att etablera en nationell krisfond och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att återinföra statlig ersättning för skogsbrandsbevakning och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka förutsättningarna för frivilliga livräddare och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över de befintliga regelverk som styr kommunernas informations- och cybersäkerhet inklusive tillsyn och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förslag för att motverka den ökade trenden med cyberbaserat industriellt ekonomiskt spionage behöver tas fram och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen måste verka för att EU ska få en större och tydligare roll vad gäller cybersäkerhet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bättre kunna möta hybridhot i form av påverkanskampanjer såväl som cyberattacker och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om brottsrubricering för innehav av handgranater och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2896 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av en stärkt svensk livsmedelsförsörjning och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge lämplig myndighet ett tydligare och samlat samordningsansvar för försörjningstrygghetsfrågorna och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2900 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M):

27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta ledningen för att på ett operativt sätt stödja myndigheternas säkerhetsarbete och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett fortbildningskrav inom informationssäkerhet för personer på ledande positioner i offentlig sektor och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2901 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M):

34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyddet av transportsystemet bör stärkas med anledning av det ökade terrorhotet och tillkännager detta för regeringen.
52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att it-infrastrukturen i hela landet ska ha ett skydd som svarar upp mot det försämrade säkerhetspolitiska läget, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:2917 av Ann-Sofie Alm (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjligheterna till införandet av ett säkert och tryggt nationellt betalningssystem, oberoende av el och internet, bör ses över och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2969 av Aron Emilsson och Charlotte Quensel (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att långsiktigt säkra Götaälvdalen mot skred och tillkännager detta för regeringen.